

LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN
INFORMERAR

Vägar och vaktarkojor

En kulturhistorisk inventering av naturvårdsområdena
på Stora alvaret

Vägar och vaktarkojor

En kulturhistorisk inventering av naturvårdsområdena på Stora alvaret

Meddelande 1999:9

ISSN 0348-8748

ISRN LSTY-H-M—1999/9 --SE

Utgiven av: Länsstyrelsen Kalmar län, mars -99

Ansvarig enhet: Kulturmiljöfunktionen

Omslagsbild: Fårvaktarkoja i Kvinnsgröta naturvårdsområde.

Foto: Lennart Nilsson

Författare: Lennart Nilsson
Mikael Nilsson

Tryckt hos: Länsstyrelsens tryckeri

Upplaga: 300 ex

Vägar och vaktarkojor

En kulturhistorisk inventering av natur-
vårdsområdena på Stora alvaret.

Lennart Nilsson och Mikael Nilsson

Innehållsförteckning

Förord.....	5
Sammanfattning.....	7
1. Inledning och mål	9
2. Bakgrundsbeskrivning.....	10
3. Resultat	13
4. Analys och tolkning.....	49
5. Metodik.....	56
6. Källförteckning.....	57
Bilaga 1	59

*Tula hem å tula vall,
tula långt åt måsen.
Kål fick jag när jag kom hem,
kål fick jag i påsen.
Mjölken va bå gul å blå,
osten fick ja lite å,
smöret smakte ja aldrig.*

- Vallvisa från Torslunda

Förord

Detta arbete har utförts på uppdrag av Länsstyrelsen i Kalmar län under 1997 och 1998. Inventeringen består av en kartläggning av kulturhistoriska lämningar och spår i befintliga och planerade naturvårdsområden på Stora alvaret.

I samband med arbetet har vi haft kontakt med ett stort antal personer som varit till vår hjälp. Vi vill särskilt tacka de personer som bistått oss med information om dom kulturhistoriska förhållandena i de olika områdena (se Muntliga källor i Källförteckningen).

Vi vill även tacka Anders Andersson och Britta L. Johansson på Länsstyrelsens planenhet för hjälp med bl.a. kartor och digitalisering.

Slutsatserna i rapporten är inte att betrakta som ställningstagande från Länsstyrelsen i Kalmar län.

Kalmar 31 april 1998

Lennart Nilsson och Mikael Nilsson

Sammanfattning.

Den här inventeringens mål har varit att kartlägga och beskriva kulturhistoriska lämningar och spår i befintliga och planerade naturvårdsområden på Stora alvaret. I inventeringen har dock inte ingått att kartlägga stenbrott, stenmurar och påtagligt moderna företeelser, exempelvis sentida odlingsrösen.

Bakgrunden till arbetet är den begränsade kunskapen om Stora alvarets kulturvärden. Bl a har Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering inte noterat de historiska lämningarna.

En genomgång av kända historiska fakta visar på Stora alvarets stora betydelse som betesmark under perioden från bondestenålder till nutid. Under bronsålder kom alvaret att för första gången att få en öppnare karaktär, som så småningom kom att kulminera under ett extremt hårt utnyttjande under slutet av 1800-talet. Under denna 4 000-åriga tidsperiod har beskojning och betestryck fluktuerat, vilket kan avläsas i pollenanalyserna.

Idag läggs stora resurser på att bevara och återskapa alvarets karaktär. Samtidigt är området föreslaget att upptas på FN:s lista över världsarv.

Resultatet av inventeringen är att 176 tidigare ej kända lämningar påträffats (se tabell 1 nedan). Flertalet av dessa anläggningar består av vägar, vaktarkojor och kummel, sammanlagt 127 stycken.

Äldre vägsträckningar har hittats i samtliga naturvårdsområden. Den totala längden av de 80 stycken vägarna är drygt 103 kilometer. Huvuddelen är av hålvägstyp, dvs vägar som genom nötning och erosion är belägna på en lägre nivå än den naturliga markytan. Resultatet pekar på att det på hela Stora alvaret skulle kunna finnas ett vägnät av ca 380 kilometers längd.

Tjugoåtta stycken vaktarkojor har registrerats i detta arbete. Med vaktarkoja menas en rest av ett äldre väderskydd, använd i samband vallning av boskap och bestående av väggfundament av sten. Flertalet av vak-

tarkojorna har ett yttermått på 2 - 4 meter. Många är idag kraftigt raserade.

Sammanlagt har 19 kummel påträffats. Vår definition av kummel är ett upplagt stenröse, som till sitt läge och material skiljer sig från gravanläggningar. Till storleken är de relativt homogena, 2 - 4 meter, medan formerna varierar.

Fjorton fornlämningar från förhistorisk tid har också noterats, främst anläggningar som troligen kan dateras till järnålder. Dessa utgörs av sju ensamliggande stensättningar, fem stensträngar, en husgrund och en skålgrop.

Vägarna har i allmänhet en öst - västlig riktning, som avspeglar kontakterna mellan byarna på östra resp. västra sidan av Öland. Förmodligen har de i stor utsträckning använts för transporter av ved, som vi vet har varit en konstant bristvara på södra Öland under historisk tid. Flertalet vägar löper i riktning mot de gamla hamnarna längs Kalmarsund.

Vägarnas ålder är svår att bedöma. Några passerar strax intill fornlämningar, vilket tyder på att de började användas redan under förhistorisk tid. Vissa vägar har dock använts ända in i vårt århundrade. De flesta övergavs troligen under senare delen av 1800-talet, när stenmurarna på alvaret började anläggas.

Vaktarkojorna är nästan de enda kvarvarande lämningarna efter den herdekultur som funnits på Öland. Kojorna användes av de personer som vallade byarnas fårhjordar ute på alvaret. De sista byherdarna försvann i början av 1900-talet.

Kojornas ålder brukar anges till historisk tid och deras uppkomst sammankopplas med radbyarnas anläggande under tidig medeltid.

Tolkningen av kumlens funktion och ålder är osäker. Det ligger dock nära till hands att funktionsbestämma lämningarna till antingen rikt- eller gränsmärken av något slag. Aldern är omöjlig att avgöra.

De påträffade fornlämningarna är relativt få till antalet och ger inget underlag för nytolkning av den förhistoriska utvecklingen. Riksantikvarieämbetets fornminnesinven-

tering verkar vara tämligen komplett. Samtliga lämningar kan härröra från järnåldern.

	S. ALBY – N. ÅLEBÄCK	KARLEVI	ST. VICKLEBY	GYNGE	MYSINGE	L. DALBY	BJÄRBY	PARTEBY	ALVLÖSA	KLINTA – ST. SMEDBY	MÖCKLEBY – GÅRDSTORP	KVINNSGRÖTA	ALBRUNNA	TOTALT
Vägar	9	10	9	7	4	4	3	2	4	11	8	5	4	80
Vaktarkojor	1	2	4	9	3	-	-	1	1	1	-	2	4	28
Kummel	-	4	5	1	2	-	2	-	-	3	1	-	1	19
Stensättning	-	2	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	7
Plats m namn	-	-	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Husgrund	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6
Horva	2	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	6
Stenmur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	2	6
Stensträng	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	5
Brunn	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	2	-	5
Skålgrop	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Källa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Vattenkar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Gränssten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Minnessten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Skytteskåra	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Stenkrets	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Totalt	15	18	23	30	9	5	7	4	7	20	11	16	11	176

Tabell 1. Sammanställning av antal funna lämningar inom resp. naturvårdsområde.

1. Inledning och mål.

Föreliggande rapportsammanställning över en fältinventering avseende kulturhistoriska lämningar på Stora alvaret på Öland, har utförts på uppdrag av länsstyrelsen i Kalmar län. Inventeringen jämte kartstudier och rapport har utförts under tiden oktober 1997 - april 1998.

Inventeringen har omfattat 13 naturvårdsområden inom Stora alvaret om sammanlagt ca 6 800 ha, dvs drygt 27 % av dess sammanlagda yta. De olika områdena utgör ingen sammanhängande yta, utan ligger spridda från Gårdby socken högst uppe i nordöst ned till Södra Möckleby socken i sydväst. Naturvårdsområdena är framför allt belägna längs Stora alvarets västra sida.

Målet med arbetet har främst varit att i fält kartlägga och beskriva de kulturhistoriska lämningar som inte finns noterade i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister. Härav har tyngdpunkten på arbetet naturligt kommit att handla om fornlämningskategorier, som inte karterades vid tiden för Riksantikvarieämbetets inventeringar under 1940- resp. 1970-talet.

Generellt har alla lämningar medtagits i denna inventering, undantaget stenbrott, skiftesmurar och påtagligt moderna konstruktio-
ner. Huvuddelen av det redovisade materialet kan troligen härledas till historisk tid.

Bakgrunden till uppdraget är dels av övergripande karaktär och utgör ett länge påtalat behov av en allmän kunskapsuppbyggnad om markanvändningen på Stora

alvaret under hela historien. Stora alvarets betydande och särpräglade naturvärden har länge varit kända och är tämligen väl beskrivna. Betydelsen av en motsvarande kulturhistorisk kunskapsbank har under de sista 10 åren ökat med insikten om att kultur- och naturförutsättningar utgör ett växelvis och av varandra beroende samspel.

En kulturhistorisk utredning 1987, utförd av Kalmar läns museum (Edling-Arnell) angående kunskapsläget, visade på stora brister och man föreslog bl a objektinventeringar som komplement till fördjupade källstudier.

Arbetet är ur denna aspekt ett led i det större projektet "Ölands Stora alvar - kulturlandskapets historia". Inom projektets ram har tidigare arbeten utförts av bl a IKOS (Rapport 1993:5 och 1994:1). Den första av dessa undersökningar avsåg studier av markanvändningen under tidigt 1800-tal, medan den senare behandlade djurhållningen under samma period. Som komplement till dessa studier genomfördes en fältinventering "Tvärs över Öland", också i IKOS regi (Rapport juni 1994). Inventeringen hade samma syfte som den nu redovisade, men omfattade även områden utanför själva alvaret.

Förutom det rent teoretiska kunskapsbehovet kan arbetet också sägas ha praktisk betydelse för den fortsatta vården av naturvårdsområdena. Särskilt som det minskande betetrycket ställer krav på aktivt och punktvis insatta åtgärder för att bibehålla hävden i landskapet.

2. Bakgrundsbeskrivning.

Beskrivningen och vårt nuvarande kunskapsunderlag om Stora alvarets kulturhistoria grundar sig på framför allt Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister, arkeologiska studier, pollenanalyser, kartstudier samt artiklar i sockenkrönikor, årsböcker m m.

Fornlämningsregistret upptar framförallt de förhistoriska lämningarna, medan de historiska spåren i form av bl a övergivna stentäktar, vägar, vaktarkojor m m saknas.

De arkeologiska undersökningarna på Stora alvaret är mycket fåtaliga, främst beroende på att något egentligt exploateringstryck egentligen aldrig förelegat under modern tid. Till de fåtaliga undersökningar som genomförts hör, förutom den riksbekanta undersökningen och restaureringen av Eketorps borg (1979), bl a undersökningen av Gösslunda rör och Tornrör i Gårdby socken (Jansson 1978) samt utgrävning av ett husgrundkomplex i anslutning till Möckelmosen (Königsson & Königsson 1976). Undersökningarna har inte påvisat några generella avvikelser mot det övriga landskapet, beträffande kronologi eller fyndomständigheter.

Då de arkeologiska undersökningarna och studierna inom alvarmarkerna är mycket begränsade, har pollenanalyser fått mycket stor betydelse för tolkningen av utvecklingen i landskapet. Studien finns sammanställda i "The Holocene History of the Great Alvar of Öland" (Königsson 1968). Genom att studera omfattningen av bl a träd och buskar, kulturindicerande växtarter har man kunnat rekonstruera landskapets utveckling, från yngre stenålder till och med medeltid. Genom de påvisbara fluktuationerna för flera undersökningslokaler inom ett tidsspann som täcker stenålder – medeltid, kan man påvisa ev. ekonomiska expansionsfaser liksom regressioner. Enligt Königsson föreligger en mycket god överensstämmelse mellan pollenanalyser och kända arkeologiska fakta.

Det öländska kartmaterialet, som bland annat omfattar skifteskartor och kartor från utmarksdelningen, har till viss del använts vid studier av Stora alvaret. Bland annat har

två analyser utförts av IKOS AB. De två arbetena (1990-93) gick sammanfattningsvis ut på att genom kartmaterial rekonstruera det tidiga 1800-talets markanvändning inom hela Stora alvaret. För att få en djupdimension gjordes jämförelser med den äldre järnålderns landskap och utseendet idag. Resultatet, i första hand presenterat i ett omfattande kartmaterial, visar bl a många överensstämmelser mellan 1800-talets och dagens odlingslandskap. Generellt kan en ökning av antalet betesdjur på alvaret påvisas fram till 1800-talets mitt, då en kontinuerlig minskning sker fram till 1960-talet då stordrift av bl a fåravel börjar märkas. Man kan också konstatera att utmarksdelningen och stenmurarnas uppförande innebär en av de största förändringarna inom området.

Från det sista sekelskiftet, efter nationalromantik och en framväxande hembygdsrörelse, ges en strid ström av öländsk hembygds litteratur ut. Sockenkrönikor, naturvetenskapliga uppsatser och kulturhistoriska skildringar av vitt skilda slag avhandlas. Fortfarande är dock de kulturhistoriska beskrivningarna av Stora Alvaret antingen summariska eller så utgör de geografiskt spridda detaljstudier.

Bristen på kulturhistoriska fakta har länge påtalats från bl a antikvariskt håll, vilket ledde till att Kalmar läns museum 1987 gjorde en översyn av kunskapsläget (Edling-Arnell). I översynen kunde konstateras att en övergripande analys av Stora alvarets kulturhistoriska innehåll saknades.

Sedan dess har behovet av en sådan analys blivit allt större, genom olika insatser som gjorts och görs, för att ta till vara de olika värden som Stora Alvaret har. Bland annat utgör hela området riksintresse för naturvården. Inom området har bildats 12 naturvårdsområden där särskilda insatser görs. Inom dessa områden är de naturvetenskapliga värdena väl dokumenterade. Kravet på en motsvarande kulturhistorisk beskrivning har efter hand ökat med insikten om att kultur- och naturförutsättningar utgör ett växelvis och varandra beroende samspel.

Det senaste arbetet i projektet Ölands Stora alvar är "Tvärs över Öland" (1994), som utfördes av IKOS. Denna bestod av en fältinventering av Triberga, Gösslunda och Breddinge byar och innebar en dokumentation av kulturhistoriska lämningar. Resultatet av denna inventering innebar bl a att 80 stycken lämningar kunde noteras. Dessa består till allra största delen av vägsträckningar, vaktarkojor och gränsmarkeringar, och fornlämningstyper som inte tagits med i den traditionella fornminnesinventeringen. I arbetets sammanfattning läggs särskild stor vikt vid vägsystemen med en mycket hög bevarandegrad.

Genom de studier som gjorts kan en mycket summarisk presentation av Stora alvarets kulturhistoriska utveckling se ut som följande. Man skall då ha i minnet att geologi och klimat satt mycket klara begränsningar och speciella förutsättningar för dess nyttjande. Samtidigt som alvarmarken är belägen mellan två kuststräckor, med genom tiderna förhållandevis tät bebyggelse, god odlingsmark och med en utveckling som känns igen från andra delar av landet.

Stenålder

Några registrerade lämningar från stenåldern finns inte ute på alvarmarken. Att döma av fynden från en undersökt stenåldersboplatz i Alby från äldre stenåldern, märks en stark maritim prägel och det torde vara rimligt att anta att Stora alvaret under denna tid haft en marginell betydelse. Från övergången mellan jägarstenålder och bondestenålder härrör Ölands enda megalitgravar, som är lokaliserade till landborgen vid Resmo. Enligt pollenanalyser är det ungefär vid tiden för dessa gravars anläggande som man kan se ett öppnare alvar. Det är nu som vi kan räkna med att Stora alvarets betydelse som betesmark tar sin början.

Genom neolitiserings och boskaphållningens ökande inflytande under den yngre stenåldern finns genom vegetationsstudier belägg för en kulturell påverkan av området. En begynnande öppning av dess skogar märks i pollenanalyser, som visar att gräsväxten ökar som en följd av skogsröjningar för att skapa goda förutsättningar för bete åt nöt, svin, får och get. Nu grundläggs Stora alvarets största

ekonomiska faktor, nämligen boskapsskötseln och med denna sammanhängande herdekulturen.

Några kända boplatser från denna tid är inte kända från alvarmarken, däremot är ett flertal platser registrerade i dess omedelbara närhet och i anknytning till landborgarna i öster och väster. Det är dock inte otänkbart att boplatser skulle kunna återfinnas inom områden med tjockare jordlager och i anslutning till våtmarker.

Bronsålder

Pollenanalyser ger vid handen att betesdriften fortsätter under bronsåldern och utvecklas med ett kontinuerligt öppnande av landskapet. Från denna tid finns också de första daterade lämningarna efter mänsklig aktivitet inom området.

Det rör sig då om större gravrösen, anlagda i ett stråk norr - söder längs höjdryggar på alvarets mitt. Det är mycket tveksamt om man ska sätta dessa gravsättningar i samband med bebyggelse. Man kan dock förmoda att det talar för att alvarmarken och nyttjandet av denna har fått en sådan betydelse att man genom de monumentala anläggningarna, avsedda att synas på långt håll, ville markera att man tagit området i besittning. Området har s.a.s. inneburit en ekonomisk potential av inte oansenlig betydelse.

Järnålder

Med den äldre järnåldern, och i synnerhet dess senare del, framträder ett kulturlandskap och samhällsform som vi fortfarande kan ta del av genom väl synliga lämningar i form av husgrundsgrupper och små gravfält. Perioden innebär en tydlig bebyggelseexpansion som är tydlig på hela ön.

För Stora alvarets del innebär det för första gången att fast bebyggelse etableras. Att döma av det relativt sett ganska få husgrunderna, liksom många gånger avsaknaden av stenhägnader, är det troligen frågan om en ganska kortvarig bebyggelse, etablerad under en period då tillgången till mark inom de mer attraktiva områdena längs landborgarna minskat kraftigt.

Under yngre järnålder är källorna mycket knapphändiga, men en tydlig reorganisation av bebyggelsen märks såväl på Öland som i stora delar av det övriga landet i periodens slutskede. En generell tolkning av Ölands bebyggelse är att stensträngsbygden överges och omgrupperas till platser nära de historiska bylägena. Detta skulle ha inträffat senast under vendeltid. Även i pollenanalyserna kan man se en viss stagnation av kulturpåverkan på Stora alvaret. Förändringen verkar dock inte ha varit så dramatisk, att man kan tala om en kraftig minskning av betestrycket under någon längre period.

Historisk tid

Bland de äldre, svenska och mer kända beskrivningarna av Öland är Abraham Ahlqvists "Ölands Historia och Beskrifning" (1822-27) och Petter Åhstrands "Beskrifning öfver Öland" (1768). Båda redogörelserna är skrivna av män från bygden med god insyn i den tidens lokala förhållanden. Trots detta berörs Stora Alvaret i mycket ringa grad och när det görs är det knappast i någon skönskrift, exempelvis skriver Ahlqvist:

"På dette Alfvar kan Träd, Säd eller växa; och fast än några fläckar, det de med en ringa jord äro täckte, någon tid om våren finnes gröna, har det dock intet bestånd, utan så snart Solwärman tilltager, avbrännes det korta gräset och marken blir till anseende helt mörkbrun; här av följer, at en stor del av landen till Säd- och Gräsväxt, alldeles obrukbar".

Inte heller en naturgeograf och botanist som Carl von Linné fäster stort intresse för alvarmarken under sin Öländska resa 1741: "Själva alvaren ligger liksom öde eller en steril allmänning för fänaden".

Tyvärr är citaten representativa för det tidigare historiska källmaterialet som finns om Stora alvaret. De skriftliga dokumenten är knapphändiga liksom kartmaterialet. Först under det tidiga 1800-talet tillkommer karteringar av alvarmarken i samband med utmarksdelningen.

Vad vi vet etablerades inga nya gårdar/byar mellan järnålder och 1700-talet. Man kan dock utgå från att området under hela denna period fortsatt att vara viktig som betesmark.

Vid utmarksdelningen skedde en dramatisk förändring i Stora alvarets historia. Marken delades upp mellan de olika byarna. Succesivt kom de kilometerlånga stenmurarna att anläggas längs de nya gränserna, så att varje by fick var sitt alvarskifte. Det tog dock upp mot hundra år innan alla murarna blev färdiga.

Idag, hundra år efter de sista alvarbyarna försvunnit, diskuteras om huruvida södra Öland, inklusive Stora alvaret, skall upptas som "världsarv". Världsarvet är ett instrument genom vilka stater frivilligt åtar sig att skydda objekt inom sitt territorium, som är av så framträdande värde att deras skydd är en angelägenhet för hela mänskligheten. Kravet på en kulturhistorisk skildring är därför pockande.

3. Resultat.

I detta kapitel görs en sammanfattning av inventeringens resultat. Först görs en kort beskrivning av naturvårdsområdet. Här behandlas naturvårdsområdets allmänna karaktär ex. jordtäck, vegetation (träd, buskar, igenväxning m.m.), kända lämningar, topografi, vattenförekomst (t.ex. alvarsjöar, vattendrag), markanvändning m.m.

Själva resultatet sammanfattas i en tabell där objektets nummer, art, antal och dess storlek anges. Numreringen har gjorts i löpande följd. Framför numret har en nolla

lagts till, så att inte någon förväxling ska ske med fornlämningsregistrets numrering. En utförligare beskrivning av lämningarna återfinns i bilaga 1. Denna följer Riksantikvarieämbetets anvisningar vid beskrivning av fornlämningar.

Under rubriken "Att tänka på" ges förslag på till lämpliga åtgärder. Exempelvis röjningar invid fornlämningar, fördjupad undersökning av en särskild lämning och anläggning av stigar och stättor.

Skarpa Alby – Nedra Ålebäck naturvårdsområde.

Beskrivning:

Det till ytan omfattande (800 ha) naturvårdsområdet är beläget inom den östra och nordligaste delen av Stora alvaret. Administrativt tillhör området två socknar. Större delen ingår i Sandby socken medan den sydöstra delen hör till Sandby.

Området är topografiskt ganska varierat vilket delvis sammanhänger med att en markerad klippformation sträcker sig i NNO-SSV riktning genom hela områdets centrala del och klyver det i en västlig "högmarksdel" och i en "lågmarksdel" i öster. Genom detta är också höjdskillnaderna inom området ovanligt varierade för att vara en alvarmark. Skillnaden mellan högsta och lägsta punkten är så stora som närmare 20 meter.

Områdets högmarksdel, kännetecknas av ett vidlyftigt torkmarksalvar med smärre över- och underläggsområden i anslutning till smärre sprickbildningar. I väster begränsas dock området av Dröstorpsmossen där det kan stå öppet vatten stora delar av året. I övrigt återfinns fuktområdena framför allt inom lågmarksalvaret i öster, där också större avrinningsflöden mot öster finns, bl a längs vägen mellan Ekelunda och östra landsvägen.

Naturvårdsområdet är relativt rikt på tjockare moränjor, inom den västra delen. Detta, i kombination med ganska dålig beteshävd, har idag lett till en ganska kraftig igenväxning av området som domineras av enbuskar men ställvis finns här också ganska rikligt med lövsly. I områdets nordöstra kant finns ett mindre bestånd av uppvuxen tallskogsplantering.

Bland de kända fornlämningarna inom Sandby socken, kan nämnas "Tornrör" (raä nr 3), ett röse om 11 diam och 1,7 m högt, beläget på högälvarets östra kant. Detta tillhör en av de få undersökta gravarna inom alvarmarken. Det visade sig innehålla dels en brandgrav från 400-talet men också en skettgrav från en senare delen av yngre järnåldern.

I den östligaste delen av området inom lågmarksdelen närmast byn Skarpa Alby, finns ett gravfält (raä nr 94) som omfattar 15 run- och företeckningar mycket låga stensättningar på en låg förhöjning.

Till de mer ovanliga fornlämningskategorierna på Stora alvaret hör "Björnflisan" (raä nr 61), en runsten som rests på en flack höjdrygg, dock utan något framträdande topografiskt läge. Stenens text lyder: " Järund uppreste stenen efter sin broder". Sandby socken kännetecknas för övrigt i sitt förhistoriska fyndmaterial av en vikingatida prägel, liksom flera socknar på Ölands östsida. I övrigt finns spridda enstaka stensättningar inom området.

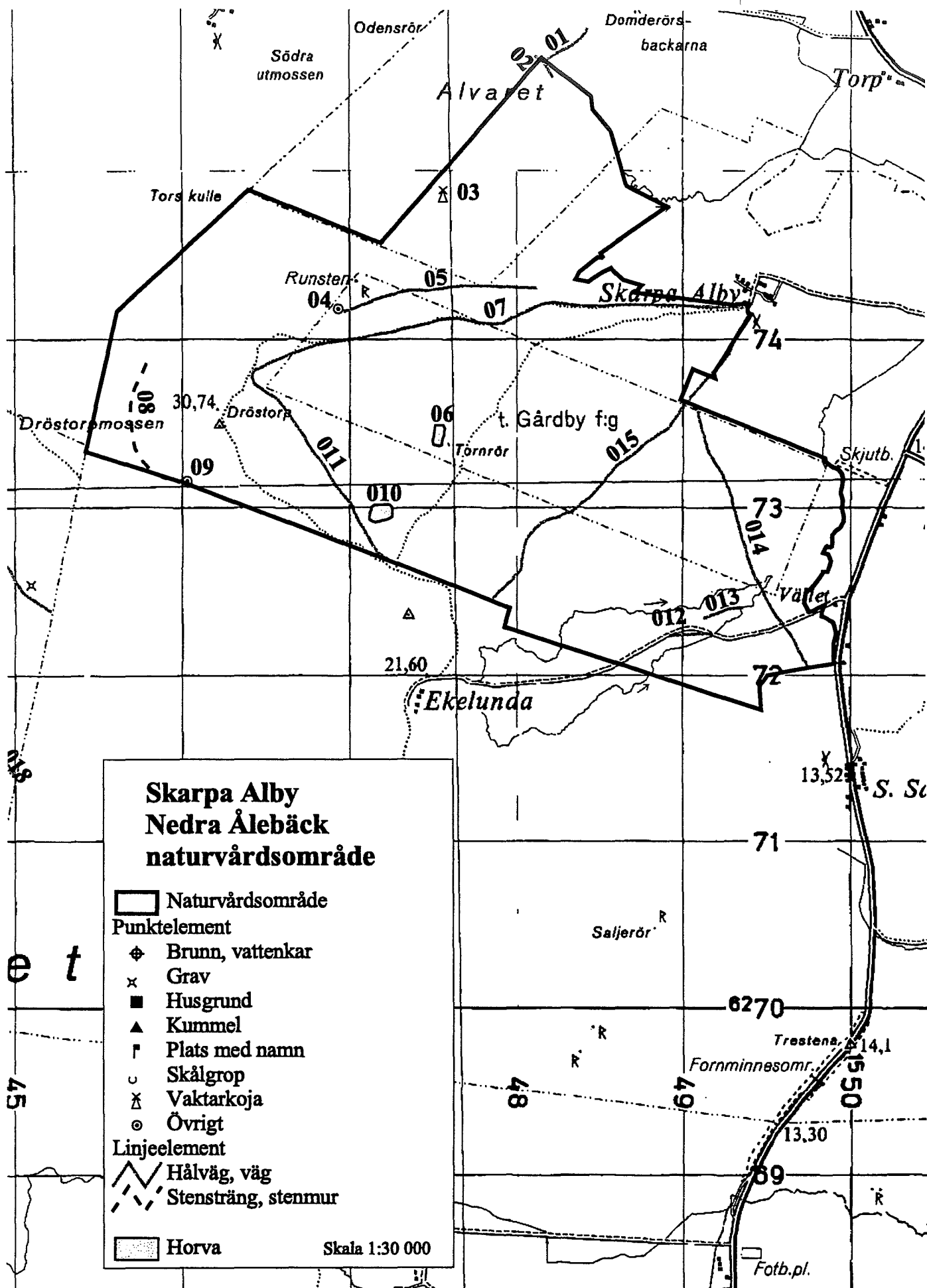
Raä nr 138, utgörs av Dröstorps ödeby som etablerades som gård kring år 1700. Gården delades senare upp i flera enheter men övergavs i slutet av 1800-talet i samband med emigrationsvågen som fick stora konsekvenser för Ölands mindre och sent etablerade jordbruksenheter.

Endast två tidigare fornlämningar finns registrerade inom den del som tillhör Sandby socken (raä nr 124) och består av 1 stensträng samt ett flyttblock. Det senare har i folkmun fått namnet "Gästgivaren" vars namn också ristats in i stenens södra sida. Flyttblocket som ligger invid vägen mot Ekelunda har enligt uppgift tjänat som riktmärke i dåligt väder och som rastställe där man tog "färdsupen". Stenen är belägen inom en av de få öppna och mer välbetade höjdryggarna.

Till den s k "Prästgropen" i områdets östra sida (raä nr 146), en naturlig sänka, är knutet en muntlig äldre tradition som säger att prästen under orostider gömde sina församlingsbor här.

Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningar-

nas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Generellt råder ett lågt betestryck inom större delen av området, som försvårar tillgäng-

ligheten till många av både tidigare registrerade som nyfunna lämningar. Särskilt stort röjningsbehov föreligger, enligt denna beskrivning, för raä nr 1 (stensättningar), raä nr 3 (röse, Tornrör) + nr 06 (horva), raä nr 94 (gravfält), område kring raä nr 61 (runsten, Björnflisan), raä nr 135 (Dröstorps ödeby), inägomarken med de många stenmurarna är kraftigt igenvuxna, särskilt i N området.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		950	1-2,5			0,1 0,3
02	Hålväg	1		150	1-2			0,1-0,3
03	Vaktarkoja	1	Hästskeform	4	2	0,3		
04	Minnessten	1			0,4	0,8		
05	Hålväg	1		1 200	1-2,5			0,1-0,3
06	Horva	1	Rektangulär	140	70			
07	Hålväg	1		400	1,5			0,1-0,2
08	Stensträng	1		700	0,5-1	0,2		
09	Gränssten	1			0,6	1,2		
010	Horva	1	Rektangulär	150	90			
011	Hålväg	1		1 400	0,4-1,5			0,5-0,4
012	Hålväg	1		300	1-3			0,1-0,2
013	Hålväg	1		350	1-2			0,1-0,2
014	Hålväg	1		1 700	0,3-1,5			0,1
015	Hålväg	1		2 300	1,5 -2			0,3

Skarpa Alby – Nedra Ålebäck naturvårdsområde

Karlevi Södra naturvårdsområde.

Beskrivning:

Karlevi naturvårdsområde i nordvästra hörnet av Stora alvaret utgör ett förhållandevis stort (652 ha) och variationsrikt alvar. Bidragande till variationen är tre tämligen markerade höjdryggar som sträcker sig tvärs över området i nord - sydlig riktning. Två av höjdryggarna i väster finns belagda med namn i äldre kartor, "Södra Långåsen" resp. "Mellanåsen". Längs åssträckningarna är växtförhållandena ganska gynnsamma pga av tjockare jordlager. Mellan höjdryggarna är terrängen tämligen flack och blandad mellan tuvalvar och jordfattiga kalkstensplatåer. Tranekärr i norra kanten är det största sammanhängande våtmarksområdet.

Spår efter stentäcker finns framför allt längs den västra kanten närmast bebyggelsen, men också i den östra kanten liksom invid Tranekärr.

Betetrycket är tämligen gott i västra och östra sidan med glesa enbestånd, medan de centrala delarna av området är kraftigt igenbuskade i vissa partier.

Trots Karlevi alvars relativt stora yta finns ganska få tidigare registrerade fornlämningar, samtliga belägna på höjdryggarna. Av dessa kan nämnas raä nr. 67, som utgörs av en husgrundsgruppering bestående av tre grunder, strax sydväst om Tranekärr och

invid den väg som sträcker sig från Karlevi och genom hela området mot Frösslunda på den östra sidan. Utöver gårdsanläggningen finns en skålgropsförekomst (raä nr. x), ett gravfält raä nr x, samt ett par stensättningar varav kan nämnas raä nr 51-52, som bl a består av en större stensättning med en 1,75 m hög kalkstenshäll i kanten. Stensättningen intar ett monumentalt läge i terrängen.

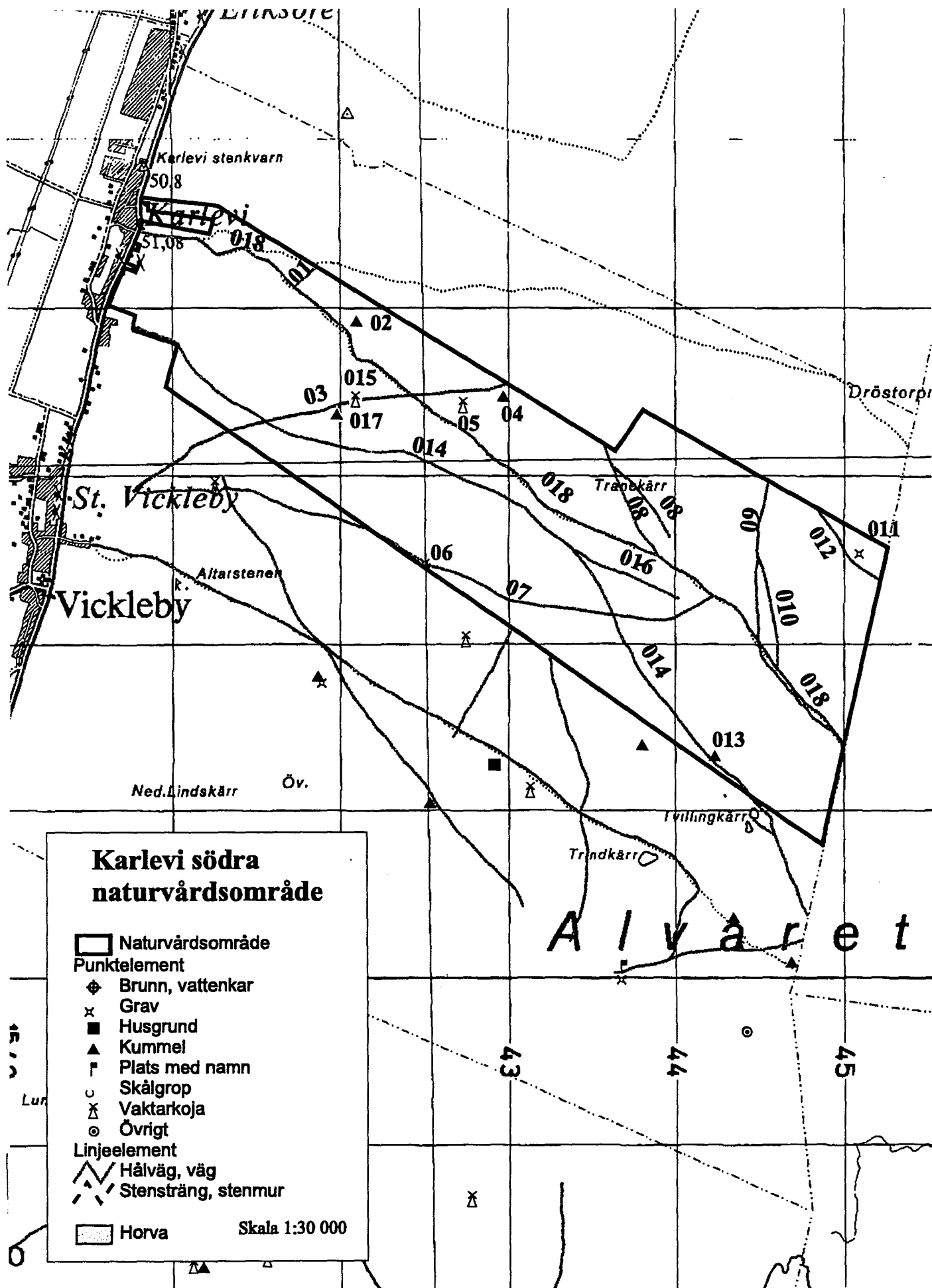
Naturvårdsområdet är omgivet av stenmurar i väster, söder och norr medan terrängen mot Karlevi norra alvar i norr begränsas av ett färdväg. Spår av stentäcker finns särskilt i den västra delen närmast Karlevi by, men smärre brott finns också bl a vid Tranekärr och i anslutning till de omgivande stenmurarna.

Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Röjningsbehov föreligger på och invid delar av hålvägarna. I synnerhet för delar av nr 03,09,010, 014 samt 018. Generellt är röjningsbehovet störst i den östra hälften av området.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		180	1,5-2			0,1-0,3
02	Kummel	1	Kvadratisk	1,5	1,5	0,4		
03	Hålväg	1		1 650	1-2,5			0,1-0,4
04	Kummel	1	Oregelbund.	2	1	0,5		
05	Vaktarkoja	1	Hästskeform	4	4	0,5		
06	Stensätt- ning?	1	Rund			0,1	0,2	
07	Hålväg	1		2 000	1-2,5			0,1-0,4
08	Hålväg	2		550-750	0,5-1,2			0,1-0,2
09	Hålväg	1		1 600	1-1,8			0,1-0,5
010	Hålväg	1		700	0,7-1,5			0,1-0,5
011	Stensättning	1	Rund			0,3	5	
012	Hålväg	1		600	1-2			0,1-0,2
013	Kummel	1	Kvadratisk	1	1		0,2	
014	Hålväg	1		5000?	1-2,5			0,1-0,4
015	Vaktarkoja	1	Hästskeform	5	4		0,5	
016	Hålväg	1		800	1-2			0,1-0,3
017	Kummel	1	Ovalt	4	3	0,3		
018	Väg	1		5 000	3,5			

Karlevi södra naturvårdsområde

Stora Vickleby naturvårdsområde.

Beskrivning:

Stora Vickleby alvar är ett ganska öppet alvar. Stora delar präglas av mycket tunna jordar. Flera smala höjdryggar löper i nord-sydlig riktning. Områdets totala areal är 660 hektar.

Alvaret omges på alla sidor av stenmurar. Enligt uppgift är de upplagda så sent som 1917. Det innebär att de troligen är några av de sist uppförda murarna på hela Stora alvaret. Gränsmuren i norr mot Karlevi är lagd av karlevibönderna, medan muren mot Lilla Vickleby i söder är lagd av ägarna till gårdarna i Stora Vickleby.

Stora Vickleby alvar har legat obetat under ett tiotal år. Från och med 1996 betas området av ett 80-tal nötkreatur. Betestrycket idag kan betraktas som ganska måttligt. Alvaret var fårbetat under 1950- och 60-talen. Många enar har en grov kvistfri stam (stamenar), vilket är resultatet av det tidigare fårbetet.

Västra delen av Stora Vickleby alvar är till största delen mycket öppet. Invid alvarhorvorna i det nordvästra hörnet finns ett större torrängsområde. Området där horvorna tagits upp kallas på enskifteskartan från år 1821 för Tjockstenar. Längs muren mot Lilla Vickleby finns en liten tallplantering. Den är troligen planterad någon gång under tidigt 1900-tal.

Alvarets östra del har till ganska stor del vuxit igen med buskar av en, tok m.m. Två små alvarsjöar återfinns i den denna del, Trindkärr och Tvillingkärr. Tvillingkärr består egentligen av två små våtmarker som avskiljs från varandra av en distinkt höjdrygg. Invid våtmarkerna växer även en del björkskog och små talldungar.

Den omtalade Resmo-zonen passerar genom alvarets sydöstra hörn. Längs denna sprickzon ligger också en källa kallad Stenkällan.

I naturvårdsområdet finns flera höjdryggar. En av dessa kallas för Rosengård. Denna höjdrygg ligger ca 600 m nordväst Trindkärr. Möjligen är det den rika förekomsten av nypon som gett upphov till namnet.

Alvaret innehåller flera registrerade fornlämningar. Två av dessa är stensättningar, båda belägna i den västra delen. Den ena graven (raå nr 56) ligger invid det stora flyttblocket kallat Altarstenen. Denna stensättning har en diameter av 15 meter och har en tydlig kantkedja. Den andra graven (raå nr 27) som ligger några hundra meter norr därom, även detta en stensättning, är rund och med en tydlig kantkedja runt om. Graven har en diameter på 12 meter. Strax nordost om denna ligger ytterligare en stensättning, dock betydligt mindre.

I nordvästra delen av alvaret finns två s.k. älvkvarnsblock (raå nr 64). På de två blocken finns sammanlagt 79 stycken skålgropar.

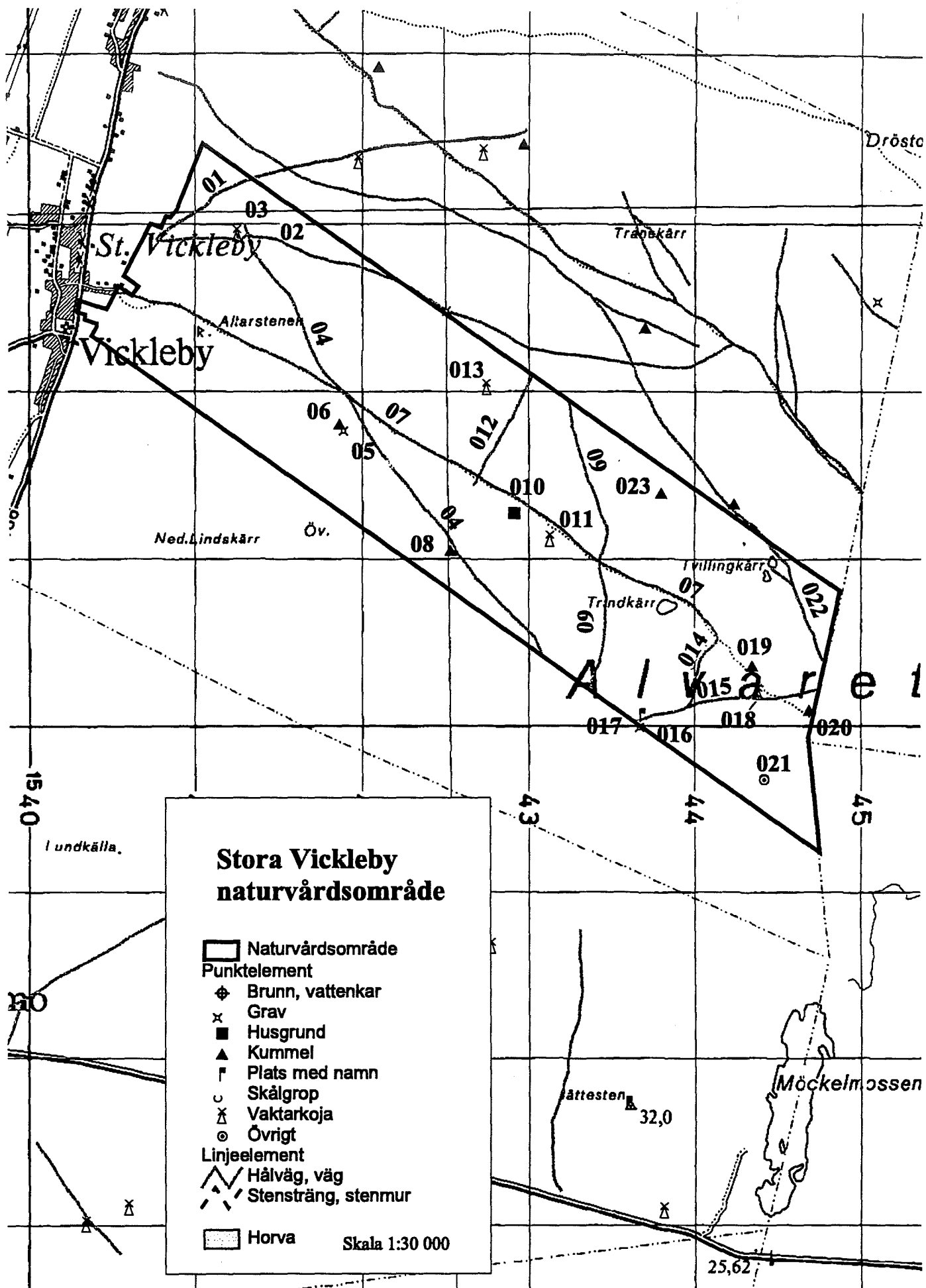
På Vickleby alvar finns även spår av sentida militär verksamhet. I östra delen av naturvårdsområdet finns en ovanlig anläggning bestående av rund, vägliknande fördjupning med en diameter på 500 meter. Detta är spår av ett övningsmål för flygvapnet. Den vägliknande fördjupningen är en brandgata som omgav målet för att förhindra gräsbränder. Målet anlas under 1940-talets första år. "Lösa" bomber laddade med metallskrot användes vid övningsbombningarna.

I östra delen av naturvårdsområdet finns flera runda betongfundament. Enligt uppgift har de anlagts av lantmäteriverket. De användes som referenser när man skulle ställa in kameran som användes vid flygbildsfotografering. Läget för fundamenten mättes in exakt av lantmätaren.

I anslutning till murarna finns många små stenbrott. Brotten är ytliga och stenen har troligen främst använts till att anlägga stenmurarna.

Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig

beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Flera av de nyfunna lämningarna är be vuxna med enbuskar, tok, slån m.m. Här behöver det röjas så att anläggningarna framträder på ett tydligare sätt. I Stora Vickleby naturvårdsområde är följande anläggningar i behov av röjning: nr 02, 03, 04, 05, 010, 012, 014, 015 och 022.

Invid Tvillingkärr löper väg nr 022. För att vägen ska bli mer synlig måste ganska omfattande röjningar och gallringar ske, främst av enbuskar och tall.

Naturvårdsområdet började betas under 1996 efter ha legat obetat 10-15 år. Det är möjligt, att i takt med att betestrycket höjs och igenvuxna partier röjs igenom, att fler anläggningar kommer i dagen. Flera av vägarna t.ex. kommer troligen att framträda bättre framledes.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		750	2			0,1-0,2
02	Hålväg	1		1 500	2			0,1-0,2
03	Vaktarkoja	1	Rektangulär	3	2	0,4		
04	Hålväg	1		2 100	2			0,1-0,2
05	Stensättning	1	Rund				13	
06	Kummel	1	Tresidig	3		0,5		
07	Väg	1		4 900	2-2,5			0,1-0,3
08	Kummel	1	Kvadratisk	0,8	0,8	0,2		
09	Hålväg	1		800	2-3			0,1-0,4
010	Husgrund	1	Rektangulär	20	8	0,2		0,25
011	Vaktarkoja	1	Kvadratisk	2	2	0,6		
012	Hålväg	1		750	2-4			0,1-0,5
013	Vaktarkoja	1	Kvadratisk	2	2	0,5		
014	Väg	1		480	2-2,5			0,1
015	Hålväg	1		1 150	2			0,1
016	Stensättning	1	Skepp.formig	15	3,5	0,2		
017	Plats med namn	1						
018	Vaktarkoja	1	Tresidig	2	1	0,4		
019	Kummel	1	Kvadratisk	0,5	0,4	0,55		
020	Kummel	1	Kvadratisk	0,6	0,6	0,5		
021	Stenkrets	1	Rund		2	0,1	40	
022	Hålväg	1		1 250	1,5-2			0,1-0,3
023	Kummel	1	Tresidig	1	1	0,5		

Stora Vickleby naturvårdsområde

Gynge naturvårdsområde.

Beskrivning:

Gynge alvar är uppdelat i två delar ("Norra alvaret" och "Södra alvaret") och som skiljs åt av häradsvägen mellan Resmo och Stenåsa. Bägge alvaren domineras av fattiga alvar med tunna jordar. Naturvårdsområdets totala areal är 922 hektar.

Norra alvaret omges på alla sidor av stenmurar, medan Södra alvaret saknar stenmur längs den norra sidan. Här finns istället ett fårnät. I anslutning till murarna finns många små stenbrott. Stenen som brutits har använts för att bygga murarna. Ursprungligen var hela byns alvar en enda fälla och det fanns därför två grindar längs häradsvägen. Muren längs norra sidan av vägen kom till någon gång på 1930-talet. Längs vägens södra sidan finns endast kortare sträckor med stenmur.

Norra alvaret har legat obetat under de senaste 15-20 åren. Från och med våren 1997 betas området åter av nötkreatur. Södra alvaret betas sedan flera år av får. Det sambetas med Mysinge alvar som ligger söder därom. Alvaret är mycket öppet och ger en bra bild av hur ett välhävdat alvar kan se ut. Några få lägre ryggar löper i nordsydlig riktning. I östra delen ligger en höjdplåtå, i äldre tid troligen kallad Skälås, med lite djupare jordtäckte. Här syns också en del spår av tidigare grustäcker.

På Gynge alvar finns många stora flyttblock. Flera av dessa har fått egna namn. Exempel är Möckelmosshall, Kon och kalven och Runkesten.

Längst i öster ligger Möckelmossen, Stora alvarets största alvarsjö. Västra halvan av sjöns djupaste del tillhör Gynge by.

I naturvårdsområdet finns flera kända fornlämningar, flertalet har dock inte ansetts så säkra att de prickats ut på ekonomiska kartan. En rund stensättning (raå nr 29) är den enda säkra fornlämningen på Gynge alvar. Den ligger invid södra muren på den Norra alvaret, strax norr om Rosenlunds horva. Stensättningen har

nio meters diameter och en välutbildad kantkedja. På Norra alvaret finns också fyra s.k. klumpstenar (raå nr 10, 27 och 28), alla har ansetts vara antingen osäkra fornlämningar eller möjligen naturbildningar. Strax norr om en av dessa klumpstenar (raå nr 28) har också registrerats ett röse.

På Södra alvaret finns rester av en gammal vägbank (raå nr 55). Invid vägen ligger dels en stensättningsliknande lämning (raå nr 100 b) och ett flyttblock med intilliggande röse (raå nr 54). Längre österut på detta alvar har man funnit en osäker stensättning (raå nr 52), ett röse och en husgrundsliknande lämning (raå nr 53). Ingen av dessa lämningar har prickats ut på ekonomiska kartan.

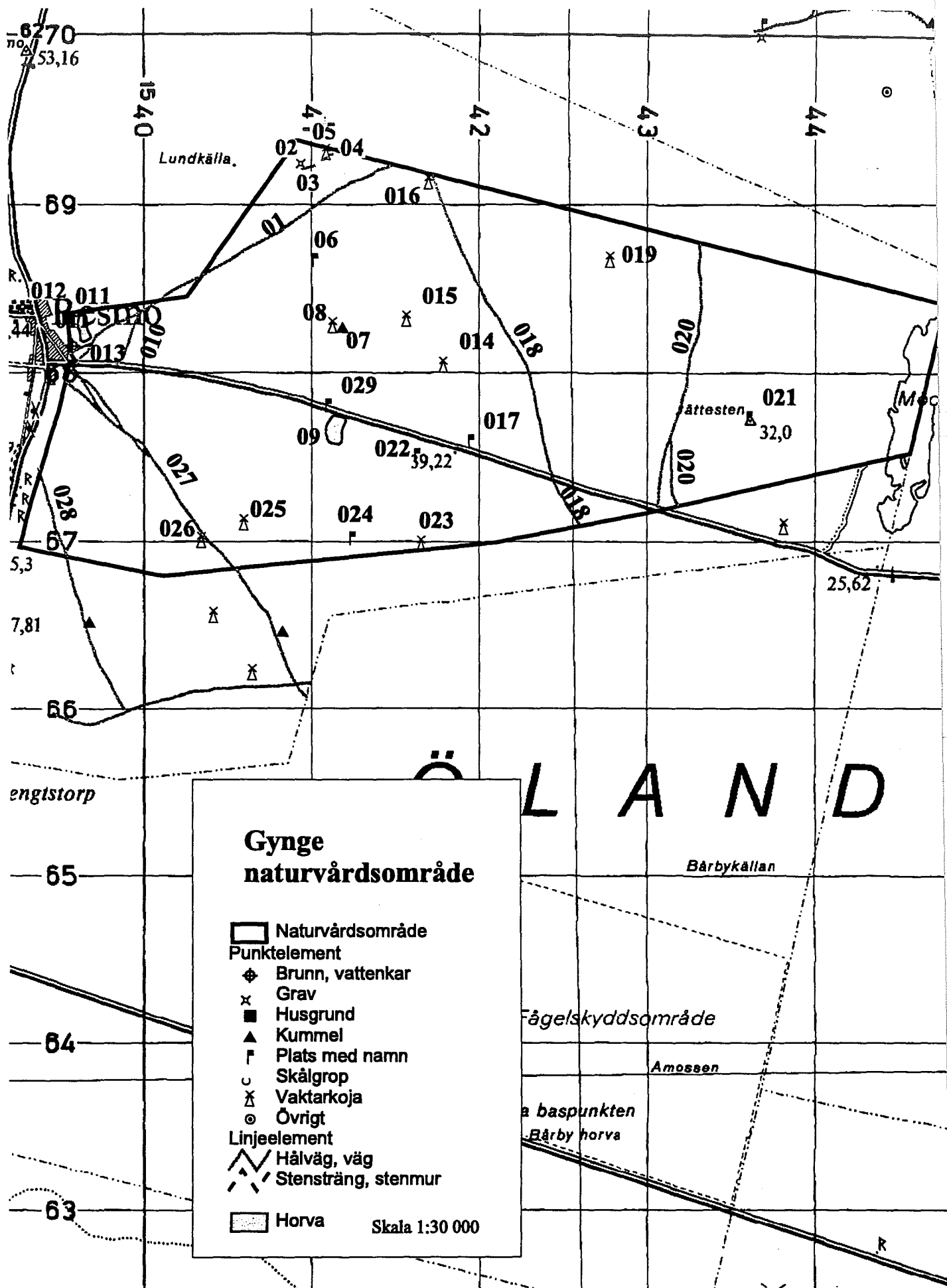
Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Flera av de nyfunna lämningarna är bevuxna med enbuskar, tok, slån m.m. Invid dessa behöver det röjas så att anläggningarna framträder på ett tydligare sätt. I Gynge naturvårdsområde är följande anläggningar i behov av röjning: nr 02, 04, 05, 010, 014, 015, 018, 020 och 027.

Naturvårdsområdet började betas under 1996 efter ha legat obetat 10-15 år. Det är möjligt att i takt med att betestrycket höjs och igenvuxna partier röjs igenom att fler anläggningar kommer i dagen. Flera av vägarna t.ex. kommer troligen att framträda bättre framledes.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		2 250	2-3			0,1-0,2
02	Stensättning	1	Rund			0,1	2	
03	Stensträng	1		25	0,2-0,5	0,1		
04	Stensträng	1		175	0,2-0,5	0,25		
05	Vaktarkoja	1	Tresidig	2	2	0,8		
06	Plats med namn	1		2,3	1,9	1,1		
07	Kummel	1	Kvadratisk	1	1	0,6		
08	Vaktarkoja	1	Rektangulär	2,5	2	0,9		
09	Horva	1	Rektangulär	180	110			
010	Hålväg	1		340	1,5-2			0,1
011	Horva	1	Rektangulär	160	60			
012	Horva	1	Rektangulär	70	10			
013	Brunn	1	Rund				3	
014	Vaktarkoja	1	Tresidig	3	3	0,5		
015	Vaktarkoja	1	Kvadratisk	1,3	1,3	0,8		
016	Vaktarkoja	1	Tresidig	3	1	0,8		
017	Plats med namn	1		1 5	1,5	1,6		
018	Hålväg	1		2300	1,5-2			0,1-0,3
019	Vaktarkoja	1	Bågformad	2	2	0,6		
020	Hålväg	1		2000	1,5-2			0,1-0,15
021	Plats med namn	1		5	3,5	2,5		
022	Plats med namn	1		3	2,5	1,7		
023	Vaktarkoja	1	Bågformad	3	0,8	0,6		
024	Plats med namn	1		3,5	3	2,6		
025	Vaktarkoja	1	Tresidig	2	2	0,2		
026	Vaktarkoja	1	Bågformad	3	0,8	0,25		
027	Väg	2		3080	3,5-4,5	0,1-0,3		
028	Hålväg	1		550	1-2			0,1-0,2
029	Plats med namn	1		2,2	1,8	1,4		

Gynge naturvårdsområde

Mysinge naturvårdsområde.

Beskrivning:

Naturvårdsområdet innehåller till stor del alvarmarker med mycket tunna jordar. I den östra delen finns dock några höjdryggar och höjdparter. Särskilt markerade är de ryggar som löper i nord-sydlig riktning och i höjd med att naturvårdsområdet smalnar av österut. I området ingår den sydvästra delen av Möckelmossen, den största alvarsjön på Stora alvaret.

Längs den norra gränsen och i sydvästra hörnet begränsas Mysinge naturvårdsområde av stenmurar. Övriga gränser är hägnade med färnät. Områdets totala areal är 331 hektar.

Området betas av får tillsammans med södra delen av Gynges naturvårdsområde. Hela området får betraktas som öppet och välbetat. Höjdryggarna är dock ganska tätt bevuxna med enbuskar. I de fuktiga partierna växer en hel del tokbuskar.

På Mysinge alvar finns många små stenbrott, särskilt längs den norra gränsmuren och i det sydvästra hörnet.

Det finns flera registrerade fornlämningar i naturvårdsområdet. Fornlämning raä nr 26 ligger strax norr om vägen mellan Resmo och Stenåsa. Det är en ringformig stenmur som omsluter ett närmast ovalt område.

Åttahundra meter väster därom ligger två bebyggelselämningar, vilka båda grävdes ut på 1970-talet. Den östra (raä nr 83) består

dels av tre husgrunder som sammanbinds av en stensträng, dels av en ensamt liggande husgrund. De tre husgrunderna har tolkats som en järnåldersgård med ett gårdstun. Den ensamliggande husgrunden skulle kunna vara någon form av förrådsbyggnad. Den västra fornlämningen (raä nr 82) består av fem husgrunder. I endast två av husen påträffades några fynd. De daterbara fynden är från romersk järnålder eller folkvandringstid.

En gammal väg (raä nr 55) löper i sydost-nordvästlig riktning uppe på de smala och distinkta höjryggarna där naturvårdsområdet smalnar av österut. Invid dessa ryggar finns även en rund stensättningsliknande lämning (raä nr 100 a) med sju meters diameter.

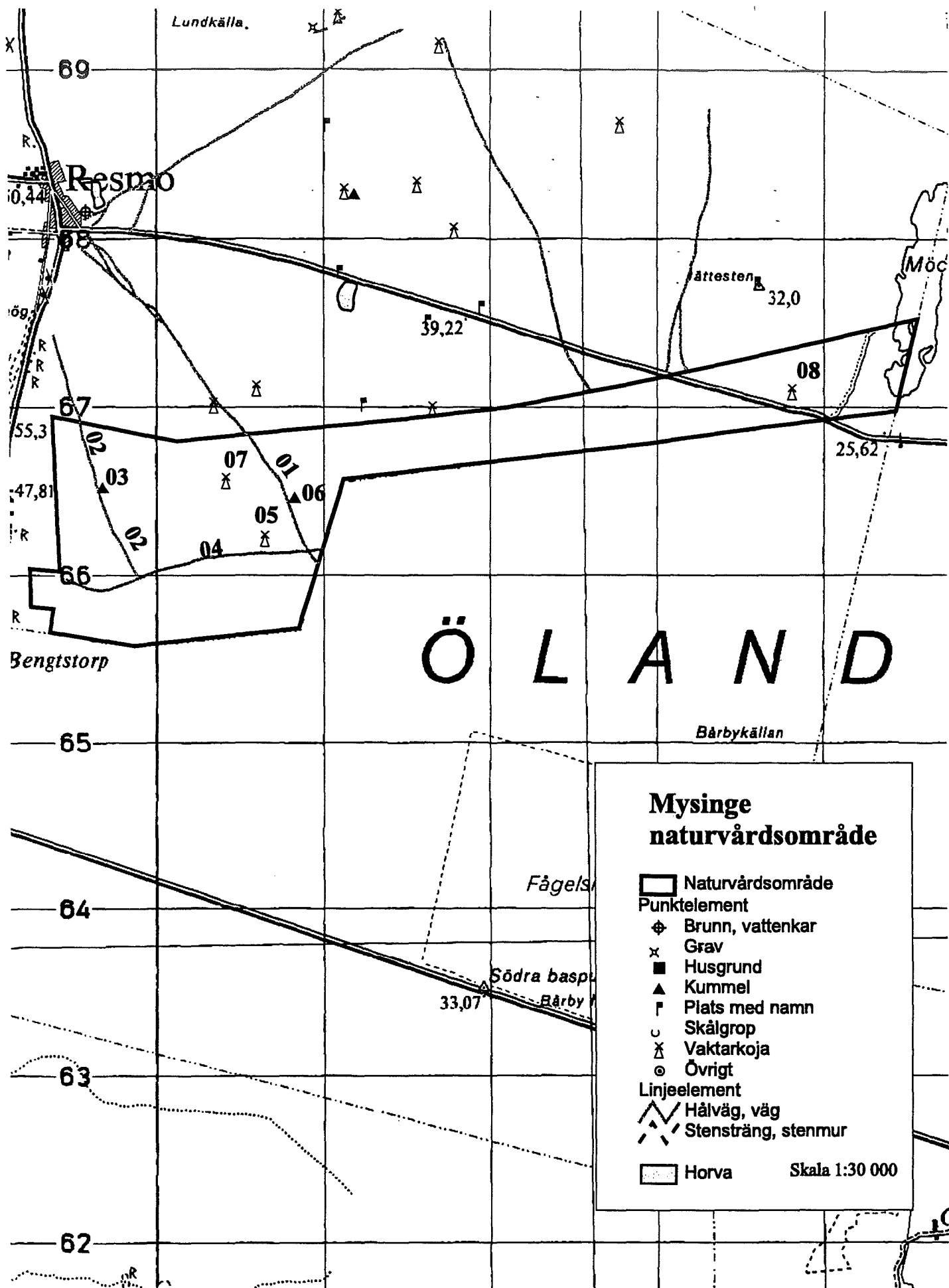
Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Flera av de nyfunna lämningarna är bevuxna med enbuskar, tok, slån m.m. Här behöver det röjas så att anläggningarna framträder på ett tydligare sätt. I Mysinge naturvårdsområde är följande anläggningar i behov av röjning: nr 01, 04 och 06.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Väg	2		960	3,5-4,5	0,1-0,3		
02	Hålväg	1		980	1-2			0,1-0,2
03	Kummel	1	Kvadratisk	1,5	1,5	0,2		
04	Hålväg	1		1 560	1,5-2,5			0,1-0,3
05	Vaktarkoja	1	Rektangulär	2	1,5	0,3		
06	Kummel	1	Kvadratisk	1,5	1,5	0,5		
07	Vaktarkoja	1	Tresidig	2	2	0,4		
08	Vaktarkoja	1	Rektangulär	2	1,6	0,7		

Lilla Dalby naturvårdsområde.

Beskrivning:

Lilla Dalby naturvårdsområde sträcker ut sig i långsmal form från Kastlösa kyrkby i väster till Stora alvarets mittpunkt och nära bronsåldersgraven Ammartornsörret.

Området består av tämligen omväxlande och småkuperad terräng. Topografiskt är den höjdrygg som löper i nord - sydlig riktning, strax öster om Lunda kanal, dominerande. Ryggen, som är väl betad och även röjd för hand, höjer sig markant och utgör blickfång från Kastlösa by.

Bortsett från denna del är betestrycket inom området tämligen lågt med delvis ganska kraftig igenbuskning som följd. De större sammanhängande våtmarkerna återfinns i den östra delen med bl a Rosamossen och markerna som omsluter Penåsabäcken, vilken i väster grävts ut under 1900-talet och nu bildar Lunda kanal.

Tolv förhistoriska fornlämningar har tidigare registrerats genom Riksantikvarieämbetet. Av dessa utgörs tre stycken av gravfält. Raä nr. 54 och 55 är båda belägna på den markerade höjdryggen som nämnts. De båda begravningsplatserna är förhållandevis anläggningsrika med 10 resp. 15 gravar. Det nordliga gravfältet innehåller dessutom en domarring, vilket är tämligen ovanligt för alvarmarken. Kring det tredje gravfältet, i områdets västra del, grupperar sig flera ensamliggande stensättningar. 200 m söder om samma gravfält finns dessutom raä nr.105 som utgörs av två skålgropsförekomster,

varav den större består av inte mindre än 145 gropar. Stenblocket har så framträdande gropar att de i rätt ljus syns på ansevärt avstånd.

Resterande delar av naturvårdsområdet är tämligen fornlämningsfattigt, förutom längst i nordöstra kanten där sammanlagt tre husgrunder återfinns (raä nr. 65-66). Mitt i gränsen mot Hulterstads socken finns ett stort flyttblock, det s.k. Millersten (raä nr 196). Till blocket är knutet en muntlig tradition som säger att en jätte har kastat stenen och det har senare blivit en gränsmarkering mellan två socknar.

I övrigt kan nämnas relativt rikliga spår av stenbrytning inom områdets sydöstra del och smärre brott längs östra gränsen. Området omges i sin helhet av stenmurar.

Resultat av inventeringen:

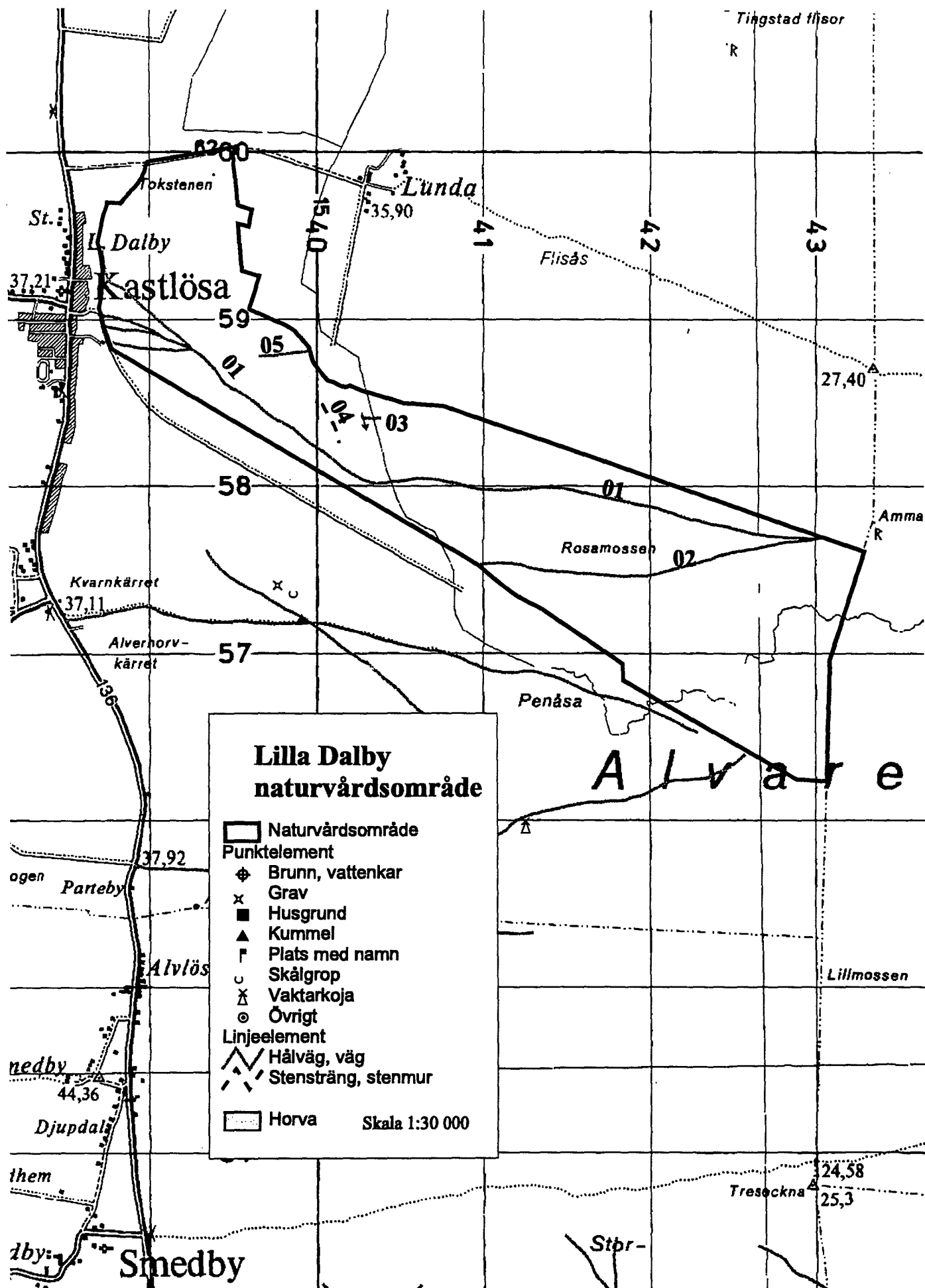
Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Röjning bör ske i anslutning till nr 04 (stensträng) samt nr 05 (vägbank).- Raä nr 105, (skålgropsförekomst), är mycket sevärd och en skyltning av lämningen kan vara av intresse.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålvägar (Väg)	3		4 600	1-3			0,1-0,4
02	Hålväg	1		1 200	0,5-1,5			0,1-0,3
03	Hålväg	1		200	1-2			0,1-0,2
04	Stensträng	1		300	1-3	0,4		
05	Hålväg	1		400	1-1,5			0,1-0,4

Lilla Dalby naturvårdsområde

Bjärby naturvårdsområde.

Beskrivning:

Bjärby naturvårdsområde tillhör Kastlösa socken och omfattar 326 hektar.

I västra begränsningen nedanför landborgen finns två våtmarker benämnda Kvarnkärret och Alverhorvkärret. Även i den östra begränsningen finns våtmarker där Lunda kanal har sin avrinning mot öster. Mellandelen består av nästan genomgående av ett flackt grusalvar med litet eller obefintligt jordtäck. Det flacka landskapet höjer sig ställvis i svagt märkbara platåer, som i något fall kan likna höjdryggar med nord-sydlig sträckning.

På grund av de begränsade betingelserna för växtlighet är naturvårdsområdet mycket öppet. Tätare buskage finns egentligen endast kring Alverhorvkärret och vid Penåsa.

Fyra fasta fornlämningar från förhistorisk tid finns noterade och består av en ensamliggande låg stensättning (raä nr 121) strax öster om Kvarnkärret. De tre övriga fornlämningarna utgörs av älvkvarnsförekomster i lösa moränblock (??), varav den längst i väster och strax sydöst om Alverhorvkärret består av 20 skålgropar.

I övrigt kan noteras att Bjärby alvar hyser lämningar från en övergiven historisk gårdsetablering i form av Penåsa. Spåren efter gården (raä nr 138, 129 och 130) utgörs av

stenmurar och husgrunder som är väl synliga i terrängen.

Av senare verksamhet som påverkat området kan nämnas järnvägsbanken (Ölands järnväg Mörbylånga – Skärlov) som följer del av områdets nordöstra begränsning, samt den i berget nedsprängda Lunda kanal omedelbart norr om Penåsa ödeby.

Längst i öster finns fastigheten Stentaget 1:1 där som namnet anger finns spår efter stembrytning, dock av ganska begränsad och ytlig utsträckning.

Området omges i sin helhet av stenmurar.

Resultat av inventeringen:

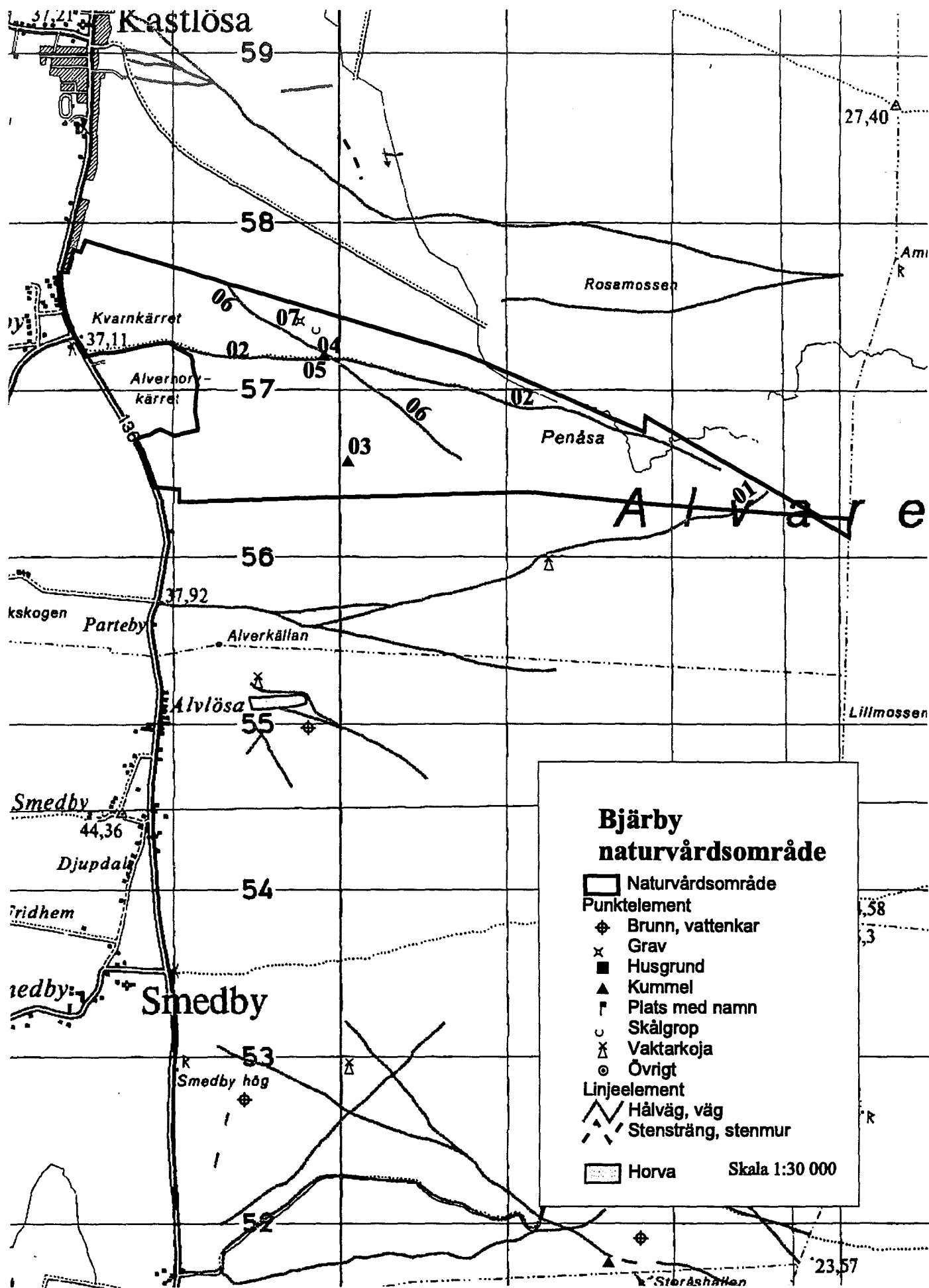
Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Röjningsbehov föreligger i anslutning till 002 (hålväg, väg) och dess östra del, liksom i anslutning till raä 120 och 122 (skålgropsförekomster) samt vid raä 121 (stensättning). Området kring raä 122 är också kraftigt igenvuxet.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		140	0,5-1,5			0,2
02	Hålväg (Väg)	1		3 850	1-2			0,1-0,4
03	Kummel	1	Ovalt	2,2	1,5	0,2		
04	Skålgropsförek.	1	Rund				00,4	00,1
05	Kummel	1	Ovalt	2,5	2	0,2		
06	Hålväg	1		1 700	1-2			0,1-0,2
07	Stensättning	1	Rund			0,2	6	

Bjärby naturvårdsområde

Parteby naturvårdsområde.

Beskrivning:

Parteby naturvårdsområde kan sägas vara medelstort (378 ha) och ligger inom Smedby sockendomän. Det ganska långsmala området, 4 x 1 km, är helt omgärdat av stenmurar. Byn Parteby är idag försvunnen, men har legat omedelbart väster om landsvägen, invid områdets västra begränsning.

Några direkt framträdande topografiska eller naturmässiga kännetecken finns knappast inte. Stora delar upptas av låglänt fuktängsalvar medan det i de centrala delarna framträder några ganska markerade höjder, varav den längs i väster är välbetad och gräsbevuxen. I det övriga området är hävden dålig och buskvegetationen tämligen tät och i vissa fall svår genomtränglig. Området avslutas i öster av en större våtmark som sträcker sig i nord-sydlig riktning tvärs över nästan hela området.

Beträffande de förhistoriska lämningarna omfattar dessa 5 stycken. I omedelbar anslutning till den västra begränsningen invid västra landborgen finns raä nr 123-125 som utgörs av 2 skålgropsförekomster samt 1 husgrund. Ytterligare 1 husgrund finns inom

området. Den ligger nära den nordöstra gränsen och alldeles invid en vattenfylld mindre sänka. Den återstående fornlämningen utgörs av ett litet gravfält (raä nr 132), bestående av 1 större stensättning samt ca 4 mindre och delvis otydliga små runda stensättningar, belägen på den mest markerade höjdryggen och i krönläge.

Hela naturvårdsområdet är omgivet av stenmurar.

Resultat av inventeringen:

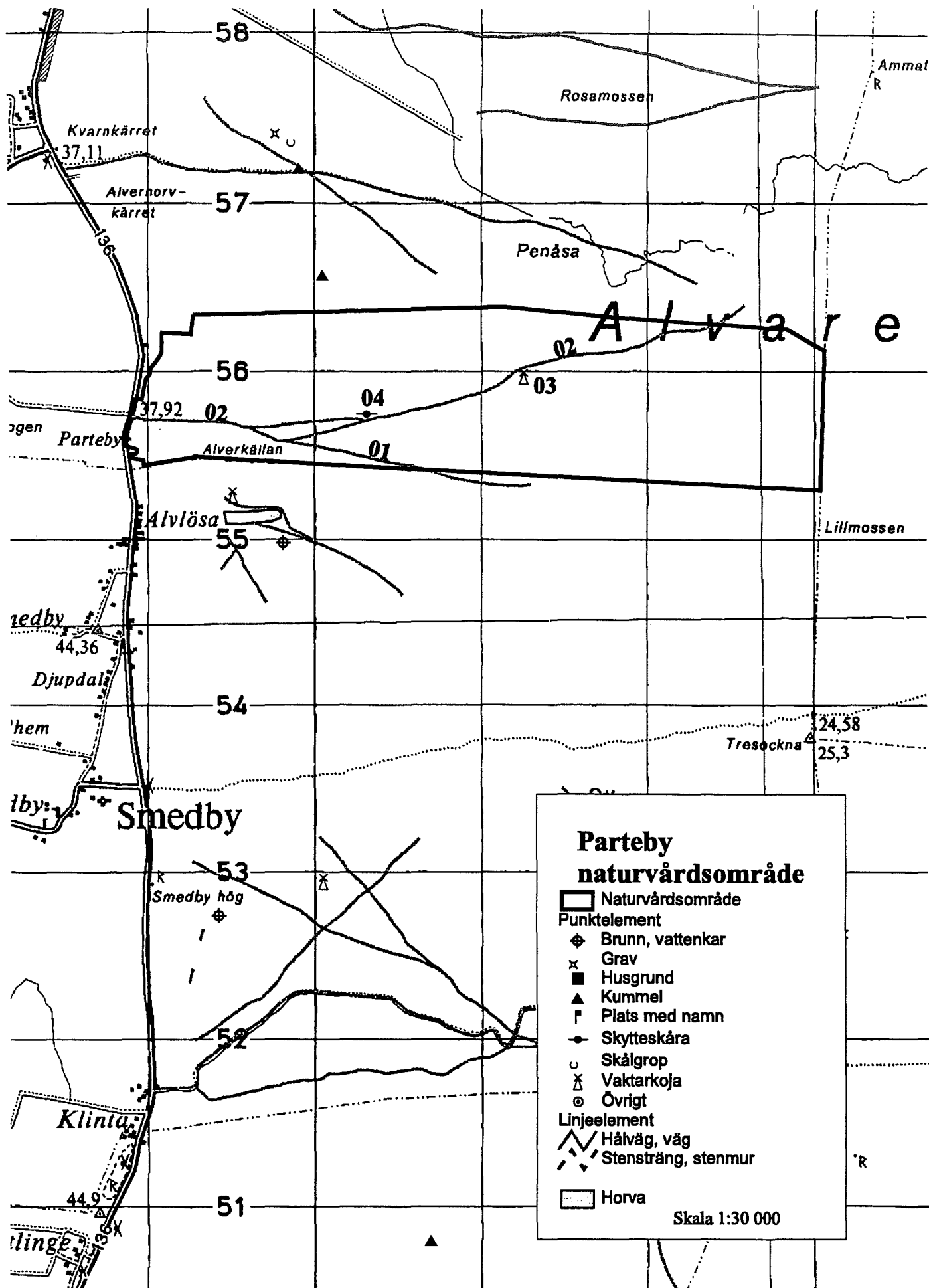
Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Området är generellt kraftigt igenvuxet av tok- och enbuskar. Detta gäller bl a de delar där man utifrån topografiska förutsättningar kan tänka sig att det finns ytterligare fornlämningar.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		850	0,-1,2			0,1-0,3
02	Hålväg (Väg)	2		4 200	0,8-1,8			0,1-0,3
03	Vaktarkoja	1	Hästskoform	1,5	1,2	0,2		
04	Skytteskåra	1	Oval	2	1			0,5

Parteby naturvårdsområde

Alvlösa naturvårdsområde.

Beskrivning:

Alvlösa naturvårdsområde på Ölands västsida och tillhörigt Smedby socken omfattar endast 147 hektar alvarmark. Namnet Alvlösa utgör en generell och direkt beskrivning av alvarets karaktär med dess tunna eller helt obefintliga jordtäckte. Förutom längs den västra landborgens östsida, finns några smärre höjdparter i den östra och norra delen av området. Därutöver är terrängen tämligen flack med inslag av fuktängsalvar.

Det är också karakteristiskt att de fornlämningar som finns i Riksantikvarieämbetets register återfinns inom partier med tjockare jordlager.

På landborgsslutningen finns raä nr 66 och 67 som båda utgörs av skålgropsförekomster på större granitblock. Den tredje och resterande fornlämningen (raä nr 10), utgörs av ett husgrundskomplex bestående av 2 husgrunder, 3 stensträngar och 2 mindre stensättningar, varav en är osäker.

Komplexet kan sägas utgöra en ganska typisk järnålders gårdsanläggning på alvarom-

rådet med få grunder och sporadiska stensträngar, vilket kan tala för en relativt kortvarig boplats. I detta fall kan man verkligen tala om en utmarksetablering, då gårdsresterna ligger som en ö mitt ute på alvaret och nästan 2,5 kilometer från landborgen och dess bebyggelse.

Området omges helt av skiftesmurar.

Resultat av inventeringen:

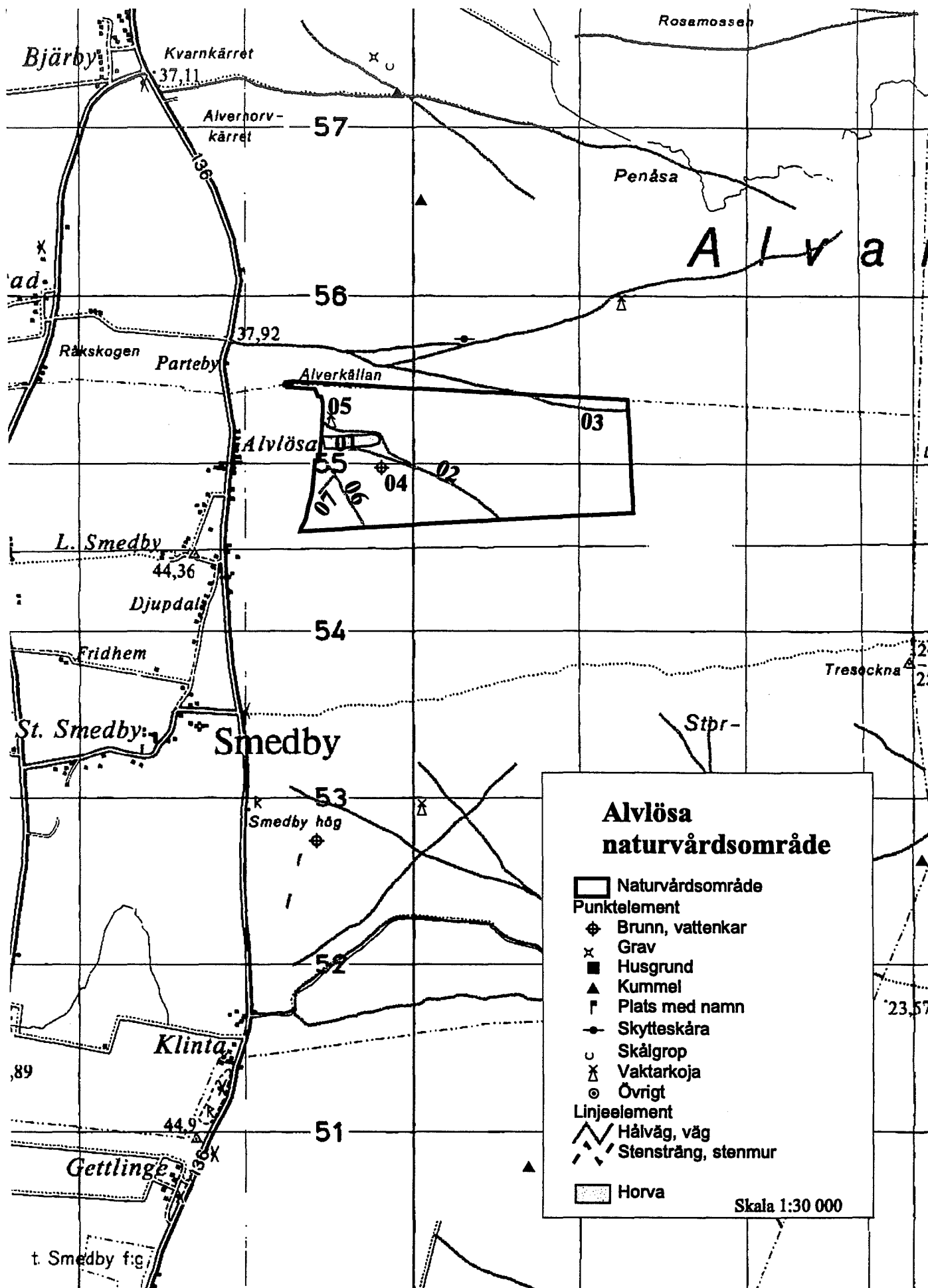
Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Röjningsbehov föreligger bl a i anslutning till nr 03 (hålväg). Lämningarna i västra delen ligger i för tillfället tämligen välhåv-
dad terräng.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Horva	1	Rektangulär	360	65			
02	Hålväg	1		1 200	0,5-1,5			0,3
03	Hålväg	1		550	0,8-1,5			0,1-0,4
04	Brunn	1	Rund				3	1,5
05	Vaktarkoja	1	Hästskoform	4	3	0,6		
06	Hålväg	1		450	0,5-1,2			0,3
07	Hålväg	1		200	0,5-1			0,1-0,3

Alvlösa naturvårdsområde

Klinta – Stora Smedby naturvårdsområde.

Beskrivning:

Naturvårdsområdet är ett stort alvarområde med huvudsakligen ganska tunna jordar. Området är uppdelat i fem fällor och som avgränsas av stenmurar. I den största fällan ligger Storåsen, en av Stora alvarets större höjdryggar. Stora delar av ryggen har tagits upp till åker och dessa brukas fortfarande trots det avskilda läget. Alvarmarkerna öster om Storåsen är mycket fattiga och kallas på gamla skifteskartor för Östra alvaret. Naturvårdsområdets totala areal är 624 hektar.

Alvaret betas idag endast av nötkreatur, främst köttjur. Stora delar av området har en ganska tät buskvegetation av enar och/eller tokbuskar. Mest igenvuxna är fuktängarna längs Storåsens västra sida.

Tre källor finns i området. Hålbrunn ligger i södra gränsen mot Södra Möcklebys alvar. Stenkällan ligger 900 meter nordväst därom invid gränsmuren mellan Klinta och Stora Smedby alvar. Kärret invid källan benämns Stenkällekärret på gamla kartor. Den tredje källan kallas Storåskällan och ligger som sig bör invid Storåsens västra sida.

I naturvårdsområdet finns ett flertal kända fornlämningar, sammanlagt fjorton stycken. Flera av dessa ligger uppe på själva Storåsen. På en liten åkerholme på södra delen av Storåsen ligger en stensättning (raä nr 1) med 14 meters diameter. Längre norrut ligger ett system av stensträngar, husgrunder och gravar. I den norra änden finns en rund stensättning med tydlig kantkedja (raä nr 6). Strax söder därom finns en drygt 200 meter lång stensträng (raä nr 104). På grund av igenväxning är den svår att upptäcka idag. Detsamma gäller de två husgrunder (raä nr 5) som ligger söder om stensträngen. Tvåhundra meter söderut ligger ytterligare en husgrund (raä nr 2). Invid denna husgrund finns dessutom en kort stensträng.

På Klintas "hemalvar" finns ytterligare fornlämningar, sammanlagt sex stycken. Närmast byn finns två stora flyttblock med älvkvarnar på. Det ena (raä nr 31) har sex älvkvarnar och det andra (raä nr 13) tjugotvå stycken.

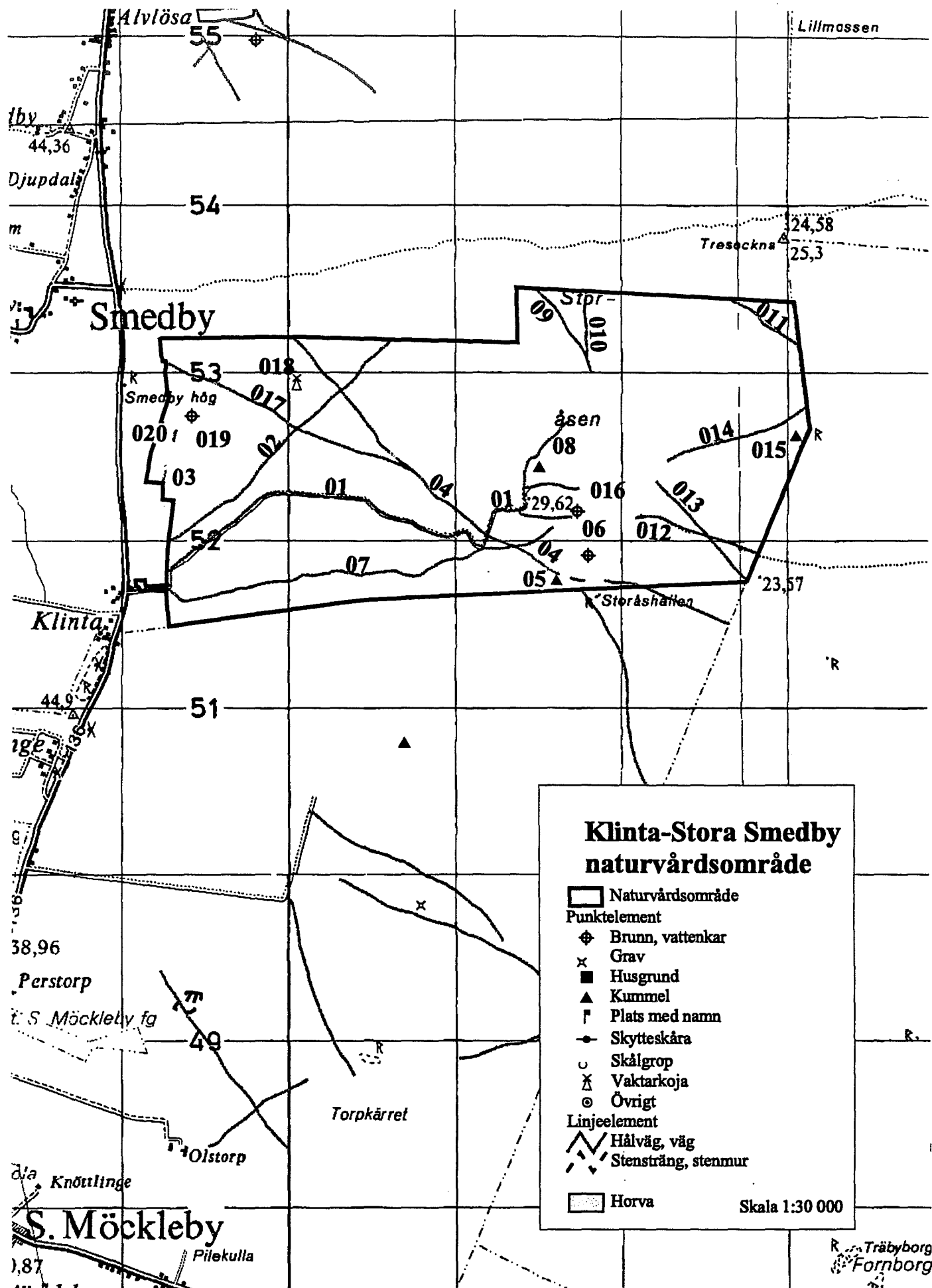
Strax norr om Hålbrunn ligger den s.k. Kycklinghögen. Det är en stensättning (raä nr 7) med mittblock. Stensättningen är rund och har en diameter av tio meter. Ett par hundra meter norr om Kycklinghögen ligger tre stycken stensättningar (raä nr 8). Den största är rund och med en diameter på femton meter. De två andra gravarna är mindre. Båda har en diameter på fem meter. Mellan Hålbrunn och Storåsen ligger två andra fornlämningar. Båda består av stensträngar. Den södra (raä nr 119) är 65 meter lång och är upp till en halv meter hög. Dess funktion har troligen varit att dämna och/eller avhägna den intilliggande våtmarken. Strax norr därom ligger ytterligare en stensträng (raä nr 118). Den är endast nio meter lång och är mycket svår att upptäcka idag.

På Stora Smedbys alvar finns tre registrerade fornlämningar. Mest uppseendeväckande är en bågformig stensträng (raä nr 114). Den har tydligt haft som syfte att avhägna en fuktig mark från omgivande alvarmarker. Tvåhundra meter öster om stensträngen finns en stensättning med mittsten (raä nr 12). Graven har en diameter på 7,5 meter. Strax söder om denna finns en osäker stensättning (raä nr 115).

Två närmast parallella vägar leder ut till Storåsen. Båda används fortfarande och den norra är mest flitigt använd idag. Den södra verkar dock vara äldst, då den ställvis innehåller flera parallella sträckningar med en mer ålderdomlig karaktär.

Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna. Invid vattenkaret på Storåsen (nr 016) finns ett vattenhål. Detta har lagts igen med

sten. Vattenhålet bör rensas på den sten som tippats i hålet.

Att tänka på:

Flera av de nyfunna lämningarna är be vuxna med enbuskar, tok, slån m.m. Här behöver det röjas så att anläggningarna framträder på ett tydligare sätt. I Klinta-Stora Smedby naturvårdsområde är följande anläggningar i behov av röjning: nr 02, 03, 04, 07, 09, 010, 012, 014, och 017.

I väg nr 04 östra del (mellan åkrarna på Storåsen) har det tippats en del sten. Denna sten bör tas bort så att vägen framträder bättre.

På Storåsen ligger en gammal brunn (nr 06). Brunnen behöver ett nytt lock. Dessutom bör kalkstensflisorna som täcker brunnen riktas upp. De tenderar att rasa ner i brunnen.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Väg	1		4 520	2,5-3,5			0,1-0,2
02	Hålväg	1		1 830	2			0,1-0,3
03	Stenmur	1		90	0,5-1	0,3		
04	Hålväg	1		2 670	1,5-2			0,1-0,3
05	Kummel	1	Kvadratisk	0,8	0,8	0,4		
06	Brunn	1	Rund				2	
07	Hålväg	1		2 690	2-2,5			0,1-0,4
08	Kummel	1	Rektangulär	0,7	0,4	0,6		
09	Hålväg	1		600	2			0,1-0,2
010	Hålväg	1		420	2			0,1-0,2
011	Hålväg	1		520	1,5-2			0,1-0,8
012	Hålväg	1		780	1,1-1,5			0,1-0,2
013	Hålväg	1		820	1-2			0,1-0,2
014	Hålväg	1		910	1-1,5			0,1-0,2
015	Kummel	1	Kvadratisk	0,6	0,6	0,4		
016	Vattenkar	1	Rektangulär	2,2	1,4	0,75		0,6
017	Hålväg	1		1 620	1,5-2			0,1-0,3
018	Vaktarkoja	1	Oval	3	2	0,2		
019	Källa	1		3,5	2			
020	Stenmur	1		75	0,9	0,4		

Klinta-Stora Smedby naturvårdsområde

Möckleby-Gårdstorp naturvårdsområde.

Beskrivning:

Områdets totala areal är 775 hektar och utgör det största av naturvårdsområdena på Stora alvaret. Det skiljer sig gentemot de övriga genom att ha sin ytsträckning i norr-söder och beläget relativt långt ifrån västra landsvägen och landborgen. Inägomarken till Perstorp med flera byar längs landborgen sträcker sig här ovanligt långt österut. Närmsta gård är Olstorp invid områdets sydvästra hörn.

Genom sin storlek uppvisar området en ganska varierad natur och topografi med tämligen gott om tjockare jordar, vilket medfört att det är förhållandevis kulturpåverkat under såväl förhistorisk som under historisk tid. Detta gäller i synnerhet den sydvästra delen närmast den nutida bebyggelsen.

Bland naturformationerna kan nämnas Stora-sen i nordöst, en smal men kraftigt markerad rygg, varifrån vars krön man har storslagen fri sikt över Ölands östra kust vid Segerstad. Övriga höjder är inte så markerade, men till arealen ofta ansenliga. Till våtmarkerna i söder, bl a Torpmossen, är flera förhistoriska gårdskomplex knutna.

Möckleby - Gårdstorps naturvårdsområde är det ytmässigt största inventerade alvarområdet och det klart fornlämningsrikaste. Den dominerande fornlämningskategorin utgörs av husgrunder och husgrundskomplex med tillhörande stensträngssystem. Sammantaget finns 33 husgrunder registrerade, varav några osäkra. Vid en hastig syn på kartan kan fyra koncentrationer av komplex urskiljas. Av dessa ligger tre i den södra delen, medan den fjärde finns nära områdets norra begränsning. Utöver dessa fyra koncentrationer av hus, som kan tolkas som kompletta gårdar dvs. mangårdshus och ekonomibyggnader, finns också enstaka spridda husgrunder.

Stensträngarna är helt knutna till gårdsgrupperingarna i söder. Här finns flera exempel som visar att stensträngarna anlagts med syfte att hindra boskapen från att beta i våtmarkerna, som är helt omslutna av de låga murresterna. Eftersom området inte påver-

kats i någon större omfattning under modern tid, torde dessa lämningar ganska väl återspegla bebyggelsen under en fas av järnåldern.

Med tanke på bebyggelsespåren är det inte oväntat att här finns 4 gravfält med mellan 10 och 22 anläggningar. Förutom mindre runda stensättningar märks resta stenar och enstaka domarringar med inslag av troligen äldre, större och flacka stensättningar. Gravfälten ligger alla i nära anslutning till husgrundsområdena i den södra delen, vilket också gäller de 12 st. registrerade ensamliggande stensättningarna.

Utöver de bebyggelseindikerande lämningarna finns också 2 skålgropsförekomster noterade.

Bland de historiska lämningarna kan nämnas flera vällagda skiftesmurar som korsar området i sin helhet. I sydöst är terrängen kraftigt påverkad av stembrytning med inslag av industriell omfattning, medan smärre brott ställvis finns längs den omgärdande stenmuren i naturvårdsområdets begränsningar.

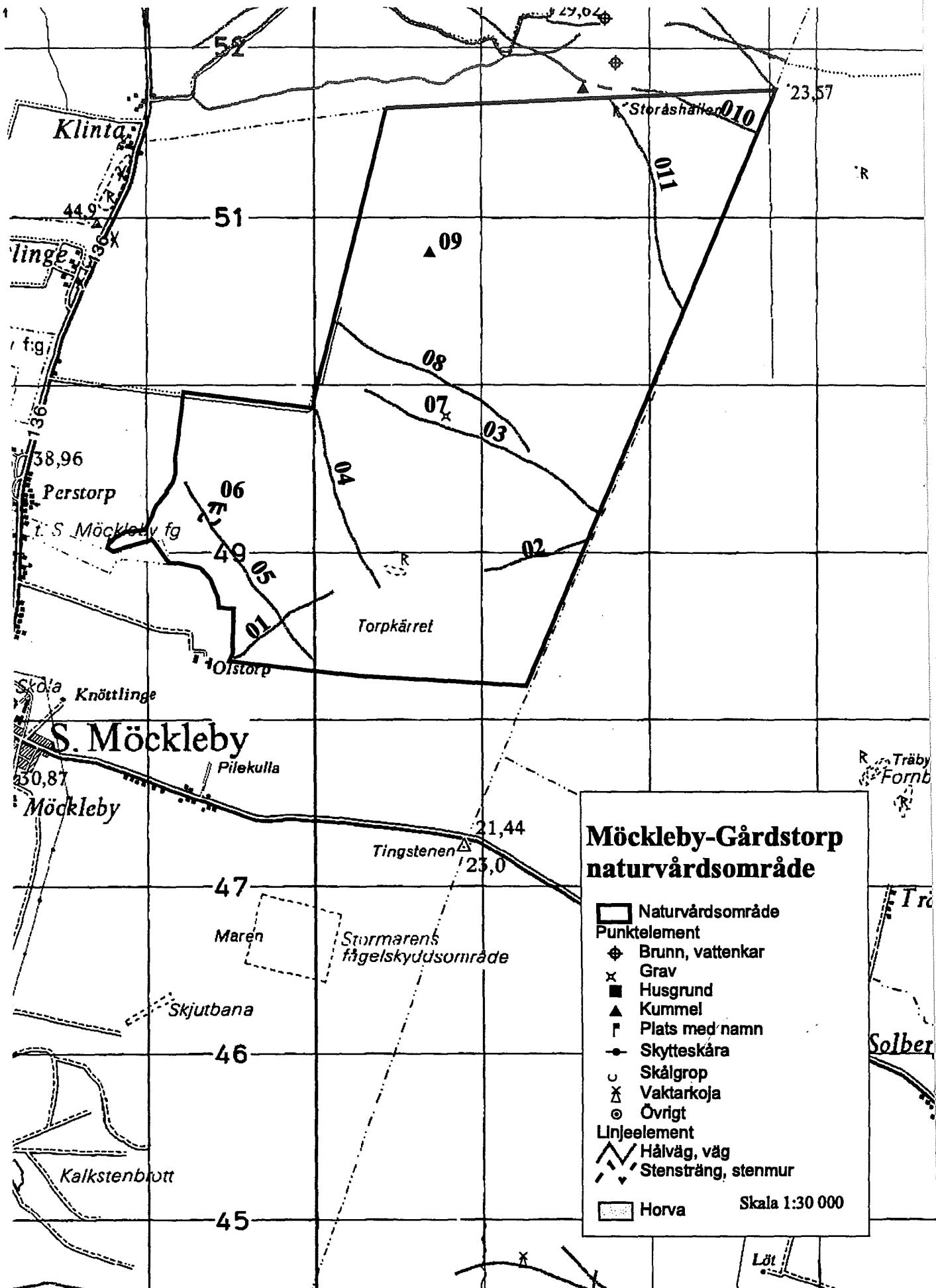
Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Den påträffade vägsträckningen nr 04 har en sådan ålderdomlig prägel och är av sådan mäktighet att en röjning av hela denna sträckning bör ske.

Området med husgrunder och stensträngar varav några nyregistrerade (nr 06) är klart sevärda och av betydelse som exempel på en mer komplex alvarbebyggelse, och därtill mycket välbevarad.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		600	1-2			0,2-0,5
02	Hålväg	1		650	1,5-2,5			0,1-0,4
03	Hålväg	1		1 600	1,5-2,5			0,1-0,4
04	Hålväg	1		1 000	1-2,5			0,1-0,3
05	Hålväg	1		1 300	1,5-2,5			0,2-0,5
06	Stensträngsomr.	1		450	0,2-0,5	0,3		
07	Stensättning?	1	Rund			0,3	6,5	
08	Hålväg	1		1 300	1,5-2,5			0,1-0,3
09	Kummel	1	Ovalt	2,5	1		0,25	
010	Hålväg	1		600	1-2,3			0,1-0,3
011	Väg	1		1 200	Ca 1-5			

Möckleby-Gårdstorp naturvårdsområde

Kvinnsgröta naturvårdsområde.

Beskrivning:

Mindre alvarområde på 139 hektar. Alvaret omges på alla sidor av stenmurar. Till skillnad från många andra byar har man i Kvinnsgröta hägnat in respektive gårds alvarmarker.

Kvinnsgröta naturvårdsområde är ett relativt fattigt alvar med huvudsakligen tunna jordar. I den östra delen finns dock ett antal mindre och tydligt markerade höjdryggar som löper i nord-sydlig riktning. Den bredaste av dessa kallas Östra åsen på gamla kartor.

I västra delen av Kvinnsgröta alvar rinner Överbäcken i nord-sydlig riktning. Längs Överbäcken finns breda översvämningsmarker. Dessa fuktiga delar är idag kraftigt igenvuxna med tokbuskar. På gamla skifteskartor kallas de blöta markerna invid bäcken för Överbäcksranden. Ett litet höjdparti i närheten benämns Överbäcksbacken. Området väster om bäcken består uteslutande av alvar med mycket tunt jordlager.

I naturvårdsområdets östra del löper en sprickzon i nord-sydlig riktning. Den är en av Stora alvarets mest uthålliga sprickbildningar och kan följas från Bårby till Eketorps borg. Längs sprickzonen har grunda stenbrott tagits upp och dessa har i senare tid fyllts igen med röjningssten. Detta gör att den inte framträder speciellt tydligt idag.

Alvaret betas främst av ungdjur idag. Betetrycket får anses vara ganska måttligt. Djuren verkar vistas mycket uppe på höjdryggarna, vilket gör att dessa är särskilt välbetade.

I naturvårdsområdets sydöstra hörn ligger ett litet stenmursomgärdat område. Det är den s.k. inhyseplanen eller Kvinnsgröta norra malm, där det funnits flera malmstugor tidigare. Här fanns 1820 fyra stycken ställen med sammanlagt sju stycken byggnader.

I Kvinnsgröta naturvårdsområde finns fem registrerade fornlämningar. På ett mindre höjdparti i östra delen ("Smultronbacken") finns fyra stensättningar (raä nr 26). Alla är runda och mycket låga. De har en diameter mellan 2,5 och 8 meter. I den största stensättningen finns en grop där man kan se res-

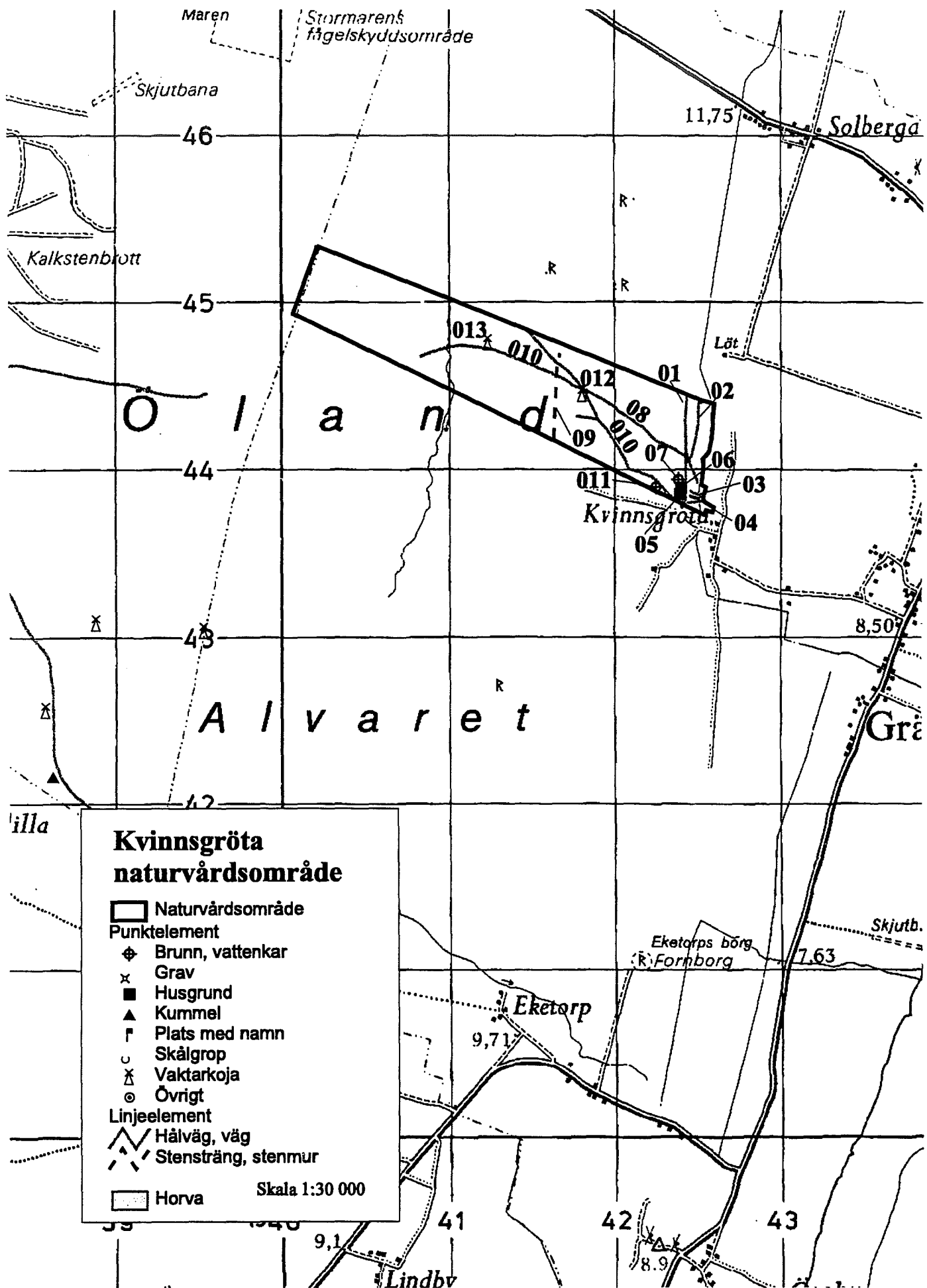
ter av en hällkista. På en bred höjdrygg ett par hundra meter västerut finns flera gravar. Den södra fornlämningen består av fyra stensättningar (raä nr 27), varav en är osäker. Även dessa är runda och den största graven har en diameter på 11 meter. De mindre är låga och övertorvade. Cirka 200 meter norr därom ligger ytterligare en grupp om tre stensättningar (raä nr 28). En av dessa är betydligt större än de andra och liknar mer ett röse. Graven kallas på gamla skifteskartor för Hyllrör. Troligen växte det fläder ("hylle") invid graven en gång i tiden. De två andra gravarna har 2,5 – 3,5 meter diameter.

På höjdryggen strax öster om Överbäcken ligger ytterligare en fornlämning. Den består av två stensättningar och en stensträng (raä nr 16). Stensättningarna har 12 resp. 5 meters diameter. Den större har en tydlig kantkedja. Stensträngen ansluter till den större graven och bildar närmast en kvadrat. Troligen utgör delar av stensträngen begränsningen av ytterligare en stensättning. På andra sidan av Överbäcken har nyligen upptäckt en husgrund av järnålderstyp (raä nr 173). Huset har varit 19 meter långt och 10 meter brett. Möjligen har det funnits en innervägg som delat upp huset i två rum.

Längs kanalen i östra delen av naturvårdsområdet finns en stenbro (raä nr 130). Den uppfördes i samband med att kanalen grävdes runt 1940.

Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. naturvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Flera av de nyfunna lämningarna är bevuxna med enbuskar, tok, slån m.m. Här behöver det röjas så att anläggningarna framträder på ett tydligare sätt. I Kvinnsgröta naturvårds

område är följande anläggningar i behov av röjning: nr 08 och 09.

Brunnen nr 07 behöver ett nytt brunnslöck.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Hålväg	1		880	1,4-2			0,2
02	Hålväg	1		470	0,9-1,4			0,1-0,3
03	Väg	1		75	3,5	0,2		
04	Stenmur	1		17	0,5-0,7	0,2		
05	Husgrunder	2	Rektangulär	13	5	0,7		
06	Husgrunder	3	Rektangulär	13	4	0,3		
07	Brunn	1						
08	Hålväg	1		1 500	1-2			0,1-0,3
09	Stenmur	1		530	0,6-0,8	0,6		
010	Hålväg	1		2 390	1-2			0,1-0,6
011	Brunn	1	Rund				1	
012	Vaktarkoja	1	Kvadratisk	2	2	1		
013	Vaktarkoja	1	Kvadratisk	3	2,5	1		

Kvinnsgröta naturvårdsområde

Albrunna naturvårdsområde.

Beskrivning:

Stort alvarområde med huvudsakligen tunna jordar. Stora delar av alvaret är fortfarande mycket öppet. Naturvårdsområdet omges på alla sidorna av vällagda stenmurar. Albrunna alvars totala areal är 463 hektar.

Längs västra kanten finns en markerad avsats som skiljer alvaret från områdena väster därom. Utmed norra delen av avsatsen finns ett något tjockare jordtäckte i form av en höjdrygg, på gamla kartor omnämnd som Tjockstenar. Vissa delar av ryggen är mycket rik på sten och block i ytan. Denna del kallas idag av ortsbefolkningen för Bullehall.

Större delen karakteriseras av alvarmarker med tunna jordar. Ett särskilt intressant inslag är de många låga "kalkstensplintar". På nordsidan av plintarna ligger smala bågformiga fuktstråk som ger alvaret en mosaikartad karaktär. Inslaget av små höjdparter med lite tjockare jord är mycket litet. En av dessa höjdryggar benämns Mörr-ryggen. Den ligger mitt ute på alvaret i den norra delen av naturvårdsområdet.

I södra delen finns ett fuktstråk i öst-västlig riktning, som på gamla skifteskartor kallas Snäckelundskärret. Längs stråket finner man tuviga fuktängar. Söder om stråket ändrar alvaret karaktär och det har här en mer mosaikartad karaktär, med många mindre höjdryggar omgivna av alvarmarker med tunna jordar.

I den nordvästra delen ligger en liten våtmark som kallas Hålkärr. Området runt kärret benämns på gamla kartor Wättningsplan. Vägen ut mot alvaret kallas på kartorna för vallgatan. Kampestugekärret och Lilla berg är andra exempel på gamla namn som återfinns på skifteskartorna. Kampestugekärret kallas idag för Kohagkärr. Troligen låg gärdsvaktarens stuga invid kärret en gång i tiden. Lilla berg kallades alvarmarken väster om Tjockstenar.

Albrunna-alvaret har idag ett relativt måttligt betetryck. Området betas av ungdjur och dikor.

I naturvårdsområdet finns sammanlagt ett tiotal registrerade fornlämningar. På en höjdrygg i nordvästra hörnet ligger en stensättning (raä nr 63). Graven har en tydlig kantkedja och har sju meters diameter. Invid stensättningen finns också en klumpsten och en 275 meter lång vägbank. Längs samma höjdrygg 600 meter söderut finns ytterligare en stensättning (raä nr 64). Graven har en otydlig kantkedja och är rund med sju meters diameter. Invid gränsmuren mot Albrunna lund ligger en annan stensättning (raä nr 130). Strax nordväst om denna finns en svag försänkning, möjligen lämningar efter ett hus.

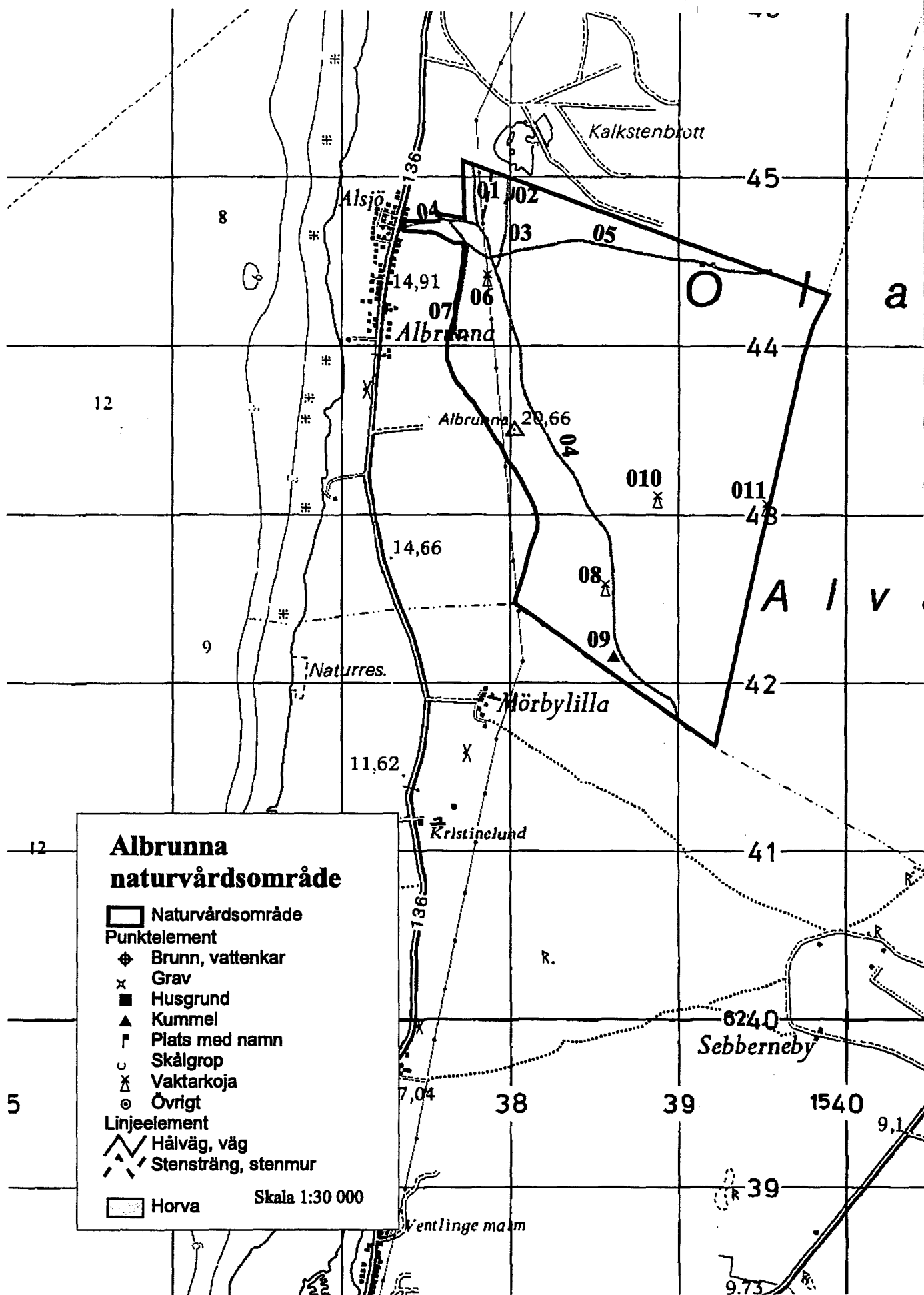
Söder om det öst-västliga fuktstråket i södra delen finns fyra fornlämningar inom ett begränsat område. Två utgörs av gravar medan två är förekomster av skålgropar. Den största stensättningen (raä nr 61) har en vällagd kantkedja. Strax invid ligger en lite mindre stensättning. Etthundrafemtio meter norr om graven finns ytterligare en stensättning (raä nr 145). Den är närmast rund och har 6 meters diameter. I kanten av de fuktiga markerna västerut finns två stora stenblock med skålgropar på. På det norra blocket (raä nr 144) har man hittat två skålgropar och på det södra (raä nr 136) tio stycken.

På en låg höjdrygg ("Mörr-ryggen") i den centrala delen av alvaret finns en mindre stensättning (raä nr 131). Graven har ett mittblock och på detta kan man se 15 stycken skålgropar.

Längs mittmuren ligger två "rör", Norra Vitrör och Södra Vitrör. Norra Vitrör (raä nr 24) är ett röse med hela 15 meters diameter och intill 1,3 meter högt. Röret har troligen från början haft en drygt meterhög kallmur runt om. Södra Vitrör (raä nr 25) betecknas idag som en stensättning. Graven är 0,5 meter hög och har en diameter på 14 meter.

Resultat av inventeringen:

Resultatet av kartläggningen sammanfattas i nedanstående tabell. De olika anläggningarnas läge framgår av kartan. En utförlig beskrivning av dessa återfinns under resp. na-

turvårdsområde i bilaga 1. I kapitel 3 finns en sammanfattande analys och tolkning av de funna lämningarna.

Att tänka på:

Flera av de nyfunna lämningarna är bevuxna med enbuskar, tok, slån m.m. Här behöver

det röjas så att anläggningarna framträder på ett tydligare sätt. I Albrunna naturvårdsområde är följande anläggningar i behov av röjning: nr 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 010 och 011.

Nr	Art	Antal	Form	Längd	Bredd	Höjd	Diam	Djup
01	Stenmur	1		130	0,4	0,3		
02	Stenmur	1		265	0,5	0,5		
03	Hålväg	1		550	1-1,5			0,1
04	Hålväg	1		3930	1-2			0,1-0,2
05	Hålväg	1		2400	1-2			0,1-0,4
06	Vaktarkoja	1	Kvadratisk	1,8	1,8	1		
07	Väg	1		620	2—2,5			0,1
08	Vaktarkoja	1	Rektangulär	2	1,5	0,8		
09	Kummel	1	Rund				1	
010	Vaktarkoja	1	Rektangulär	2,1	1,9	0,4		
011	Vaktarkoja	1	Rektangulär	2	1,4	0,6		

Albrunna naturvårdsområde

4. Analys och tolkning.

I det här kapitlet vill vi försöka göra en analys och tolkning av de lämningarna som vi hittat i den här inventeringen. Inledningsvis görs en sammanställning av den totala bilden av de kulturhistoriska spår vi hittat i detta arbete. Därefter går vi in lite djupare på de olika typerna och/eller kategorierna av kulturhistoriska lämningar.

Samtliga anläggningar

De funna lämningarna har sammanställts i tabell 1 som återfinns invid den inledande sammanfattningen. Av tabellen framgår att vi sammanlagt hittat 176 stycken olika lämningar efter mänsklig verksamhet i de tretton naturvårdsområdena. Vägar, vaktarkojor och kummel är de i särklass vanligaste lämningarna. Tillsammans har vi funnit 80 stycken vägar, 28 stycken vaktarkojor och 19 stycken kummel.

Täthet

Vid en beräkning av anläggningarnas täthet får man ett mått på hur tät de återfinns ute på alvaret. Tätheten på nyfunna lämningar är i medeltal 3,2 stycken anläggning/100 hektar. Tätast låg de nyfunna lämningarna i Kvinnsgröta, Alvlösa, Vickleby och Gynge naturvårdsområden. Här var tätheten 11,5, 4,8, 3,5 resp. 3,3. stycken / 100 ha. Detta är ett betydligt lägre värde än i byarna som "Tvärs över Öland" inventerade. Där var medeltalet 7,3 anläggningar/100 hektar alvarmark.

Vägar

Antal, täthet

Till de vanligaste typen av kartlagda lämningar hör de gamla vägsträckningarna. Sammanlagt har vi i denna inventering hittat 80 stycken vägar med en sammanlagd längd av drygt 103 kilometer. Om denna frekvens av vägar är typisk för alvaret i sin helhet, bör det sammanlagt på hela Stora alvaret finnas ca 290 stycken gamla vägar med en sammanlagd längd av 380 kilometer.

Mätt i täthet, så motsvarar detta 15,3 meter väg/ hektar alvarmark i medeltal för de

inventerade naturvårdsområdena. Tätast vägsystem finns i Kvinnsgröta naturvårdsområde med 38,2 meter väg/hektar alvarmark. Även i Karlevi (30,8 m/ha), Klinta (27,9 m/ha), Vickleby (22,2 m/ha), Alvlösa (16,3 m/ha) och Albrunna (16,1 m/ha) låg tätheten på vägarna över medeltalet. I inventeringen "Tvärs över Öland" blev medelvärdet för vägförekomsten 14,8 meter väg/hektar alvarmark. Det vill säga obetydligt lägre än i detta arbete.

Utseende

Flertalet vägar, 74 stycken eller 92,5 %, är av typen hålväg, d.v.s. vägar som genom nötning och erosion är belägna på en lägre nivå än den naturliga markytan. De flesta har en mycket grund profil, varav 0,1-0,2 och 0,1-0,3 meter är de vanligaste djupen. Särskilt väl framträder vägarna oftast då de passerar höjdryggar och lite fuktigare områden. Det ska dock nämnas att många vägar ibland är grundare än 0,1 meter och bitvis är mycket svåra att följa i terrängen. De djupaste vägarna har körts ner 0,5-0,8 meter. Till dessa hör bl.a. nr 011 i Klinta-St.Smedby naturvårdsområde, nr 010 i Kvinnsgröta naturvårdsområde, nr. 012 i Vickleby naturvårdsområde och nr 05 Möckleby-Gårdstorp naturvårdsområde.

De flesta vägarna har en bredd mellan 1,0 och 2,5 meter, med särskild tyngdpunkt på bredder mellan 1,0 och 2,0 meter. Vägarnas bredd varierar mellan 0,4 meter som smalast och 4,5 meter som bredast. Särskilt smala vägar är nr 02 L. Dalby naturvårdsområde, nr 02 Alvlösa naturvårdsområde och nr 011 S. Alby-N. Ålebäcks naturvårdsområde. Till de bredaste vägarna hör nr 027 Gynge naturvårdsområde, nr 01 Mysinge naturvårdsområde och nr 03 Kvinnsgröta naturvårdsområde.

Utefter vissa delar av vägarna återfinns ofta flera parallella sträckningar. Detta kan kanske ses som ett tecken på att vägen har varit flitigt använd. Särskilt många parallella sträckningar finns på nr 014 och 018 i Karlevi (2-15 resp. 2-8), nr 04 i Möckleby-Gårdstorp (2-7), nr. 01 i Mysinge (2-6), nr

torp (2-7), nr. 01 i Mysinge (2-6), nr 04 och 07 i Klinta-St-Smedby (2-5) samt nr 013 i Klinta-St.Smedby (2-4).

Några av de gamla vägarna är särskilt välutbildade. Till dessa hör väg nr. 01 i Gynge naturvårdsområde. Vintertid framträder den ställvis nästan som ett vattenfyllt dike. Denna väg omnämns också i Resmo sockenbok och sägs gå till Ekelunda. Även väg nr 01 i Vickleby, 01 och, 04 i Möckleby är ovanligt välutbildade.

Två vägar, nr 027 i Gynge och nr 01 i Mysinge samt nr 03 Kvinnsgröta naturvårdsområde, skiljer sig från alla de andra genom att de har en tydlig vägbank. Detta är de enda funna vägarna som är anlagda och som inte är hålvägar. Vägen i Gynge och Mysinge naturvårdsområden är möjligen en påbörjad häradsväg mellan Triberga och Resmo (Hofrén 1950). Om så är fallet borde denna väg ha börjat anläggas någon gång under 1780-talet. Sträckningen kom sedan att ändras, för att slutligen anläggas mellan Resmo och Stora Brunneby. Invid och parallellt med denna påbörjade häradsväg löper "vanliga" hålvägar. Dessa verkar ha använts i mycket större utsträckning än "häradsvägen". Vägbanken i Kvinnsgröta är ganska kort och kom troligen till när inhysesplanen anlas ute på alvaret.

Ålder

Hur gamla är då vägarna ute på Stora alvaret? Denna fråga är mycket svår att besvara då det inte går att åldersbestämma en vägs exakta ålder. Att det funnits vägar på alvaret under mycket lång tid bevisas av den runsten (Björnflisan) som finns i närheten av Dröstorp. Runstenen anlas alltid invid vägar, så att så många som möjligt kunde ta del av stens budskap. Det innebär att de äldsta vägarna har sina rötter långt ner i forntiden.

Att vissa av sträckningarna har sitt ursprung i förhistorisk tid antyds av att de passerar fornlämningar, kyrkor m.m. Flera vägar i denna inventering passerar invid förhistoriska gravar, ex. nr 01 i S. Vickleby naturvårdsområde, nr 01 i Gynge naturvårdsområde, nr 07 Klinta-St. Smedby naturvårdsområde, nr 010 i Kvinnsgröta naturvårdsområde och nr 04 i Albrunna natur-

vårdsområde. Detta skulle kunna indikera att dessa vägar har ett samband med fornlämningarna och att de kanske började användas redan under järnåldern.

Vid inventeringen har också konstaterats att några vägar löper i riktning mot kyrkor och/eller kyrkbyar längs västra landborgen. De flesta kyrkorna på Öland uppfördes under 1100-talet, medan radbyarna kom till någon gång under 1200- och 1300-talet. Om vägarna tog sikte på kyrkan eller kyrkbyn bör dessa vägar alltså inte vara äldre än tidig medeltid (1100- – 1200-tal)

I vissa fall kan man i arkivmaterial (kartor, lantmäterihandlingar m.m.) se att en viss väg varit i bruk vid en viss tidpunkt. Exempelvis väg nr 01 i Gynge naturvårdsområde. Den sägs i Resmo sockenbok ha använts ända fram på 1910-talet. Vägen har nyttjats av folket i Gårdby och Sandby socknar när de skulle till Mörbylånga. Väg nr 028 i samma naturvårdsområde har däremot "för körning icke varit använd som någon nu minns". Flera av vägarna finns med på skifteskartor från tidigt 1800-tal. Exempel på detta är nr 020 Gynge naturvårdsområde, nr 03 Alvlösa naturvårdsområde, nr 04, 012, 013 och 017 Klinta –Stora Smedby naturvårdsområde samt nr 01, 03, 08 och 010 i Kvinnsgröta naturvårdsområde.

De första häradsvägarna tvärs över alvaret började anläggas under sent 1700-tal, exempelvis vägen Södra Möckleby-Solberga. Under tidigt 1800-tal kom de första murarna att uppföras ute på Stora alvaret (se ovan). Från och med mitten av 1800-talet är det rimligt att anta att flera av de gamla vägarna slutade användas.

I några fall kan man genom att påvisa f.d. genombrott i stenmurarna, ange hur länge en vägsträckning varit i bruk. Längs följande vägar har rester av grindhål kunnat konstateras: nr 07 i St.Vickleby naturvårdsområde, nr 01 i Gynge naturvårdsområde och nr 011, 012 samt 014 i Klinta-St.Smedby naturvårdsområde. Dessa vägar verkar alltså ha använts även efter att murarna på alvaret uppfördes. Murarna började uppföras efter att utmarksdelningen hade genomförts år 1819. Det kom dock att ta nästan hundra år innan alla murarna var upplagda. I senare tid

igenmurade grindhål tyder alltså på att vägen använts åtminstone ett tio-tjugotal år efter utmarksdelningen (ca 1830-1840).

Funktion

Vad var det då som transporterades på vägarna? Den viktigaste varan var troligen ved och virke. Vedbristen är ett genomgående tema i Ölands historia, särskilt då i byarna på södra Öland. Margit Friberg har beskrivit "vedvägar" från Össby och Näsby (Friberg 1990), och hur bönderna på östra sidan bytte korn mot ved med folk från fastlandet. Detta korn kallades för "vedkorn". Gräsgård och Segerstad hämtade sin ved i Gåssten, som kom med små segelskutor från hamnar som Bergkvara; Djursvik och Ekenäs. Enligt en arbetsjournal från Näsby förekom det även att man grusade och skötte vedvägen.

Det finns också berättelser från bl.a. Hulterstad och Smedby, om hur kvinnor från östra sidan for över alvaret för att sälja fisk, främst torsk och strömming. "Östledarna" (=folket från östra sidan) sålde fisken i byarna på västra sidan. Vid färden använde de kärror som egentligen var avsedda för att köra ut gödsel med på åkrarna.

Ett genomgående mönster hos vägarna är att de verkar löpa i riktning mot hamnarna på västra sidan. Längs Kalmarsund fanns långt fram i tiden (slutet av 1700-talet) flera viktiga hamnar. Norrifrån räknat var dessa följande: Färjestaden, Fröbygårda (St.Frö), Mörbylånga, Risinge, Eckelshamn (Västerstad), Gåssten (Hammarby), Degerhamn och Grönhögen. På gamla kartor kan man se hur vägarna strålar samman för att sluta vid dessa hamnlägen. Detta skulle antyda att det var mest människorna i byarna på östra sidan som använde de gamla vägarna ute på alvaret. Det sägs också att "östledarna" hade del i hamnen i Gåssten.

En av de allra viktigaste vägarna över alvaret gick mellan Skärlöv och Smedby. Den fortsatte även ända ner till Gåsstens hamn. På alla gamla kartor finns denna alvarväg med, vilket antyder dess stora betydelse. Längs vägen fanns en gång till och med ett gästgiveri. Det låg på Storåsen alldeles invid vägen. Rester av husen kan man se än idag.

Vägarna över alvaret har givetvis även använts för persontransporter. Bland annat var tingsplatserna på södra Öland under 1600- och 1700-talen ibland belägna på västra sidan, ex. Västerstad, Stora Dalby och Bårby. En äldre tingsplats låg vid Tingstad flisor mitt ute på Stora alvaret. Vägen ut till flisan från västra sidan omnämns ibland som Tingsgatan, säkerligen en gammal väg med lång tradition.

Marknader och kyrkor var andra viktiga resmål. Marknaden i Fröbygårda, som fanns fram till slutet av 1800-talet, var säkert också ett attraktivt resmål för befolkningen på södra Öland. Från 1891 upphörde den dock och kom att flyttas till Mörbylånga istället. Byarna ute på alvaret hade ofta särskilda kyrkvägar, sådana omnämns bl.a. från Lunda och Stora Dalby samt från Ekelunda.

Det ska slutligen poängteras att en del av vägarna i denna inventering är kända sedan tidigare, t.ex. finns några av dem med på den ekonomiska kartan. Eftersom deras ålder är svår att uppskatta har dock även dessa tagits med i denna kartläggning.

Vaktarkojor

Antal, täthet

Vid sidan av vägarna är vaktarkojorna de vanligaste anläggningarna som registrerats i de områden som kartlagts. Sammanlagt har vi i denna kartläggning hittat 28 stycken vaktarkojor. Om detta är en representativ del av alvaret, så bör det finnas sammanlagt drygt 100 stycken vaktarkojor på hela Stora alvaret.

Tätheten varierar ganska kraftigt mellan de olika naturvårdsområdena. Tätast står vaktarkojorna i Gyngö och Mysinge naturvårdsområde med 9,8 resp. 9,1 stycken/1000 hektar alvarmark. Även i Kvinnsgröta, Alvlösa och Vickelby naturvårdsområden är tätheten större än medeltalet, som ligger på 3,8 stycken vaktarkojor/1000 hektar alvarmark. Detta är ett betydligt lägre värde än i inventeringen "Tvärs över Öland". Där låg medeltalet på 28,8 stycken vaktarkojor/1000 hektar alvarmark. Särskilt tät var den på Gösslundas marker där det fanns 51,6 stycken./1000 hektar.

Utseende

Med vaktarkoja menas en rest av ett äldre väderskydd använd vid vallning av boskap, vanligen bestående av väggfundament av sten. Vaktarkojornas utseende varierar ganska mycket. Från kvadratiska och rektangulära till tresidiga och halvcirkelformade. Rektangulära, kvadratiska, tresidiga former och hästskoform dominerar hos de kojor som hittats i den här inventeringen. Den tresidiga formen innebär oftast att kojan är byggd som ett V och där en sida helt saknar vägg. Enstaka kojor med halvcirkel- och bågform förekommer också.

Alla funna vaktarkojor är kallmurade och oftast uppbyggda av enbart kalkstensflisor. Ibland förekommer en viss inblandning av gråstenar. Det är ganska vanligt att kojan byggts invid ett större, jordfast stenblock. Blocket utgör då en del av ena sidan på vaktarkojan.

Kojornas storlek är ganska varierande. Bredder finns på mellan 0,8 och 4 meter, medan längden kan variera mellan 1,3 och 5 meter. Den vanligaste storleken på vaktarkojorna är 2 x 2 meter. Andra vanliga storlekar är 3 x 2 meter och 2 x 1,5 meter.

Öppningens placering på kojorna har noterats. Något genomgående mönster är svårt att se, eftersom öppningar finns i nästan alla vädersträck. Nordost, söder, sydost, öster och väster är de vädersträck som är vanligast förekommande. Det enskilt vanligaste vädersträcket är nordost.

Ingen av kojorna har någon form av tak. Linne' omnämner i sin öländska resa att "Fucus eller tånga bruktes här att täcka vaktarkojorna med". De kojor som han avsåg var troligen sådana som brukades av gärdesvaktaren i närheten av byn (se nedan). Några belägg för att det funnits tak på vaktarkojorna ute på alvaret saknas.

Några av de funna kojorna är särskilt välutbildade. En av de finaste återfinns på Gyngö alvar (nr 08) och har ovanligt höga och nästan helt intakta väggar. Kojan återfinns dessutom på gamla kartor från tidigt 1800-tal och benämns där Bjelkåskojan. Den är rektangulär och har upp till 90 cm höga väggar. Västra väggen är dock något raserad.

Många av kojorna är anlagda på mindre höjdryggar i terrängen el.dyl. Ibland har man t.o.m. byggt dom uppe i ett gravröse. Exempel på detta är nr 012 och 013 i Kvinnsgårda naturvårdsområde samt nr 08 och 011 i Albrunna naturvårdsområde.

Ålder

Liksom när det gäller vägarna är vaktarkojornas ålder mycket svår att avgöra. Man får anta att de som fenomen funnits lika länge som det funnits fårvaktare på alvaret och andra utmarker på Öland. Enligt Szabó går herdekulturen i Sydsverige tillbaka till radbyarnas uppkomst någon gång under tidig medeltid. Först i och med solskiftet och radbyns anläggande uppstod den gemensamma vallningen av djur. En byherde anställdes för att sköta den sysslan. I skogsbygder med ensamgårdar var vallningssystemet av privat karaktär, d.v.s. varje gård lejde sin egen herde. Byherdeinstitutionen på Öland kan följas i skriftliga källor, främst domböcker, från 1600-talets början och framåt.

Stenarna i anläggningarna är ofta rikligt beväxta med både lavar och mossor. Detta antyder en relativt hög ålder på kojorna.

Funktion

Vaktarkojorna användes främst av byns gemensamma fårvaktare, när denna vallade byns får ute på alvaret. Kojan tjänade som ett skydd vid otjänlig väderlek som regn och hård blåst. Eftersom vallningssäsongen var lång, ibland från slutet av mars till början av december, så kunde vädret variera mycket. Det öppna alvarlandskapet gav dessutom fritt utrymme för vädrets makter. Speciellt under tidig vår och sen höst kunde säkerligen fårvaktaren behöva ett skydd, ibland kanske även vid kraftigt snöoväder.

Vaktarkojornas har säkert använts även i andra sammanhang när man behövt skydd ute på alvaret. Ett exempel är att de möjligen kan fungerat som vindskydd vid jakter ute på Stora alvaret.

Herdekulturen

Vaktarkojorna vi funnit är några av de få kvarvarande rester av en hel kultur, nämligen den speciella herdekultur som fanns på Öland ända in på 1900-talet. Den är mycket

försummad i beskrivningar om öländsk kulturhistoria, ja till och med helt bortglömd för det mesta. Oftast var det människor i små omständigheter som var byns gemensamma fårvaktare. De bodde som regel på byns malm och hade en liten stuga där. Av litteratur att döma så var det vanligaste att fårvaktaren var en äldre mansperson, men det verkar även ha varit vanligt med kvinnliga herdar. Det finns också några äldre uppgifter om vallpojkar och vallflickor. Yrkets status var nog ganska låg och det förekom att t.o.m. lama gubbar och s.k. sinnesslöa personer kunde vara fårvaktare.

Fårvaktaren skrev oftast ett avtal med bönderna i byn, där hans ersättning m.m. reglerades. Från Bårby finns ett sådant kontrakt bevarat från 1826. Ersättningen utgick då i form av olika naturprodukter som ull, potatis, spannmål (råg och korn), malt, björkved, ostmjölk och julkost. Den kunde i andra fall vara i form av björkved, ostmjölk, fritt bete för kor och får på alvaret, brukningsrätt till viss åkerjord och tillåtelse att plocka risved. Ersättningen beräknades oftast per "fåra", d.v.s. antal vuxna djur. I kontraktet från Bårby åtog sig fårvaktaren Christian Dahlström att vakta byns får mellan 25 mars och 1 december. Från och med 1836 förlängdes betessäsongen ända fram till den 24 december.

En fårvaktares arbetsdag kunde se ut på följande sätt. Tidigt på morgonen (5-6-tiden) samlade han ihop alla byns får och drev dessa ut på alvaret. Varje gård hade ofta en liten fårbesättning på 5-6 djur. Till sin hjälp hade han någon "efterföljare" som hjälpte till att driva på djuren fram till gatan ut mot alvaret. Fårvaktaren själv gick framför färhjorden. Under dagen ute på alvaret höll han uppsikt över och såg till att flocken höll ihop. På Öland var det inte vanligt att använda vakthundar vid vallningen, kanske en följd av hundförbudet från djurgårdsinrättningens tid. Det enda hjälpmedel var oftast en herdestav, som kunde kastas iväg för att skrämma djur som var på väg bort från fårflocken. Det finns många berättelser om att herden ofta hade andra bisysslor under vaktandet. Att sticka vantar och strumpor var en vanlig syssla bland fårvaktarna. Det förekom även att man flätade hattar. Vid dåligt väder sökte

man gärna skydd i vaktarkojorna. På kvällen så drevs djuren tillbaka till byn och in till respektive gård. Ofta var fårflocken inte tillbaka i byn förrän vid solnedgången.

Från några socknar (Föra och Sandby) finns uppgifter om att fåren nattetid vistades i särskilda fårhus i anslutning till en fårvaktargård. Detta innebar att han hade ansvar för djuren från tidig vår till sen höst, dagtid som nattetid. En sådan fårvaktargård ("hybbel") finns dokumenterad från Klockholmen i Husvalla (Granlund 1966). Av uppgifter från Sandby att döma rörde det sig här om en annorlunda typ av fårvaktare. Fårvaktaren i Sandby verkar haft en friare ställning gentemot sina uppdragsgivare. Han tycks mer ha haft funktionen av en arrendator av ett litet hemman, mot att han ansvarade för vallningen av byns färhjord. Så länge han var byns fårvaktare fick han också bruka den lilla gården.

Till herdekulturen hör också systemet med öronmärkning av djur. Varje gård i respektive by hade sin speciella märkning. Begrepp som "rist", "skår" och "glåg" talade om hur själva märket såg ut. Märkena åstadkoms med kniv, sax och hålpipa. I kombination med var på resp. öra som märket satt, kunde ett mycket variationsrikt system konstrueras. Att känna till de olika gårdarnas märkning kunde vara viktigt, eftersom bortsprungna djur ersattes när det lämnades tillbaka till ägaren. Vissa personer satt det här i system med att söka efter och återlämna kringdrivande djur. De blev kända som "kreaturshittare". För att komma ihåg de olika märkena upprättades särskilda märkeböcker. Den mest kända är Johannes Galejas märkebok. Från Holmetorp finns "Hantens märkbok". Det ska tilläggas att inte bara fåren märktes, utan även hästar, kor, ungdjur och svin.

Byherdar kan följas i skriftliga källor från och med 1600-talets början. Yrket fanns kvar ända in i vårt sekel. Från Hulterstads socken finns ett foto taget 1906, där man ser en fårvaktare i täten av en färhjord på väg ut mot alvaret. Även från Sandby socken (Johansson 1981) finns uppgifter om personer som varit fårvaktare i början av 1900-talet. Rester av den senares fårvaktarställe kan man fortfarande se på alvaret väster om Södra Sandby.

När fårvaktarna försvann verkar det ha varit vanligt att istället anlita någon person som såg till djuren ute på alvaret då och då. "Sten på Flisan" som var bosatt ute på Stora Vickleby alvar är exempel på detta. Från Smedby socken är "Mörtran" exempel på en sådan vaktare. Hon skötte tillsynen av djuren ute på alvaret och pumpade även upp vatten till dom.

Det är viktigt att skilja på fårvaktare och gärdesvaktare. Fårvaktaren var herde och höll till ute på alvaren eller annan utmark, medan gärdesvaktaren höll vakt kring byns gärde ("jalet"). Gärdesvaktaren, eller kampen som han också kallades, satt oftast till häst och red runt gärdet för att hålla hjortar, vildsvin, vildhästar och andra djur borta från byns åkrar och ängar. Han anställdes av byn från den tid säden gick i ax till dess den hade bärgats. "Kampen" hade ofta ett eget ställe som låg lite för sig själv. I många öländska byar finns särskilda "kampängar", d.v.s. slåtterängar som han fick utnyttja som ersättning för sitt arbete. Denna väktarorganisation kom troligen till i samband med att Johan III förklarade Öland som kunglig djurgård 1569. I och med djurgårdsinrättningens avskaffande och enskiftets genomförande kom förutsättningarna att förändras. Möjligen blev gärdesvaktaren nu fårvaktare istället.

Kummel

Antal

Vi har valt att använda den objektiva beteckningen "kummel" för de upplagda stenrösen, som till sitt läge och material skiljer sig från förhistoriska gravar. Det är samma kategori av lämning som i IKOS inventering "Tvärs över Öland" benämns "gränsmärken (?)".

Sammanlagt har vi vid inventeringen påträffat 19 stycken kummel inom 9 av de tretton områdena.

Utseende

Lämningarna varierar i form, men är till storleken likartade. Formmässigt finns runda, tresidiga, kvadratiska eller ovala, ofta mer eller mindre oregelbundna. Storleken är vanligtvis ganska ringa 1 - 1,5 m i sida och 0,2 - 0,5 m höga. Någon enstaka lämning är

3 m i sida, medan höjden aldrig överstiger 0,6 m.

I vissa fall syns tydliga rester efter en kallmurning i basen, vilket kan tolkas som att de åtminstone ursprungligen varit något högre. Inte i något fall kan dock kumlen påstås haft en monumental art eller varit mer påtagliga i terrängen, än de naturliga block eller andra synliga formationer som kan tjäna som riktmärken på alvaret.

Funktion

Liksom i tidigare inventering kan inte heller denna ge någon entydig förklaring till lämningarnas funktion. Sex av de noterade kumlen ligger mindre än 10 m från vägsträckningar som kan betecknas som ålderdomliga. Dessa skulle kunna ha ett ömsesidigt samband, men å andra sidan finns det kummel som ligger väsentligt avskilda från både hålvägar och modernare vägsystem. Att anläggningarna inte står för någon modern företeelse är ganska uppenbart när man ser dom. Många har en klart ålderdomlig prägel, med eroderat stenmaterial som ofta är kraftigt bevuxet av lavar.

Det ligger nära till hands att funktionsbestämna lämningarna till antingen rikt- eller gränsmärken av något slag.

Efter att ha inventerat i det flacka landskapet inser man hur svårt det är att orientera sig där och man är tacksam för alla större träd, stenblock eller kyrktorn som man kan "hålla sig i". Den ringa storleken och höjden på kumlen minskar dock en eventuell praktisk betydelse som riktmärken i landskapet, såvida det inte haft någon form av kompletterande markering i trä eller dylikt.

En funktion som gränsmarkering skulle givetvis också kunna vara en förklaring, men knappast då av en mer "traditionell" art. Förekomsten är minst sagt sporadisk och i vissa områden visar denna inventering att de helt saknas. Det sista antyder att användandet/företeelsen inte varit reglerad i någon form av byordning.

Med anledning av herdekulturens stora betydelse och intensitet på Stora alvaret, kanske man inte skall glömma bort detta vid tolkningen av kumlens funktion. Möjligen kan de sättas i direkt eller indirekt samband

med boskapsskötseln och som hjälpmedel för de människor som arbetade i denna näring.

Fornlämningar

Av Ölands sammanlagt ca 13 600 registrerade fornlämningar (ca 1 200 000 kvadratkilometer) som fördelar sig på 2 400 platser, finns ca 200 inom inom de nu inventerade naturvårdsområdena, alltså bara någon procent. Man kan säga att Stora alvarets bestånd av förhistoriska lämningar i form av husgrunder, gravar, gravfält och skålgropsförekomster m m utgör ett urval av Ölands sammantagna fornlämningsformer. Alvaret äger alltså ingen särart vad gäller lämningarnas enskilda utseende, exempelvis några gravformer som kan sägas vara typiska för just alvarbygden.

De förhistoriska anläggningarna inom de inventerade områdena fördelar sig som följande. Osäkra lämningar är undantagna. Inom parentes är angivet ev. nyfynd genom inventeringen:

• Gravfält	10 (0)
• Ensamliggande gravar	72 (+5)
• Husgrunder	66 (+1)
• Stensträngar	10 (+4)
• Skålgropsförekomster	20 (+1)
• Runsten	1 (0)

Såsom framgår är antalet nyfynd mycket litet. Bortsett från vissa felkällor såsom igenväxning och bortodling måste man utgå från att resultatet avspeglar en faktisk situation. Detta innebär att Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering på Stora alvaret under 1940-talet, och dess revidering under 70-talet, varit så gott som fullständig, åtminstone inom den öppna alvarmarken. Flera av de förhistoriska lämningar vi påträffat har framkommit i samband med nyligen genomförda röjningar och det är väl framför allti de igenväxna terrängpartierna man kan förvänta sig att ytterligare fornlämningar finns. Även IKOS inventeringsresultat i "Tvärs över Öland" uppvisar ett liknande resultat.

Inventeringsresultatet avseende de förhistoriska lämningarna motsvarar också den gängse bilden av Stora alvarets fornläm-

ningsmiljöer. Denna bygger på en omfattande boskapsskötsel under stora delar av förhistorien. Under mitten av järnålder inträffar en bebyggelseexpansion, vilken resulterar i en begränsad nyetablering av gårdar ute på alvarmarken. Denna företeelse, den s k alvarbebyggelsen, skall dock inte överdrivas till sin omfattning. Man brukar (enl. Königsson 1968) tala om ca 50 alvargårdar. Man bör dock notera att de förhistoriska husgrunds-komplexen framför allt finns i anslutning till övergångszonerna mellan alvarmarken och landborgarna. De "rena" alvargårdarna, om man med detta avser gårdar som varit helt omgivna av den extrema alvarmarken, utgör ett 20-tal av de ca 50 gårdar som brukar betecknas som alvarbebyggelse.

Även om Stora alvaret ofta liknas vid ett "marginalområde" kan man inte helt bortse från att det funnits naturliga förutsättningar för viss gårdsetablering inom Stora alvaret. Dels finns det viss tillgång till tjockare, odlingsbara jordar, dels kan en specialisering på boskapsskötsel ha utvecklats. I sistnämnda fall har tillgången till odlingsbar jord varit av underordnad betydelse.

Att bebyggelsen varit av tämligen temporär art antyder, förutom gårdsgrupperingarnas utseende, även avsaknaden av större gravfält ute på alvaret. 10 gravfält finns noterade med mellan 5 - 22 anläggningar. Till sammans innehåller de drygt 120 synliga anläggningar, vilket kan jämföras med Ölands sammantagna gravbestånd inom gravfält som uppgår till ca 7 000. Samtliga är att betrakta som utmarksgravfält, dvs utan samband med äldre byläge (Det medeltida Sverige, 1996).

Näst husgrunder och gravar är skålgropsförekomsterna den vanligaste förhistoriska fornlämningskategorien på Stora alvaret. Man kan notera att av Ölands sammanlagt ca 120 kända förekomsterna, så finns 20 av dessa inom de nu inventerade naturvårdsområdena. Skålgroparnas funktion och ålder (troligen både brons- och järnålder) har länge diskuterats. Ett samband med boskapsskötsel och topografisk anknytning till goda betes- eller fodermarker, har uppmärksamats i flera delar av landet. Den relativt stora andelen skålgropar inom alvarmarken motsäger inte ett sådant samband.

5. Metodik.

Kartstudier

Inledningsvis gjordes en kartstudie av äldre kartmaterial. Följande kartor har studerats:

- Generalstabskartan från 1860 och framåt.
- Enskifte och laga skifteskartor över de byar som berörs av inventeringen.
- Gamla jordartskartan
- Gamla ekonomiska kartan från 1939 och framåt.

Bland annat noterades utmärkta vägars sträckning och särskilda namn på olika delar av byns alvarmarker.

Flygbildstolkning

Samtliga naturvårdsområden flygbildtolkades. Infraröda flygbilder i skala 1:30 000 och som var tagna under juni månad 1994 användes. Tolkningsinstrumentet var ett stereoskop av typ Wild APT2 (Aviopret).

Vid tolkningen har främst linjära element (vägar, stigar m.m.) kunnat upptäckas. Även gamla horvor har på enkelt sätt kunnat avgränsas. På kartunderlaget markerades också särskilt intressanta terränglägen, främst olika typer av höjdparter (strandvallar, höjdryggar m.m.)

Fältinventering

Fältinventeringen genomfördes under tiden från november 1997 till april 1998. Fotografier på varje funnen anläggning har tagits. Färgfilm med känsligheten 100 ASA har använts. Fotografierna inklusive negativen finns på Länsstyrelsens miljöenhet.

Alla funna punktojekt (gravar, vaktarkojor, kummel, plats med namn m.m.) kommer att lägesbestämmas med GPS-utrustning.

Intervjuer

För att inhämta ytterligare information om de olika alvarområdena har kontakt tagits med flera personer (se Muntliga källor) i de aktuella byarna. De flesta har intervjuats per telefon bl.a. angående vägar, vaktarkojor och namn på olika delar av området.

6. Källförteckning.

Tryckta källor:

- Ahlqvist, A. 1822-27. Ölands historia och beskrifning. Kalmar.
- Areskog, C. 1941. En bok om Öland. Lund.
- Berg, G. 1967. Johannes Galejas märkebok och andra öländska märkeböcker. Ur: Kalmar län årgång 54 1966/67.
- Edling-Arnell, I. 1987. Ölands Stora Alvar. Kulturhistorisk utredning. Kalmar läns museum.
- Engström, T. 1903. Öland; dess historia, land och folk. Ur: Kalmar Nations skriftserie, Volym LV. 1980.
- Friberg, M. 1990. Söder på Öland. Fantasi och fakta från gammal kulturbygd.
- Friberg, M. 1993. Speglingar.
- Generalstabskartan. 1870.
- Generalstabskartan. 1922
- Geologiska kartan. 1902.
- Granlund, J. 1966. Arbete och rytm i en ölandsby. Ur: Öländsk Bygd 1966.
- Hofrén, M. 1950. Vägar och broar i Kalmar län. Carl Rappe och 1700-talets vägväsen i Östsmåland och på Öland. Ur: Kalmar län 1950.
- Hofrén, M. 1959. Till Stora alvarets kulturhistoria. Ur: Kalmar län 1959.
- Holdar, C-G. 1993. Malmen och stugornas folk. Ur: Gräsgård mellan hav och hed. Gräsgårds Hembygdsförening.
- IKOS. 1993. Ölands Stora alvar. Kulturlandskapets historia. IKOS Rapport 1993:5
- IKOS. 1994. Betet på Ölands Stora alvar. En genomgång av statistiken över djurhållningen på Öland under 1800- och 1900-tal. IKOS Rapport 1994:1.
- IKOS. 1994. Tvärs över Öland. Inventering av Triberga, Gösslunda och Bredinge byar.
- Jansson, I. 1978. Tornrör. Ur: Kalmar län 1978. Årgång 63.
- Johansson, A. 1981. Mitt liv i Sverige och Amerika och i det stora kriget
- Johansson, A. och Larsson, P-O. 1992. Ölands Stora alvar. Människor och miljöer.
- Landin, L. 1963. På häradsting I. Anteckningar ur öländska domböcker 1620-49.
- Königsson, L-K. 1968. The holocene history of the Great Alvar of Öland. Acta phytogeographica Suecica 55.
- Königsson, L-K. 1978. Yngre järnålder i Alvar-gruppens material. Ur: Kalmar län 1978. Årgång 63.
- Königsson, L-K. 1993. Stora alvaret på Öland. En marginell resurs i naturhistoriskt och kulturhistoriskt perspektiv. Ur: Myrdal, J. och Sporrang, U. (red). Det svenska jordbrukslandskapet inför 2000-talet. Bevaras eller försvinna ? Skrifter om skogs- och lantbrukshistoria, nr 3.
- Linnaeus, C. 1745. Carl Linnaei Öländska och Gothländska resa. Stockholm och Uppsala.
- Nilsson, L. 1990. Vi och andra, och annat. Ur: En bok om Sandby-Gårdby. Sandby-Gårdby Hembygdsförening.
- Olsen, J. 1983. Bytomt, borg och fårvaktare i Södra Bårby. Ur: Kalmar län 1983.
- Palm, A. 1949. Drag ur öländsk handel och samfärdsel. Ur: Öland III. Lund.
- Persson, K-O. 1993. Kreatursmärkning på Öland i gamla tider. Ur: Gräsgård mellan hav och hed. Gräsgårds Hembygdsförening.
- Riksantikvarieämbetet. 1996. Det medeltida Sverige, del 4:3.

- Riksantikvarieämbetet. 1997. Vägars kulturvärden.
- Rosengren, A. 1992. När resan tog tid. Ur: Kulturmiljövård nr 1-2. Riksantikvarieämbetet.
- Rosenqvist, T. 1983. Handel, hantverk och industri. Något om handel och hantverk under 1800-talet. Ur: Mörbylånga. En öländsk socken i ord och bild, i helg och söcken. Mörbylånga Hembygdsförening.
- Sjögren, T. 1974. Drörestorp. Ur Kalmar län. Årgång 59.
- Skogsstyrelsen. 1992. Kulturmiljövård i skogen.
- Söderqvist, E. 1952. Färdevägar och kommunikationsmedel i Torslunda. Ur: Torslundaboken. Torslunda Hembygdsförening.
- Szabó, M. 1970. Herdar och husdjur. En etnologisk studie över Skandinaviens och Mellaneuropas beteskultur och vallningsorganisation. Nordiska Museets Handlingar 73.
- Vägverket. 1991. Vägar – dåtid, nutid, framtid.
- Wirsell, G. 1952. Kastlösa. En sockenhistorik.
- Åhstrand, P. 1768. Beskrifning öfver Öland. Besynnerligen det Norra motet eller Fögderiet. Upsala.

Muntliga källor:

- Nils Andersson, Stockholm.
- Torsten Danielsson, Hammarby.
- Yngve Danielsson, Resmo.
- Allan Elfving, Gårdstorp.
- Helge Eriksson, Hammarby.
- Carl-Gustav Holdar, Hulterstad.
- Sigurd Knutsson, Gårdstorp.
- Egon Lundberg, Vickleby.
- Åke Sundewall, Vickleby

Bilaga 1

I bilaga 1 beskrivs de lämningar som har påträffats vid denna inventering. Numreringen av lämningarna har gjorts områdesvis.

Skarpa Alby - Nedra Ålebäck naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Skarpa Alby 14:1

Socken: Sandby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 23

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark, delvis fuktäng. Betesmark

Beskrivning Hålväg, ca 950 meter lång (NÖ-SV), 1 – 2,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Delvis otydlig sträckning, särskilt i den NO delen. Överlagras av mur i NÖ begränsningen. Delvis kraftigt bevuxen av buskar.

Löpnummer: 02

Fastighet: Skarpa Alby 14:1

Socken: Sandby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 23

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 150 meter lång, (ÖNÖ-VSV), 1 – 2 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Svagt U-format bottenplan. Delvis otydlig sträckning. Överlagras av stenmur.

Löpnummer: 03

Fastighet: Skarpa Alby 14:1

Socken: Sandby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 23

Terrängbeskrivning: S sidan av svagt markerad moränförhöjning på flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, hästskoformad, 4 x 2 meter stor (N-S), 0,3 m hög av 0,1 – 0,3 meter stora kalkflisor. Ställvis syns rester av kallmurning.

Löpnummer: 04

Fastighet: Nedra Ålebäck 1:6

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 26

Terrängbeskrivning: Alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Minnessten, 0,8 meter hög, 0,4 meter bred (N-S) och 0,1 meter tjock. Invid stenens N sida är ett järnkors 0,25 meter högt med inskriptionen "1987 Anne reste stenen efter sin smed Gösta". Kors och sten är resta i en rund stensättning, 5 meter diameter och 0,4 meter hög med fyllning av 0,1 - 0,2 meter stora stenar. Kantkedja av 0,3 - 0,5 meter stora kalkstenar.

Beväxt av en buske.

Löpnummer: 05

Fastighet: Skarpa Alby 3:2 m fl

Socken: Sandby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 26

Terrängbeskrivning: Svagt Ö-sluttande varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 200 meter lång (N-S), 1 – 2,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Flack till U-format bottenplan. Delvis otydlig sträckning.

Löpnummer: 06

Fastighet: Nedra Ålebäck 2:8 m fl

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Moränplatå på alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Horva, 140 x 70 meter stor (N-S), omgiven av stenmur intill 1,5 meter hög och 2 meter bred. I V delen uppbyggd av företrädesvis kalksten me-

dan inslaget av gråsten i de övriga delarna är påtaglig. Delvis nedrasad.

Löpnummer: 07

Fastighet: Dröstorps

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 27

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 400 meter lång (ÖNÖ-VSV), 1,5 meter bred och 0,1–0,2 meter djup. Flack till svagt U-format bottenplan. Delvis otydlig sträckning. Ansluter i V till Dröstorps ödeby (raä nr 138) och i Ö till befintlig väg.

Löpnummer: 08

Fastighet: Dröstorps

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Alvarmark, företrädesvis våtmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensträng, ca 700 meter lång (N-S), ca 0,5 – 1 meter bred och 0,1 – 0,2 meter hög. Vid besiktningstillfället var större delen av området täckt av vatten, varför endast smärre sträckningar kunde urskiljas. Stensträngen är synlig på flygbild. Löper på V sidan av Dröstorps mosse.

Löpnummer: 09

Fastighet: Dröstorps

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 27

Terrängbeskrivning: På åssträckning med berg i dagen, alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Gränsmarkering, bestående av en rest kalkstensflisa, 1,2 meter hög, 0,6 meter bred (40 – 240 gon) och 0,15 meter tjock. Stöttad av 0,5 x 0,7 –

0,6 x 1 meter stora kalkstensflisor. Intill nutida ägo gräns.

Löpnummer: 010

Fastighet: Nedra Ålebäck 9:1

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.:

Terrängbeskrivning: Höjdrygg på alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Horva, 150 x 90 meter stor (Ö-V). Omgärdad av en delvis nedrasad 0,5 – 1 meter hög enkelmur av 0,2 – 0,5 meter stora kalkstensflisor. Öppning i SV hörnet.

Löpnummer: 011

Fastighet: Nedra Ålebäck

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 400 meter lång (NV-SÖ), 0,4 - 1,5 meter bred och 0,05 - 0,4 meter djup. Flackt till U-format bottenplan. Till stora delar över hållmarksalvar där sträckningen delvis är mycket otydlig. Ansluter i NV till Dröstorps ödeby (raä nr 138). I Ö anslutning till grindhåll.

Övriga uppgifter: Upptagen på utmarksdelningskarta 1819.

Löpnummer: 012

Fastighet: Nedra Ålebäck 9:1

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 15

Terrängbeskrivning: Alvarmark mellan moränplatå och vattendrag. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 300 meter lång (Ö-V), 1 - 3 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. Flackt bottenplan. Svaga spår syns av 1 -2 parallella sträckningar.

I Ö ansluter vägen till f d vadställe över vattendrag.

Övriga uppgifter: Ansluter till fornl. 124 som utgörs av "rastställe"

och intill 0,3 meter djup. Företrädesvis flackt bottenplan. Delvis otydlig sträckning, särskilt i SSV. Överlagras av stenmurar i N och S.

Löpnummer: 013

Fastighet: Nedra Ålebäck

Socken: Gårdby

Kartblad: 4 G 4j

M.ö.h.: ca 16

Terrängbeskrivning: N delen av åssträckning, alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 350 meter lång (Ö - V), 1 - 2 meter bred och intill 0,2 meter djup. U-formad profil. Mynnar i Ö ut i vattendrag (f d vadställe). Delvis bevuxen av enbuskar.

Löpnummer: 014

Fastighet: Nedra Ålebäck

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 17

Terrängbeskrivning: Alvarmark, företrädesvis fuktängar. Delvis betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 700 meter lång (NNV - SSÖ), 0,3 - 1,5 meter bred och i allmänhet 0,1 meter djup. Ansluter i S till grindhåll, verkar i N överlagras av stenmur. Delvis sentida användning.

Övriga uppgifter: Upptagen på utmarksdelningskarta 1819.

Löpnummer: 015

Fastighet: Nedra Ålebäck

Socken: Gårdby

Kartblad: 4G 4j

M.ö.h.: ca 23

Terrängbeskrivning: Varierad, delvis enbuskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 700 meter lång (NNÖ - SSV), 1,5 - 2 meter bred

Karlevi Södra naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Karlevi
Socken: Vicklebys
Kartblad: 4G 4i
M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark.
Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 180 meter lång (N-S), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,3 m djup Flackt bottenplan. Avslutas diffust i båda riktningarna.

Löpnummer: 02

Fastighet: Karlevi 10:2
Socken: Vicklebys
Kartblad: 4G 4i
M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Nära krön av moränrygg på alvarmark. Öppen betesmark.

Beskrivning: Kummel, oregelbundet kvadratisk, 1,5 meter i sida och 0,4 meter högt bestående av ett 10-tal 0,4 - 1 meter långa kalkstensflisor löst lagda.

Löpnummer: 03

Fastighet: Karlevi
Socken: Vicklebys
Kartblad: 4G 4i
M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1650 meter lång (NÖ-SV), 1 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flack till U-format bottenplan. Sträckvis otydlig markering i terrängen. Överlagras av skiftesmurar i N och S.

Löpnummer: 04

Fastighet: Karlevi 10:4
Socken: Vicklebys
Kartblad: 4G 4i
M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Nära krön av flack moränplåt på alvarmark. Enbevuxen betesmark..

Beskrivning: Kummel, 2 x 1 meter stort, oregelbunden form och bestående av två 0,5 - 0,7 meter stora stenar kring vilka lagts 0,4 - 1 meter långa kalkflisor.

Löpnummer: 05

Fastighet: Karlevi 3:3
Socken: Vicklebys
Kartblad: 4G 4i
M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Flack moränplåt på alvarmark. Enbevuxen betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, hästskoformad 4 x 4 meter stor (N-S) och med nedrasade grundmurar, intill 0,5 meter höga av 0,15 - 0,3 meter stora stenar. I SÖ finns rest av kallmurning. Öppning mot S.

Löpnummer: 06

Fastighet: Karlevi 8:3
Socken: Vicklebys
Kartblad: 4G 4i
M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Vid kanten av moränrygg (N-S) på alvarmark. Delvis kraftigt igenväxt betesmark.

Beskrivning: Stensättningsliknande lämning, närmast rund, 2 meter diameter och 0,1 meter hög. Svagt övertorvad fyllning av 0,1 - 0,4 meter stora stenar.
Övriga uppgifter: Ej naturbildning.

Löpnummer: 07

Fastighet: Karlevi

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 40-45

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 000 meter lång (VSV-ÖNÖ), 1 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flackt till U-format bottenplan. Överlagras av skiftesmur i S.**Löpnummer: 08**

Fastighet: Karlevi

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, bestående av 2 550 resp 750 meter långa sträckningar (Ö-V) med gemensam sträckning i V, 0,5 - 1,2 meter breda och 0,1 - 0,2 meter djupa. Flack till U-format bottenplan. Överlagras av stenmur i VNV.

Övriga uppgifter: Leder i Ö mot stenbrott.

Löpnummer: 09

Fastighet: Karlevi

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Alvarmark, delvis krön och sluttningar av markerad åsrygg (NNV-SSÖ). Enbevuxen betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 600 meter lång (NNV-SSÖ) - (VNV-ÖSÖ), 1 - 1,8 meter bred och 0,1 - 0,5 meter djup. Företrädesvis U-format bottenplan. Ställvis märks upp till 4 parallella sträckningar. I S följer vägen parallellt med befintlig körväg och ansluter till denna i Ö. Vägen passerar två gravar.**Löpnummer: 010**

Fastighet: Karlevi

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 40-45

Terrängbeskrivning: Alvarmark, nära krön av åssträckning. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 700 meter lång (NNV-SSÖ), 0,7 - 1,5 meter bred och 0,1 - 0,5 meter djup. Flack till U-format bottenplan.

Ansluter i N till nr 09.

Löpnummer: 011

Fastighet: Karlevi 19:1

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Krön av smal markerad höjdsträckning (NNV-SSÖ) på alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensättning, närmast rund, 5 meter diameter och 0,3 meter hög Delvis övertorvad fyllning av 0,15 - 0,25 meter stora stenar. Smågropig yta. Något oklar form, läget talar dock för fornlämning (ej naturbildning).**Löpnummer: 012**

Fastighet: Karlevi

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Alvarmark med berg i dagen. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 600 meter lång (VNV-ÖSÖ), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. Flackt bottenplan. Överlagras av skiftesmurar.**Löpnummer: 013**

Fastighet: Karlevi 3:3

Socken: Vicklebys

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: Krön av smal höjdrygg (Ö-V) på delvis kraftigt enbuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk, 1 meter i sida och 0,2 meter högt av löst liggande 0,2 - 0,3 meter stora stenar.

Löpnummer: 014

Fastighet: Karlevi

Socken: Vickieby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Företrädesvis tämligen öppen betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 5 000 meter lång (Ö-V), 1 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Företrädesvis U-format bottenplan. Ställvis märks flera parallella sträckningar, bl a i den Ö delen där det vid övergången mellan hållmarksalvar och lägre grusig plåtå finns upp till ett 15-tal parallella vägar på en ca 70 meter bred sträcka. På ytterligare en kortare sträcka i Ö delen märks upp till 6 - 7 parallella sträckningar. Delar av vägen i den östra delen är otydlig vid passering över mycket tunna jordar. Överlagras av stenmurar.

Övriga uppgifter: Leder från Karlevi by mot Frösslunda.

Löpnummer: 015

Fastighet: Karlevi 6:3

Socken: Vickieby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 45

Terrängbeskrivning: S sidan av höjdrygg (ÖNÖ-VSV). Öppen betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, hästskoformad, 5 x 4 meter stor (NNV-SSÖ) och 0,5 meter hög. Kraftigt nedrasade grundmurar av 0,1 - 0,5 meter stora stenar (i allmänhet 0,3 - 0,4 meter stora) med mindre rester efter kallmurning. Öppning åt SSÖ.

Löpnummer: 016

Fastighet: Karlevi 2:3 m fl

Socken: Vickieby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 35 - 40

Terrängbeskrivning: Alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 800 meter lång (Ö-V), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Delvis diffus utsträckning, särskilt i dess östra begränsning. Ansluter i V till annan hålväg (nr 014).

Löpnummer: 017

Fastighet: Karlevi 2:3

Socken: Vickieby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark med berg i dagen. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast ovalt, 4 x 3 meter stort (NV-SÖ) och 0,1 - 0,3 meter högt av 0,1 - 0,3 meter stora stenar, lagt i 2 - 3 skift. Påbyggnader har skett i modern tid i form av lagda stenpelare.

Löpnummer: 018

Fastighet: Karlevi 3:2 m fl

Socken: Vickieby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: ca 35 - 45

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 5 000 meter lång (Ö-V). Sträckningen utgörs av befintlig brukningsväg (delvis byggd på bank) mellan Karlevi by och Frösslunda. Invid och parallellt längs denna finns äldre sträckningar i form av hålvägar från ca 10 - 100 m l, 1 - 2 m bred och 0,1 - 0,4 m djup. Ställvis finns parallella sträckningar och på något enstaka ställe 8 stycken.

Stora Vickleby naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 40-50 meter

Terrängbeskrivning: Alvarmark med gles buskvegetation. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 750 meter lång (ONO-VSV), 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Vägen slutar abrupt i söder p.g.a. stenbrott. Överlagras i NO av skiftesmur.

Övriga uppgifter: Vägen fortsätter norrut på Karlevi alvar. Den leder, enligt Egon Lundberg i Vickleby, till Lenstad. Passerar nära stensättningar. Har i SV riktning mot Vickleby kyrka.

Löpnummer: 02

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 40-50 meter

Terrängbeskrivning: Alvarmark med gles enbuskvegetation. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1500 meter lång (OSO-VNV), 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Ansluter till väg nr 01 i dess västra del. Enstaka enbuskar och tokbuskar växer i vägen och längs dess kanter. Överlagras i O av skiftesmur.

Övriga uppgifter: Vägen fortsätter norrut på Karlevi alvar. Den leder mot Sandby-Gårdby enligt Egon Lundberg, Vickleby.

Löpnummer: 03

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark med gles vegetation av enbuskar och slån. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rektangulär, 3 meter lång och 2 meter bred. Muren är 0,4 meter bred, intill 0,4 meter hög och består av 0,2 - 0,6 meter stora kalkstensflisor. Den västra kortsidan saknar mur. Norra långsidan är delvis raserad. Kojan är bevuxen med enbuskar, slån och en tall. Tio meter nordost om kojan finns ett mindre stenbrott.

Övriga uppgifter: Enligt Egon Lundberg, Vickleby är kojan uppbyggd av barn.

Löpnummer: 04

Fastighet: Stora Vickleby 1:18 m.fl.

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 40-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 100 meter lång (SSO-NNV), 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Överlagras i SO av skiftesmur. Passerar nära stensättning (nr 06) i dess centrala del.

Övriga uppgifter: Vägen är ställvis mycket svår att följa. Den syns bäst när den passerar fuktiga partier och längs kanten av höjdrygg. Vägen korsar väg nr 07 vid en höjdrygg.

Löpnummer: 05

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 45 meter

Terrängbeskrivning: Krön av höjdparti omgivet av glest buskbevuxna alvarmarker. Betesmark.

Beskrivning: Stensättning, rund, 13 meters diameter och 0,2 - 0,3 meter hög. Delvis övertorvad fyllning av 0,25 - 0,4 meter stora stenar I mitten finns en grop med 1 meters diameter och 0,3 meter djup. Kantkedja 0,3 meter hög och av 0,3 - 0,6 meter stora stenar. Kantkedjan är skadad i västra och södra kanten. Bevuxen med enbuskar, slån och en liten oxel. I stensättningens omgivning, främst väster om anläggningen, finns rikligt med uppstickande stenar i markytan.

Övriga uppgifter: Möjligen är det stenar från kantkedjan som lagts ihop i ett kummel (nr 06) strax invid stensättningen.

Löpnummer: 06

Fastighet: Stora Vickelby 1:18

Socken: Vickelby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 45 meter

Terrängbeskrivning: Krön av höjdparti omgivet av glest buskbevuxna alvarmarker. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast tresidigt, 3 meter lång sida och intill 0,5 meter högt. Kumlet är uppbyggt av ca 25 stycken stenar, 0,4 - 0,5 meter stora. Kumlet är löst uppbyggt och ligger i direkt anslutning till stensättningens (nr 05) kantkedja.

Löpnummer: 07

Fastighet: Stora Vickelby 1:18 m.fl.

Socken: Vickelby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 4 900 meter lång (OSO-VNV), 2,0 - 3,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Flackt till U-format bottenplan. Spår av tidigare öppning och grind finns där vägen korsar mitt-

muren. Muren är tydligt påbyggd i den gamla öppningen.

Vägen används fortfarande för transporter inom naturvårdsområdet.

Övriga uppgifter: En fortsättning österut är synlig i riktning mot Frösslunda. Vägen till Frösslunda användes enligt Åke Sundewall i Vickelby ända fram på 1940-talet, då det också fanns en grind i mittmuren.

Löpnummer: 08

Fastighet: Stora Vickelby 6:29

Socken: Vickelby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark med tunna jordar. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk. 0,8 x 0,8 meter. Intill 0,2 meter högt av 0,2 - 0,3 meter stora gråstenar. Anläggningen består av ett 25-tal stenar. Kumlet är raserat och utspritt över en 1,5 x 2,0 meter stor yta. Stenarna har en mycket kraftig påväxt av lavar.

Kumlet är beläget strax söder om en gammal väg, nr 04.

Löpnummer: 09

Fastighet: Stora Vickelby 1:18 m.fl.

Socken: Vickelby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark med gles enbuskvegetation. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 800 meter lång (N-S), 2 - 3 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. U-format bottenplan. Överlagras i norr och söder av skiftesmurar. Ställvis finns korta sträckor där vägen har två parallella sträckningar. Norr om väg nr 05 är den ibland mycket svår att följa. Vägen fortsätter in i Karlevi Södra naturvårdsområde.

Övriga uppgifter: Vägen går till Torslunda enligt Åke Sundewall i Vickelby.

Löpnummer: 010

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Mindre höjdparti med rikligt av enbuskar. Betesmark.

Beskrivning: Husgrund, rektangulär, 20 x 8 meter (OSO-VNV). Vallarna är intill 0,3 meter höga, 1,1 meter breda och kraftigt övertorvade. Husgrunden är rikligt beväxt med enbuskar, slån och nypon.

Löpnummer: 011

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Anläggningen ligger i ett område präglad av karstsprickor och spricksträngar. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, närmast kvadratisk, 2 x 2 meter. Muren är 0,4 meter bred, intill 0,6 meter hög och bestående av 0,3-0,6 meter stora kalkstensflisor. Den är lagd i upp till 4 - 5 skift. Norra och västra sidan är delvis raserade. Kalkstenen är rikligt beväxt med lavar och mossor.

Stenen verkar ha brutits i en karstspricka strax intill kojan.

Löpnummer: 012

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Krön av höjdrygg. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg (?), ca 750 m lång (NNO-SSV), 2 - 4 meter bred och 0,1 - 0,5 meter djup. U-format bottenplan. Ställvis svår att följa i norra delen. Beväxt med enbuskar, nypon och slån.

Löpnummer: 013

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, närmast kvadratisk, 2 x 2 meter. Muren är 0,4 meter bred och intill 0,5 meter hög. Kojan är byggd av 0,3 - 0,5 meter stora stenar av kalkstensflis och gråsten.

Kojan är ganska kraftigt raserad. Innandömet är till större delen fyllt med stenar som rasat in. Troligen har det funnits en öppning i antingen östra eller västra sidan. Stenen i anläggningen är rikligt beväxt med lavar och mossor.

Löpnummer: 014

Fastighet: Stora Vickleby 1:18 m.fl.

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 480 meter lång (N-S), 2 - 2,5 meter bred och 0,1 meter djup. Huvuddelen går på hållmarker där mossor och lavar saknas längs själva vägsträckningen. Låga enbuskar växer i vägen vid sprickzonen i södra delen.

Vägen förbinder väg nr 07 och väg nr 015.

Löpnummer: 015

Fastighet: Stora Vickleby 3:36 m.fl.

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Enbuskbevuxen höjdrygg omgiven av flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 150 meter lång (ONO-VSV), 2 meter bred och 0,1

meter djup. U-format bottenplan. Vägen är bevuxen med en del enbuskar. Överlagras i väster och öster av skiftesmurar. Ställvis verkar det finnas flera parallella sträckningar. Vägen är ibland mycket svår att följa p.g.a. enbuskvegetation och svag utbildning. Den korsar vägen mellan Vickleby och Frösslunda, nr 07. Vägen fortsätter västerut och slutar vid Gynge malm.

Löpnummer: 016

Fastighet: Stora Vickleby 3:36

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Enbuskbevuxen höjdrygg omgiven av flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensättning, rest av, skeppsformad, 15 meter lång (ONO-VSV), 3,5 meter bred och 0,2 meter hög. Övertorvad. Kantkedja av 0,5 - 0,8 meter stora gråstenar. Stävstenar i båda ändar, 1,1 x 0,5 meter resp. 1,1 x 0,7 meter stora, båda nedfallna. Två gropar finns i anläggningen, centralt en grop 1,8 x 0,9 meter stor och 0,1 meter djup. I västra delen en lite större grop 2,0 x 3,5 meter stor och 0,4 meter djup.

Skeppsättningen är kraftigt skadad. Endast för och akter är något så när intakta.

Övriga uppgifter: Anläggningen är belägen nio meter från gränsmuren mot Lilla Vickleby.

Löpnummer: 017

Fastighet: Stora Vickleby 3:36

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, källa kallad Stenkälla (alt. Stenskälla). Springer fram ur berget längs norra kanten av

Resmazonen. Rikligt flöde vid fältbesöket.

Övriga uppgifter: Källan finns med på utmarksdelningskartan från 1819 och benämns där Stenkällan.

Löpnummer: 018

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Låg höjdrygg omgiven av buskrika alvarmarker. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja (?), tresidig (N-S), 2 meter lång och 1 meter bred. Intill 0,4 meter hög och 0,4 meter bred mur bestående av 0,3 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Stenarna är rikligt bevuxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 019

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Buskrik och flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast rektangulärt, 5 x 4 meter stort och 0,55 meter högt, anlagt av 0,15 - 0,4 meter stora stenar av kalk- och gråsten. Anläggningen består totalt av ett tiotal stenar. Flertalet stenar är bevuxna med lavar. Kumlet ligger strax norr om väg nr 07.

Löpnummer: 020

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk, 0,6 x 0,6 meter stort och 0,5 meter högt. Består av ett tiotal kalkstensflisor

0,3 - 0,5 meter stora. Rikligt beväxt med lavar och mossor.

Ligger strax norr om väg nr 05.

Löpnummer: 021

Fastighet: Stora Vickleby 3:36

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stenkrets, sentida rund, 40 meter diameter. Anläggningen består av en 2 meter bred och 0,1 meter hög krets av löst liggande 0,2 - 0,5 meter stora grå- och kalkstenar. I centrum av kretsen finns en rund betongplatta med ett metallrör i mitten av plattan. Invid plattan finns tre metallkrokar fästa i berget. Nordväst om betongplattan finns rester av ett ramverk i trä samt masonitbitar.

Övriga uppgifter: Anläggningen anges i fornlämningsregistret som osäker fornlämning. Det finns ytterligare minst fyra stycken betongplattor i området öster om Trindkärr och Tvillingkärr.

Löpnummer: 022

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 25-35 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark, delvis skogbevuxen. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 250 meter lång (SSO-NNV), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 1,3 meter djup. U-format bottenplan. Vägen har ofta 2 - 3 parallella sträckningar. Överlagras i norr och söder av skiftesmurar.

Den är ofta mycket svår att följa p.g.a. tät buskvegetation och skog. Sträckningarna vid Tvillingkärr är något osäkra.

Övriga uppgifter: Vägen fortsätter på Karlevi alvar i norr och på andra sidan mittmuren i söder.

Löpnummer: 023

Fastighet: Stora Vickleby 1:18

Socken: Vickleby

Kartblad: 4G 4i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast tresidigt, 1 meter lång sida och 0,5 meter högt. Består av 0,3 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Kumlet är byggt invid ett större stenblock 0,8 meter högt, 0,6 meter brett och 1,3 meter långt. Kumlet är något raserat. Anläggningen är rikligt beväxt med lavar och mossor.

Gynge naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Gynge 1:2 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h + 4G 3i

M.ö.h.: 40-55 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 250 meter lång (ONO-VSV), 2 - 3 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Delvis mycket välutbildad. Överlagras i norr och söder samt i gränsen mot Kastlösa 4:3 av skiftesmurar. Delar upp sig i två delsträckor längst i söder. Den östra av dessa ansluter till modernare öppning i mur med grind och två grindstolpar i murad kalksten. Något otydlig i söder p.g.a. stenbrott.

Övriga uppgifter: Vägen omnämns i Resmo sockenbok från 1955. Den sägs där gå till Ekelunda by. Den användes "ännu för ett fyrtiotal år sedan då man från Gårdby och Sandby socknar kom körandes med hästskjuts till Mörbylånga".

Löpnummer: 02

Fastighet: Gynge 1:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Krön av större höjdparti omgivet av buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensättning, rund, 2 meters diameter och 0,1 meter hög. Övertorvad kantkedja bestående av 0,25 - 0,4 meter stora stenar. Bevuxen med två enbuskar.

Norr och söder om anläggningen finns rikligt med stenar i markytan. Den omgivande terrängen är kraftigt igenvuxen men är ur fornlämningsynpunkt intressant.

Löpnummer: 03

Fastighet: Gynge 1:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensträng, 25 meter lång (ONO-VSV), 0,7 meter bred och 0,1 meter hög av 0,2 - 0,3 m stora övervägande jordfasta gråstenar.

Löpnummer: 04

Fastighet: Gynge 1:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensträng, 175 meter lång (NNO-SSV); 0,2 - 0,5 meter bred och 0,1 - 0,25 meter hög, bestående av en enkel rad av 0,3 - 0,4 meter stora gråstenar. Stora delar är kraftigt övertorvade, men den syns särskilt tydligt i söder och norr.

Löpnummer: 05

Fastighet: Gynge 1:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, kvadratisk, 2 x 2 meter (NO-SV), med öppning mot NO. Muren är 0,2 - 0,3 meter bred, intill 0,8 meter hög av 0,2 - 0,6 meter stora kalkstensflisor och gråstenar. Kojan är byggd i 5 - 6 skift. Från det sydvästra hörnet utgår en mur som är 1,1 meter lång, 0,6 meter hög och 0,3 meter bred. Östra väggen är något raserad. Kojan är byggd

i en karstspricka. Bevuxen med enbuskar och nypon.

Löpnummer: 06

Fastighet: Gynge 2:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, Midalvarsten, flyttblock 2,3 meter långt, 1,9 meter brett och 1,1 meter högt. Blocket är kluvet i två delar. Rikligt beväxt med lavar.

Övriga uppgifter: Platsen finns angiven på utmarksdelningskartan från 1819.

Löpnummer: 07

Fastighet: Gynge 6:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4g 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk, 1 x 1 meter stort och intill 0,6 meter högt. Består av 0,2 - 0,6 meter stora kalkstensflisor. Byggt i upp till 6 skift. Något raserat i södra kanten.

Löpnummer: 08

Fastighet: Gynge 6:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rektangulär, 2 x 2,5 (N-S) med öppning i NV. Muren är 0,3 - 0,4 meter bred, intill 0,9 meter hög av 0,2 - 0,7 meter stora kalkstensflisor. Norra väggen utgörs av ett stenblock 0,6 x 0,8 meter stort och 0,6 meter högt. Västra muren är något raserad.

Kojan är annars mycket väl bibehållen. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Övriga uppgifter: Kojan finns med på utmarksdelningskartan från 1819. Den benämns där Bjelkåskojan.

Löpnummer: 09

Fastighet: Gynge 5:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Krön av liten höjdrygg omgiven av flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Horva, närmast rektangulär, 110 x 180 meter (NNO-SSV). Omges av en stenmur 0,7 - 1,2 meter bred, 0,3 - 1,2 meter hög av 0,2 - 1,3 meter stora stenar. Stora delar av muren är kraftigt raserad. 20 meter från norra muren finns ett grunt dike i O-V riktning. Horvan är bevuxen med ett tiotal tallar, enbuskar, nypon och tok.

Benämns Rosenlunds horva på ekonomiska kartan.

Löpnummer: 010

Fastighet: Gynge, samfällt

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 340 meter lång (NNO-SSV), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 meter djup. U-format bottenplan. Överlagras i söder av skiftesmur. Ansluter till väg nr. 01. Bevuxen med enstaka enbuskar.

Löpnummer: 011

Fastighet: Gynge samfällt

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Krön av liten höjdygg invid ett kärr. Alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Horva, rest av, närmast rektangulär, 60 x 160 meter (NNV-SSO). Omges av en stenmur 0,6 meter bred, intill 0,6 meter hög av 0,2 - 1,2 meter stora stenar. Södra delen saknar stenmur och framträder istället som en diffus stensträng, 0,7 meter bred och 0,1 meter hög. Bevuxen med tallar och björkar.

Övriga uppgifter: Benämns Spelmajas horva. Spelmaja hette egentligen Maja Johansson och var den sista som brukade horvan, Här odlades främst råg och potatis. Mellan åren 1925 - 1940 användes området som fotbollsplan.

Uppgifterna har lämnats av Yngve Danielsson, Resmo.

Löpnummer: 012

Fastighet: Gynge samfällt

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Fuktig alvarmark invid ett kärr. Betesmark.

Beskrivning: Horva, del av, närmast rektangulär, 70 x 7-15 meter stor (O-V). Omges av en stenmur 0,5 meter bred, intill 0,9 meter hög av 0,2-1,3 meter stora gråstenar och kalkstensflis. Södra och östra muren består uteslutande av gråstenar, 0,2-1,3 meter stora.

Övriga uppgifter: Horvan ska ha hängt ihop med området väster därom. Även denna horva ska ha tillhört Spelmaja. Uppgifterna har lämnats av Yngve Danielsson, Resmo.

Löpnummer: 013

Fastighet: Gynge samfällt

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Brunn, rund, 3 meters diameter. Öster om brunnen finns ett brunnskar, 3 x 3 meter stort och 0,65 meter högt med 0,15 meter tjocka sidor, uppbyggt av kalksten och klätt med cement. Cementen börjar spricka upp på flera ställen. Invid brunnen som är avsluten av gjuten cementplatta växer tre askar samt ett tiotal höga askstubbar.

Enligt Yngve Danielsson, Resmo är brunnen borrarad.

Löpnummer: 014

Fastighet: 4:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja (?), närmast tresidig, 3 x 3 meter (N-S). Muren är 0,3 meter bred, intill 0,5 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor och lagd i 5 - 6 skift. Norra delen utgörs av ett stenblock, 0,9 x 1,3 meter stort och 0,9 meter högt. Öppning mot söder. Kojan är något raserad. Bevuxen med enbuske och nypon. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Osäker lämning.

Övriga uppgifter: Anläggningen är antagligen samma som raä nr. 28:2 enligt fornlämningsregistret. Där har den tolkats som ett röse med klumpsten.

Löpnummer: 015

Fastighet: Gynge 7:1

Socken: Resmo

Kartblad: 4g 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, närmast kvadratisk, 1,3 x 1,3 meter. Muren är 0,3 meter

bred, intill 0,8 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor och lagd i 5-6 skift. Enstaka stenar har rasat ner. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 016

Fastighet: Gynge 1:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4g 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja (?), tresidig, 3 x 1 meter (N-S). Muren är 0,3 meter bred, intill 0,8 meter hög av 0,4 - 0,6 meter stora kalkstensflisor. Uppbyggd i ett stenbrott där rikligt med bruten sten ligger kvar.

Löpnummer: 017

Fastighet: Gynge 5:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4g 3i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, Tornhall, flyttblock 1,5 x 1,5 meter och 1,6 meter högt. Blocket består av rödaktig granit och är rikligt beväxt med lavar och mossor.

Övriga uppgifter: Namnet finns med på utmarksdelningskartan från 1819.

Löpnummer: 018

Fastighet: Gynge 3:2 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 30-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 300 meter lång (NNV-SSO), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bot-

tenplan. Består längs större delen av 2 parallella sträckningar. Delvis mycket otydlig, särskilt den norra delen samt delen söder om landsvägen mellan Resmo och Stenåsa. Överlagras av skiftesmurar i norr och söder. Beväxt med enbuskar, tallar m.m.

Löpnummer: 019

Fastighet: Gynge 1:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, havcirkelformad, 2 x 2 meter med öppning mot SO. Muren är 0,3 meter bred, intill 0,6 meter hög av 0,2 - 0,4 meter stora kalkstensflisor lagda i 6 - 7 skift. Något raserad. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 020

Fastighet: Gynge 3:2 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 000 meter lång (N-S), 1,5 - 2 meter bred och 0,10 - 0,15 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Ställvis otydlig, främst i norra och södra delen. Passerar ett större område med grustäcker (20 x 200 meter).

Övriga uppgifter: Vägen finns med på laga skifteskartan från 1828 över Gynge alvarmarker.

Löpnummer: 021

Fastighet: Gynge 5:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 32,1 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, Möckelmosshall, flyttblock 3,5 x 5 meter stort och 2,5 meter högt. Blocket består av gråaktig granit och är rikligt beväxt med lavar.

Övriga uppgifter: Flyttblocket är utmärkt på utmarksdelningskartan från 1819 och benämns där Möckelmosshall.

Löpnummer: 022

Fastighet: Gynge 5:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, Kluvenhall, flyttblock 3 x 2,5 meter stort och 1,7 meter högt. Blocket är delat i två delar av en 0,5 meter bred spricka. Blocket består av rödaktig granit och är rikligt beväxt med lavar. Invid blockets södra sida ligger ett lager av kalkstensflis.

Övriga uppgifter: Flyttblocket är utmärkt på utmarksdelningskartan från 1819 och benämns där Kluvenhall.

Löpnummer: 023

Fastighet: Gynge 3:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, halvcirkelformad, 3 x 0,8 meter (NV-SO). Muren är 0,35 meter bred, intill 0,6 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor lagda i upp till 5 skift. Muren är något raserad. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 024

Fastighet: Gynge 3:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, Kon och kalven, 2 stycken flyttblock varav det större 3,5 x 3 meter och 2,6 meter högt, det mindre 1,4 x 1,3 meter och 1,1 meter högt. Det mindre blocket ligger 3,5 meter SV om det större. Det större blocket består av gråaktig granit och båda är rikligt beväxta med lavar.

Övriga uppgifter: Flyttblocken är utmärkta på utmarksdelningskartan från 1819 och benämns där Kon och kalven.

Löpnummer: 025

Fastighet: Gynge 3:2

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rest av, närmast tresidig med 2 meters sida. Muren är 0,3 meter bred, intill 0,2 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Öppning mot NO. Muren är kraftigt raserad. Rikligt beväxt med lavar och mossor.

Löpnummer: 026

Fastighet: Gynge 3:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rest av, närmast halvcirkelformad. Muren är 0,3 meter bred, intill 0,25 meter hög av 0,3 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Kojan är

byggd V om ett flyttblock 2 x 1,6 meter och 1,2 meter hög. Stenarna är bevuxna med lavar och mossor.

Övriga uppgifter: Anläggningen har raä nr. 54 i fornlämningsregistret. Den har där tolkats som ett oregelbundet röse invid ett flyttblock.

Löpnummer: 027

Fastighet: Gynge 3:3 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i + 4g 3h

M.ö.h.: 45-55 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vägar, 2 stycken.

1. Väg, ca 860 meter lång (NV-SO), 3,5-4,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter hög. Kantas av ett enkelt skikt av kalkstensflisor 0,3 - 0,5 meter stora. Framstår i terrängen som en vägbank, ställvis fylld med kalksten och grus.

Överlagras i söder av skiftesmur. Vägen har raä nr. 55 i fornlämningsregistret.

Strax öster om och parallellt med nr 1 ligger

2. Hålväg, ca 2 220 meter lång (NV-SO), 1,5 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Längs sträckningen finns ställvis 2-3 parallella sträckningar. Överlagras i söder av skiftesmur.

Övriga uppgifter: Vägen omnämns i Resmo sockenbok från 1955. Den sägs där ha "gått ut väster om byn Gösslunda i Hulterstads församling" och "har för körning icke varit använd som någon nu minns".

Väg nr. 1 är troligen den påbörjade häradsvägen mellan Resmo och Triberga från 1780-talet (Hofre'n, M. 1950). Av utseendet att döma har den inte använts i någon större utsträckning.

Löpnummer: 028

Fastighet: Gynge samfällt

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 550 meter lång (SSO-NNV), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Ställvis är vägen mycket otydlig. Överlagras i söder av skiftesmur.

Övriga uppgifter: Vägen omnämns i Resmo sockenbok från 1955. Den sägs där ha "gått ut väster om byn Gösslunda i Hulterstads församling" och "har för körning icke varit använd som någon nu minns".

Enligt Yngve Danielsson, Resmo fanns det förr två sydliga vägar på alvaret. Detta är troligen den andra av dessa. Möjligen har vägen bundits samman med vägen som mynnar ut på 136:an västerifrån invid Gynge hög.

Löpnummer: 029

Fastighet: Gynge 4:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Plats med namn, Runkehall, flyttblock, 2,2 meter långt, 1,8 meter brett och 1,4 meter högt. Blocket består av ljusröd granit och är beväxt med rikligt av lavar samt en del mossor.

Övriga uppgifter: Flyttblocket är utmärkt på utmarksdelningskartan från 1819.

Mysinge naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Mysinge 3:3 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vägar, 2 stycken.

1. Väg, ca 100 meter lång (NV-SO), 3,5 - 4,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter hög. Kantas av ett enkelt skikt av kalkstensflisor 0,3 - 0,5 meter stora. Framstår i terrängen som en vägbank, fylld med kalksten och grus. Överlagras i norr av skiftesmur.

Strax öster om och parallellt med nr 1 är:

2. Hålväg, ca 860 meter lång (NV-SO), 1,5 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. U-format bottenplan. Särskilt tydlig längs höjdryggens norra del. Längs sträckningen finns ställvis 2 - 5 parallella sträckningar. Överlagras i norr av skiftesmur.

Vägarna är en fortsättning på väg nr. 027 i Gynge naturvårdsområde.

Övriga uppgifter: Vägarna omnämns i Resmos sockenbok. Där sägs att vägen leder mot Gösslunda och att den "för körning icke varit använd som någon nu minns".

Väg nr. 1 är troligen den påbörjade häradsvägen mellan Resmo och Triberga från 1780-talet (Hofrén, M. 1950). Av utseendet att döma har den inte använts i någon större utsträckning.

Löpnummer: 02

Fastighet: Mysinge 3:2 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 980 meter lång (SSO-NNV), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Ställvis är vägen mycket otydlig, särskilt i södra delen. Överlagras i norr av skiftesmur.

Vägen är en fortsättning på väg nr 028 i Gynge naturvårdsområde.

Övriga uppgifter: Enligt Yngve Danielsson, Resmo fanns det förr två sydliga vägar på alvaret. Detta är troligen den andra av dessa. Möjligen har vägen bundits samman med vägen som mynnar ut på 136:an vid Gynge hög.

Löpnummer: 03

Fastighet: Mysinge 3:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3h

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk, 1,5 x 1,5 meter stort och 0,2 meter högt av 0,2 - 0,4 meter stora kalkstensflisor. Upplagt i 1 - 2 skift. Delvis övertorvat. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Ligger strax öster om väg nr. 02.

Löpnummer: 04

Fastighet: Mysinge 1:9 m.fl.

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i + 4G 3h

M.ö.h.: 40-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 560 meter lång (ONO-VSV), 1,5 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Särskilt tydlig där den passerar

höjdryggar. Slutar tvärt i väster p.g.a. stenbrott. Bevuxen med enstaka enbuskar i östra delen.

Löpnummer: 05

Fastighet: Mysinge 2:3 + 2:4

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rektangulär stenmur, 2 x 1,5 meter (O-V). Muren är 0,3 meter bred, intill 0,3 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor i 2 - 3 skift. Kraftigt raserad. Stenarna är beväxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 06

Fastighet: Mysinge 3.3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 40-45 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel (?), närmast kvadratisk, 1,5 x 1,5 meter stort. Intill 0,5 meter högt av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Delvis lagd i 4 - 5 skift. Möjligen är det en raserad vaktarkoja. Anläggningen omges av tokbuskage. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 07

Fastighet: Mysinge 3:3

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 45-50 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rest av, närmast tresidig, 2 x 2 meter. Muren är 0,5 meter bred, intill 0,4 meter hög av 0,2 - 0,6 meter stora kalkstensflisor i

upp till 4 skift. Kraftigt raserad. Stenarna är rikligt beväxta med lavar och mossor.

Löpnummer: 08

Fastighet: Mysinge samfält

Socken: Resmo

Kartblad: 4G 3i

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, närmast rektangulär, 2 x 1,6 meter (OSO - VNV). Muren är 0,3 meter bred, intill 0,7 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor och gråstenar. Byggt i 5 - 6 skift. Kojan är något raserad. Beväxt med en del lavar och mossor.

Lilla Dalby naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Lilla och Stora Dalby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Företrädesvis öppen alvarmark. Betesmark

Beskrivning: Hålväg, ca 1600 meter lång (Ö-V), 1-3 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flack till U-formad profil. I V ansluter vägen till modernare öppning i mur.

Övriga uppgifter: Har i V riktning mot Kastlösa kyrka.

Löpnummer: 02

Fastighet: Lilla och Stora Dalby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 200 meter lång (ÖSÖ - VNV), 0,5 - 1,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Flack till U-format bottenplan. Delvis kraftigt bevuxen av buskar. Sträckvis otydligt markerad. Överlagras i V av skiftesmur.

Övriga uppgifter: Passerar nära gravfält i V samt husgrunder i Ö.

Löpnummer: 03

Fastighet: Lilla och Stora Dalby 2:2

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Kärrmark på alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 200 meter lång (Ö - V), 1-2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan.

Genombruten av kanal som anlagts på 1900-talet.

Löpnummer: 04

Fastighet: Lilla och Stora Dalby 2:2

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Alvar mellan höjdpå och våtmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensträng, ca 300 meter lång (VNV - ÖSÖ), 1 - 3 meter bred och 0,2 - 0,4 meter hög. Lagd av 0,2 - 0,4 meter stora stenar med delvis kraftigt inslag av större jordfasta stenar. Angränsar i Ö till våtmark. Delvis bevuxen av enbuskar.

Övriga uppgifter: På flygfoto kan en ev. fortsättning av stensträngen anas åt N.

Löpnummer: 05

Fastighet: Lilla och Stora Dalby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 30-35

Terrängbeskrivning: V-sluttande alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 400 meter lång (ÖNÖ - VSV), 1 - 1,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. U-format bottenplan. Avslutas i ÖNÖ av vägbank 20 meter lång, 3,5 meter bred och intill 0,4 meter hög. Stensatt i kanterna av 0,4 - 0,8 meter stora gråstenar. Kraftigt bevuxen av enbuskar i denna del. Bör röjas!!

Övriga uppgifter: Enligt flygbilder ansluter förmodligen sträckningen till nr 01 i V.

Bjärby naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Stentaget 1:1

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 140 meter lång (NÖ-SV), 0,5 - 1,5 meter bred och intill 0,2 meter djup. Flackt bottenplan och delvis otydlig markering. Överlagras av stenmurar i N och S.

Löpnummer: 02

Fastighet: Bjärby+Penåsa

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h + 4G 1i

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 950 meter lång (ÖSÖ - VNV), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flack till U-format bottenplan. Delvis fragmentarisk sträckning pga av våtmarker. Passerar över vattendrag i Ö delen.

Hålvägen ansluter till befintlig brukningsväg i V (ca 3 000 meter lång)

Övriga uppgifter: Befintlig brukningsväg finns angiven på utmarksdelningskarta 1819, dock inte hålvägssträckan.

Löpnummer: 03

Fastighet: Bjärby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast ovalt, 2,2 x 1,5 meter stor (N-S) och 0,2 meter

högt. Lagt av talrika 0,1 - 0,4 meter stora kalkstensflis.

Löpnummer: 04

Fastighet: Bjärby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark intill vät. Betesmark.

Beskrivning: Skålgropsförekomst. På ovansidan av Ö spetsen av block, 1,2 meter långt (Ö - V), 1 meter brett och 0,8 meter högt är 1 skålgrop, 4 cm diam och 1 cm djup. Blocket (granit) har plan lätt vittrad yta. 400 - 500 meter SSÖ om platsen finns två tidigare registrerade skålgropsförekomster.

Löpnummer: 05

Fastighet: Bjärby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast ovalt, 2,5 x 2 meter stort (SÖ-NV) och 0,2 meter högt. Lagt av talrika 0,2 - 0,4 meter stora kalkstensflisor.

Löpnummer: 06

Fastighet: Bjärby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h + 4G 1i

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark

Beskrivning: Hålväg, ca 1 700 meter lång (NV-SÖ), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format till flackt bottenplan. Delvis mycket otydlig sträckning.

Bilaga 1

Överlagras av skiftesmurar

Övriga uppgifter: Riktning mot Kastlösa kyrka i NV.

Löpnummer: 07

Fastighet: Bjärby

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Invid mindre vät och vid kanten av svag moränplatå, allvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensättning (?), närmast rund, 6 meter diameter och 0,2 meter hög. Övertorvad. I mitten med dragning åt N är en grop 1,5 meter diam och 0,1 meter djup. I och kring gropan ligger spridda 0,2 - 0,4 meter stora kalkstensflisor.

Parteby naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Parteby

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Alvarmark. Betesmark

Beskrivning: Hålväg, ca 850 meter lång (Ö - V), 0,5 - 1,2 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Flackt till U-format bottenplan. Delvis sentida prägel med inslag av modernt nyttjande. Sträckvis bevuxen av enbuskar.

Löpnummer: 02

Fastighet: Parteby

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Alvarmark. Betesmark..

Beskrivning: Hålväg, ca 650 meter lång (Ö - V), 0,8 - 1,8 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Flackt till U-format bottenplan. Ansluter i V till befintlig väg. Ställvis kraftigt bevuxen av sly och enbuskar.

Övriga uppgifter: Till större delen använd i modern tid

Löpnummer: 03

Fastighet: Parteby 3:1

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Svag NÖ-sluttning på moränplatå på buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, hästskoformad, 1,5 meter lång och 1,2 meter bred samt intill 0,2 meter hög av 0,2 - 0,4 meter stora kalkstensflis lagda i 1 - 2 skift. Ansluter i V till naturligt block. Öppning åt SÖ.

Löpnummer: 04

Fastighet: Parteby

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 1h

M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Glest enbuskbexen moränplatå på alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Skytteskåra, bestående av grävd grop 2 x 1 meter stor (Ö-V) och 0,5 meter djup. Längs S sidan är en lagd stenvall av 0,1 - 0,3 meter stora stenar (kalkflis). Bevuxen av enar och slån.

Alvlösa naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Öppen alvarmark strax Ö om och nedanför V landborgen. Betesmark.

Beskrivning: Horva, 360 x 65 meter stor (Ö - V). Omgärdad av enkelmur i kalksten, 0,5 - 1,2 meter hög. Delvis nedrasad men tämligen vällagd. I det inre märks spår efter borttagna tvärgående murar.

Löpnummer: 02

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 35-40

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark Ö om V landborgen. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 200 meter lång (ÖSÖ - VNV), 0,5 - 1 meter bred och intill 0,3 meter djup. Företrädesvis flackt bottenplan. I den V delen märks på kortare sträckor 2 - 4 parallella sträckningar i solfjäderform.

Löpnummer: 03

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i M.ö.h.: ca 35

Terrängbeskrivning: Alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 550 meter lång (Ö - V), 0,8 - 1,5 meter bred och intill 0,4 meter djup. Flackt till U-format bottenplan.

Övriga uppgifter: Vägen finns angiven på utmarksdelningskarta 1819 (Väg Alvlösa - Mellby)

Löpnummer: 04

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Brunn, närmast rund, 3 meter diam och 1,5 meter djup, kallmurad i sidan av 0,2 - 0,4 meter stora kalkstensflis. Runt brunnen är en 1 - 2 meter bred och 1 meter hög kallmurad stenläggning. Vid Ö kanten är brunnskar, 5 x 1,2 meter stor och 0,8 meter hög av 0,5 - 1 meter stora kalkstensflis, delvis förstärkt av cement. Anläggningen är anlagd i naturlig sänka.

Löpnummer: 05

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja (?), hästskoformad, 4 x 3 meter stor med helt nedrasade sidor, intill 0,6 meter hög av 0,1 - 0,3 meter stora stenar (kalk- och gråsten). Öppning åt V. Kraftigt raserad.

Löpnummer: 06

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 35 - 40

Terrängbeskrivning: Öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 450 meter lång (NV-SÖ), 0,5 - 1,2 meter bred och intill 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Delvis otydlig, särskilt i SÖ delen.

Löpnummer: 07

Fastighet: Alvlösa 5:7

Socken: Kastlösa

Kartblad: 4G 1i

M.ö.h.: ca 40

Terrängbeskrivning: Öppen alvarmark,
strax Ö om V landborgen. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 200 meter lång
(NÖ-SV), 0,5 - 1 meter bred och
0,1 - 0,3 meter djup. U-format botten-
plan.

Klinta–Stora Smedby naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Klinta 4:2 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h + 4g 0i

M.ö.h.: 25-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 4 520 meter lång (O - V), 2,5 - 3,5 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. Flackt bottenplan. Delar upp sig i flera sträckningar väster om Storåsen.

Vägen/vägarna används för transporter ut till Storåsen. Den har en modern karaktär med två hjulspår och en gräsbevuxen mittremsa.

Sägs vara yngre än den södra vägen (nr. 07) ut till Storåsen.

Löpnummer: 02

Fastighet: Klinta 8:1 m.fl.+St. Smedby 4:2

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h + 4G 0i

M.ö.h.: 30-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, 1 830 meter lång (NO - SV), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Ställvis otydlig. Överlagras av flera skiftesmurar. Ansluter i söder till modernare öppning i mur.

Övriga uppgifter: Ansluter troligen norrut till vägen mellan Smedby och Skärlöv.

Löpnummer: 03

Fastighet: Klinta 3:2

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stenmur, rest av, 90 meter lång (N - S), 0,5 - 1 meter bred och intill 0,3 meter hög. Uppbyggd av 0,05 - 0,6 meter stora kalkstensflisor och gråstenar. I norra änden finns en 6 meter lång mur (O-V), upbyggd av gråstenar 0,5 - 0,8 meter stora.

Övriga uppgifter: Anläggningen är troligen en påbörjan till en stenmur. Den fortsätter i samma riktning som en stenmur söder därom.

Löpnummer: 04

Fastighet: Klinta 9:1 m.fl. + St. Smedby

4:2 Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 25-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskrik alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 670 meter lång (NV - SO), 1,5 - 2,2 meter bred och 0,1 - 0,3 djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Särskilt tydlig där den passerar höjdryggar. Överlagras av flera skiftesmurar. På Storåsen har två kortare sträckor försvunnit p.g.a. uppodling. Passerar nära stensättning i norr samt strax sydväst om källa.

Övriga uppgifter: Vägen finns med på laga skifteskartorna över Klinta och Stora Smedby från 1845 resp. 1829. Den benämns där "Melby vägen". Vägen finns även med på utmarksdelningskartan från 1819. Den går enligt den kartan till Övra Segerstad.

På geologiska kartan från 1902 finns vägens södra del med, d.v.s. delen söder om där den korsar väg nr. 07. På kartan går den mellan Klinta och Övra Segerstad.

Löpnummer: 05

Fastighet: Klinta 9.1

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk, 0,8 x 0,8 meter stort, intill 0,4 meter högt av 0,1 - 0,3 meter stora kalkstensflisor och gråstenar. Lagd i 2 - 3 skift. Stenarna är beväxta med lavar.**Löpnummer: 06**

Fastighet: Klinta 5.5

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Kärr längs västra sidan av höjdrygg. Alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Brunn, närmast rund, 2 meter diameter. Stensatt med kalksten. 5 stycken kalkstensflisor, 0,4 - 1,2 meter stora täcker brunnsöppningen. Flisorna tenderar att rasa ner i brunnen.**Löpnummer: 07**

Fastighet: Klinta 5:5 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h + 4G 0i

M.ö.h.: 25-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 700 meter lång (O-V), 1 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flackt till U-format bottenplan. Består ställvis av 4 - 5 parallella sträckningar. Passerar strax norr om Kycklinghögen (raå nr. 7).

Vägen används fortfarande för transporter ut till Storåsen. Huvudsträckningen har en modern karaktär.

Övriga uppgifter: Sägs vara äldre än den norra vägen (nr 01) ut till Storåsen, vil-

ket verkar troligt med tanke på den ålderdomliga karaktären på de många parallella sträckningarna. På den geologiska kartan från 1902 kan man se hur vägen hör samman med nr 012 och förbinder Klinta och Mellby byar.

Vägen mellan Klinta och Mellby användes enligt Sigurd Knutsson i Gårdstorp ända fram på 1930 - och 40-talen. Han har själv åkt med häst och vagn på vägen. Man var dock tvungen att ta upp led i murar.

Väg nr 014 är troligen också en fortsättning på denna väg. Antydning till en väg finns i gräsmarkerna mellan åkrarna uppe på Storåsen.

Löpnummer: 08

Fastighet: Klinta samfällt

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och tokbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast rektangulärt, 0,7 x 0,4 meter stort. Anläggningen är intill 0,6 meter hög av 0,3 - 0,5 meter stora kalkstensflisor, lagda i upp till 8 skift. Beväxt med lavar och mossor.**Löpnummer: 09**

Fastighet: Klinta 9:1 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Krön av höjdrygg omgiven av buskrika alvarmarker. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 600 meter lång (NV - SO), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Består oftast av 2 - 3 parallella sträckningar. Överlagras i norr av skiftesmur. Otydlig i södra delen p.g.a. tät

buskvegetation. Bevuxen med enbuskar m.m.

Övriga uppgifter: Passerar nära grav och stensträngssystem. Ansluter troligen norrut till vägen mellan Skärlöv och Smedby. Eventuellt finns en fortsättning på vägen öster om de nordligaste åkrarna på Storåsen. Möjligen är väg nr. 013 från början en fortsättning på denna väg.

Löpnummer: 010

Fastighet: Klinta 9:1 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Östra kanten av höjdrygg omgiven av buskrika alvarmarker. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 420 meter lång (N - S), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Överlagras i norr av skiftesmur. Ställvis otydlig, främst i söder där den är kraftigt igenvuxen. Beväxt med buskar av en, tok m.m.

Löpnummer: 011

Fastighet: Klinta 9:1 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 20-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 520 meter lång (NV - SO), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,8 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 - 3 parallella sträckningar. Särskilt tydlig på ett ställe där den passerar en höjdrygg. Tydlig f.d. öppning i muren i norra änden. Den f.d. öppningen är 5 meter bred och är igensatt med en något bredare stenmur. Överlagras i söder av skiftesmur. Vägen fortsätter österut på andra sidan mittmuren.

Övriga uppgifter: Vägen finns med på generalstabskartan från 1870. Den ses där som avstickare från Smedby-Skärlöv-vägen. Vägen går på denna karta mellan Alvlösa och Mellby.

Vägen finns också med på den geologiska kartan från 1902. Förbinder Alvlösa och Mellby.

Löpnummer: 012

Fastighet: Klinta 4.2 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 20-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 780 meter lång (VNV - OSO), 1,1 - 1,5 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Består av 2 parallella sträckningar i västra delen. Överlagras av skiftesmur i väster. Antydning till f.d. öppning finns i muren. Fortsätter i östlig riktning på andra sidan mittmuren.

Övriga uppgifter: Vägen leder enligt utmarksdelningskartan till Mellby. Endast delen på Mellby alvar finns dock med på kartan.

Löpnummer: 013

Fastighet: Klinta 8.1 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 20-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 820 meter lång (NV - SO), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 - 4 parallella sträckningar. Överlagras i söder av skiftesmur. Vägen fortsätter i sydöstlig riktning på östra sidan muren.

Övriga uppgifter: Vägen leder enligt utmarksdelningskartan till Övra Seger-

stad. Endast delen på Segerstads alvar finns dock med på kartan.

Vägen hör troligen ihop med väg nr. 09. Antydning till väg finns öster om de nordligaste åkrarna på Storåsen.

Löpnummer: 014

Fastighet: Klinta 5:5 m.fl.

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 20-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 910 meter lång (VSV - ONO), 1 - 1,5 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Beväxt med enstaka buskar av en och tok. Överlagras i öster av skiftesmur. Antydning till f.d. öppning i mittmuren. Den f.d. öppningen är ca 4 meter bred och har en något sämre lagd mur. Vägen fortsätter österut på andra sidan mittmuren.

Löpnummer: 015

Fastighet: Klinta 5:5

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 20-25 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast kvadratisk, 0,6 x 0,6 meter stort, 0,4 meter högt av 0,3 - 0,6 meter stora kalkstensflisor. Lagt i upp till 5 skift. Stenarna är bevuxna med lavar och mossor.

Löpnummer: 016

Fastighet: Klinta 4:3

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Västlig sluttning av höjdrygg omgiven av alvarmark och åkrar. Betesmark.

Beskrivning: Vattenkar, rektangulärt, 2,2 x 1,4 meter stort och 0,75 meter högt och har 0,12 meter tjocka väggar. Karet är gjutet i cement och är uppbyggt på en grund av kalkstenar.

Norr om karet ligger ett igenrasat vattenhål.

Löpnummer: 017

Fastighet: Klinta 9:1 + St. Smedby 4:2

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h + 4g 0i

M.ö.h.: 30-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 620 meter lång (VNV - OSO), 1,5 - 2 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Ansluter till väg nr. 04 ca 50 meter söder om gränsmuren mellan Klinta och St. Smedby.

Överlagras i väster och söder av skiftesmur.

Övriga uppgifter: Passerar nära stensträngssystem i väster. Vägen finns med utmarksdelningskartan från 1819. Den börjar där i naturvårdsområdets nordvästra hörn och fortsätter nästan ända fram till Övra Segerstad. I denna inventering har huvuddelen av sträckan fått nr. 04.

Löpnummer: 018

Fastighet: St. Smedby 4:2

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rest av, närmast oval, 2 x 3 meter stor (N - S). Muren är 0,2 meter bred och intill 0,2 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Östra sidan utgörs av ett stenblock, 1,1 x 1,3 meter och 0,9 meter högt. Öppning mot SV. Kojan är kraftigt raserad. Bevuxen med en liten enbuske.

Bilaga 1

Övriga uppgifter: Kojan finns med i fornlämningsregistret och har där nummer 115. Anläggningen har tolkats som en stensättning.

Löpnummer: 019

Fastighet: St. Smedby 4:2

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h

M.ö.h.: 30-35 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Källa, omges av stenmur, närmast rektangulär, 2 x 3,5 meter (N-S). Muren är 0,6 meter bred, intill 0,8 meter hög och bestående av 0,2 - 0,7 meter stora kalkstensflisor. Muren är något raserad. Källan täcks av ett trälock. Strax väster om finns rester av ett vattenkar.

Löpnummer: 020

Fastighet: St. Smedby 4:2

Socken: Smedby

Kartblad: 4G 0h

M.ö.h.: 35-40 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stenmur, rest av, 75 meter lång (NNO - SSV), 0,9 meter bred, intill 0,4 meter hög av 0,1 - 0,5 meter stora gråstenar och kalkstensflisor. Ställvis syns grundstenar lagda i två rader med 0,2-0,4 meter mellanrum och ibland med fyllning av mindre stenar.

Anläggningen fortsätter söderut på Klinta 9:1 i form av en raserad stenmur.

Möckleby-Gårdstorp naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Möckleby 7:1 m fl

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9h

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 600 meter lång (NÖ - SV), 1 - 2 meter bred och 0,2 - 0,4 meter djup. Flack till U-format bottenplan. Överlagras av stenmurar. I den NÖ delen syns i våtmark rest av vägbank, 5 meter lång, 3 meter bred och intill 0,3 meter hög. Stensatt i sidan av 0,3 - 0,5 meter stora stenar. Jordfyllningen verkar borteroderad. Riktning mot husgrundsområde i NÖ.

Löpnummer: 02

Fastighet: Möckleby 3:28

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9i

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 650 meter lång (VSV - ÖNÖ), 1,5 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flackt bottenplan. Överlagras i Ö av skiftesmur.

Löpnummer: 03

Fastighet: Möckleby 5:8

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9i

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Varierad öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 600 meter lång (ÖSÖ - VNV), 1,5 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. Flack till U-format bottenplan. Överlagras av skiftesmurar. I Ö delen märks 1 parallell

sträckning. V delen är påverkad i sen tid. Passerar gravfält.

Löpnummer: 04

Fastighet: Möckleby 3:28 m fl

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9i

M.ö.h.: ca 25-30

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 000 meter lång (NNV - SSO), 1 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Företrädesvis U-format bottenplan. I den N delen på S-sluttning märks upp till 7 parallella sträckningar inom en bredd av 20 meter. Längs hela sträckningen finns minst 2 parallella vägar. Sträckningen överlagras av skiftesmurar i N. Diffus avslutning i S. Vägen passerar såväl förhistoriska gravar som husgrundskomplex.

Löpnummer: 05

Fastighet: Möckleby 3:28 m fl

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9h

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 300 meter lång (NV - SÖ), 2 - 3 meter bred och 0,2 - 0,5 meter djup. Företrädesvis U-format bottenplan. På kortare sträckor kan ställvis 2 parallella vägar skönjas. Överlagras av skiftesmurar. Vägen passerar gravfält.

Löpnummer: 06

Fastighet: Möckleby 3:28 m fl

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9h

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark invid S kanten av våtmark. Betesmark.

Beskrivning: Stensträngsområde, med en sammanlagd längd av ca 450 meter. Stensträngarna är 0,1 - 0,3 meter höga och 0,2 - 0,5 meter breda, lagda av 0,1 - 0,4 meter stora stenar med inslag av naturliga jordfasta block. Överlagras av stenmurar och ansluter till tidigare registrerat husgrundskomplex.

Löpnummer: 07

Fastighet: Möckleby

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9i

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Flack öppen alvarmark omedelbart Ö om och nedanför åsrygg (N-S). Betesmark.

Beskrivning: Stensättning (?), rund, 6,5 meter diameter och 0,1 - 0,3 meter hög av 0,3 - 0,5 meter stora stenar lagda i ett skift på berg. Mittblock, 2,5 meter långt (Ö - V), 2 meter brett och 1,4 meter högt.

Ca 70 meter SV om stensättningen (?) finns ett tidigare registrerat gravfält.

Löpnummer: 08

Fastighet: Möckleby

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 3G 9i

M.ö.h.: ca 25 - 30

Terrängbeskrivning: Varierad alvarmark. Betesmark..

Beskrivning: Hålväg, ca 1 300 meter lång (ÖÖ - VNV), 1,5 - 2,5 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. Flackt bottenplan. Överlagras av skiftesmurar i N och S. Delvis använd i modern tid.

Löpnummer: 09

Fastighet: Degerhamn 4:1

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: ca 30

Terrängbeskrivning: Flack alvarmark med berg i dagen. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, 2,5 x 1 meter stort (160 - 360 gon) och 0,25 meter högt. Löst lagt av 0,1 - 0,3 meter stora kalkflis. Invid kumlet märks ett mindre stenbrott.

Löpnummer: 010

Fastighet: Degerhamn + Möckleby

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: ca 25

Terrängbeskrivning: Svagt Ö-sluttande alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 600 meter lång (ÖÖ - VNV), 1 - 2,3 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Överlagras av skiftesmurar i Ö och V.

Löpnummer: 011

Fastighet: Degerhamn + Möckleby

Socken: Södra Möckleby

Kartblad: 4G 0i

M.ö.h.: ca 25-30

Terrängbeskrivning: Smal markerad moränrygg på alvarmark. Enbevuxen betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 1 200 meter lång (NNV - SSÖ). Vägsträckningen bildar ställvis hålvägsliknande struktur, men är kraftigt påverkad av senare tiders hjulspår och betesdrift.

Övriga uppgifter: I N och utanför detta naturvårdsområde sammanfaller denna sträckning med annan registrerad hålväg.

Kvinnsgröta naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 880 meter lång (N - S), 1,4 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. I den centrala delen ansluter en kortare vägsträcka från sydost. Överlagras av skiftesmurar i norr och söder. Beväxt med enstaka tokbuskar.

Övriga uppgifter: Vägen finns redovisad på enskifteskartan från 1820, dock ej den anslutande sträckningen från sydost.

Löpnummer: 02

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 470 meter lång, (N - S), 0,9 - 1,4 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Anknyter till väg nr. 01 i söder. Överlagras i norr av skiftesmur. Bevuxen med enstaka tokbuskar.

Löpnummer: 03

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 75 meter lång (VNV-OSO), 3-3,5 meter bred och 0,2

meter hög. Uppbyggd vägbank kantad av 0,3-0,6 meter stora stenar och fylld med 0,1-0,2 meter stora stenar och grus. Uppdelad i två delar p.g.a. ett grävt dike. Ställvis något skadad. 20 meter söder om, och parallellt med, löper en hålväg, 1,5 meter bred och 0,2 meter djup.

Övriga uppgifter: På enskifteskartan från 1820 löper två kortare vägar mellan den norra delen av byn och inhysesplanen. Denna väg är troligen den norra av dessa vägar.

Löpnummer: 04

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stenmur, rest av, 17 meter lång (VNV - OSO), 0,5 - 0,7 meter bred, intill 0,3 meter hög av 0,2 - 0,6 meter stora gråstenar och kalkstensflisor. Ställvis syns grundstenar lagda i två rader med 0,2 - 0,3 meter mellanrum. Stenmuren löper parallellt med och 6 meter norr om en modern körväg ut till inhysesplanen.

Löpnummer: 05

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Husgrunder, sentida, 2 stycken.

1. Husgrund, rektangulär, 13 x 5 meter stor (N - S). Består av övertorvade val-lar, 1,0 meter breda och intill 0,7 meter

höga med enstaka uppstickande stenar 0,2 - 0,5 meter stora. I södra delen antydande till en mellanvägg. Norr därom en rund grop, 3 meter diameter och 0,5 meter djup med en omgivande vall.

Strax nordost om nr 1 är:

2. Husgrund, närmast kvadratisk, 7 x 8 meter stor. Består av övertorvade vallar 0,8 - 1,2 meter breda och intill 0,6 meter höga med enstaka uppstickande stenar 0,2 - 0,3 meter stora. Från sydöstra hörnet utgår en 3 meter lång mur, 0,9 meter bred och 0,5 meter hög.

Övriga uppgifter: Husgrunderna är belägna på byns inhysesplan, som bl.a. finns med på utmarksdelningskartan från 1819. Bebyggelsen är troligen från 1700- och 1800-talen.

En kartsniss över bebyggelsen på inhysesplanen, även kallad Kvinnsgröta norra malm, finns på sidan 155 i Gräsgårds sockenbok "Gräsgård mellan hav och hed". År 1820 fanns det 7 byggnader på denna inhysesplan.

Löpnummer: 06

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Husgrunder, sentida, 3 stycken.

1. Husgrund, rektangulär, 13 x 4 meter stor (N-S), med övertorvade vallar, 0,8 meter breda och 0,3 meter höga. I sydöstra hörnet en grop med omgivande vall. Övriga delar av husgrunden har en smågropig yta. Något otydlig husgrund.

Strax nordost om nr 1 är:

2. Husgrund, kvadratisk 9 x 8 meter stor, med övertorvade vallar 0,8 meter breda och intill 0,6 meter höga. Södra och norra delarna av husgrunden är lägre och otydligare.

Strax nordost därom ligger

3. Husgrund, rektangulär, 8 x 5 meter stor (V - O), med övertorvade vallar med 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor synliga i ytan. I västra delen en grop 1,4 x 1,6 meter stor och 0,6 meter djup.

Otydlig anläggning med smågropig yta.

Övriga uppgifter: Husgrunderna är belägna på byns inhysesplan, som bl.a. finns med på utmarksdelningskartan från 1819. Bebyggelsen är troligen från 1700- och 1800-talen.

En kartsniss över bebyggelsen på inhysesplanen, även kallad Kvinnsgröta norra malm, finns på sidan 155 i Gräsgårds sockenbok "Gräsgård mellan hav och hed". År 1820 fanns det 7 byggnader på denna inhysesplan

Löpnummer: 07

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark.

Beskrivning: Brunn, täcks av 0,5 - 1 meter stora kalkstensflisor och med lock av trä.

Löpnummer: 08

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 1 500 meter lång (NV - SO); 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,3 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Överlagras i norr av skiftesmur. Bevuxen med tokbuskar.

Vägen fortsätter norrut i nordvästlig riktning.

Övriga uppgifter: Vägens västra del finns med på både utmarksdelnings- och enskifteskartan. Denna del hör egentligen ihop med östra delen av väg nr. 010 enligt dessa kartor.

Löpnummer: 09

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Västra sluttningen av svag höjdrygg omgiven av flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Stenmur, rest av, 530 meter lång (N - S), 0,6 - 0,8 meter bred, 0,2 - 0,6 meter hög av en rad av 0,3 - 0,8 meter stora gråstenar. Ställvis syns grundstenar lagda i två rader. Längs kortare sträckor saknas stenvallen helt. Ansluter till ett hak på södra gränsmuren. Bevuxen med enbuskar och tok.

Löpnummer: 010

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 390 meter lång (NV-SO), 1-2 meter bred och 0,1 - 0,6 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Överlagras i öster av skiftesmur. Särskilt tydlig där den passerar höjdryggar och fuktområden. Otydlig i västra delen p.g.a. tunna jordar. Används fortfarande för transporter, vilket ger huvuddelen en mer modern karaktär med två hjulspår och mittremsa. Bevuxen med en del tokbuskar.

Övriga uppgifter: Östra delen redovisas på både utmarksdelnings- och enskifteskartan. På dessa kartor utgår vägen från en plats 200 meter sydost om inhyses-

planen. Denna del hör egentligen ihop med den västra delen av väg nr. 08 enligt dessa kartor.

Vägens västra del har på kartorna en annan sträckning. Den utgår där från den korta delsträckningen norr om fornlämning raä nr. 27 och gick i en vid båge för att sluta på samma ställe i väster som nuvarande väg.

Löpnummer: 011

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Brunn, rund, 1 meter diameter, stensatt med kalkstensflisor. Täcks av flisor av kalksten, 0,3-0,7 meter stora. Omges av en stensatt yta, rund med 2 meters diameter och 0,1-0,2 meter hög. Brunnen har ett lock av trä.

Övriga uppgifter: Brunnen finns med på det transparenta överlägget i fornlämningsregistret. Det riktiga läget ligger dock ca 60 meter OSO om det utritade.

Löpnummer: 012

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Krön av låg höjdrygg. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, kvadratisk, 2 x 2 meter stor (NNO - SSV). Muren är 0,5 meter bred, intill 1,0 meter hög av 0,3 - 0,6 meter stora gråstenar. Öppning mot NNO. Västra muren är något raserad. Stenarna är bevuxna med lavar. Inne i kojan växer ormbunkar.

Kojan har anlagts i norra delen av en stensättning (raä nr. 28). Materialet till kojan har troligen tagits från stensättningen.

Bilaga 1

Övriga uppgifter: Vaktarkojan omnämns i beskrivningen av stensättningen som ett vindskydd.

Löpnummer: 013

Fastighet: Kvinnsgröta 7:5

Socken: Gräsgård

Kartblad: 3G 8i

M.ö.h.: 10-15 meter

Terrängbeskrivning: Krön av låg höjdrygg. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, närmast kvadratisk, 2,5 - 3 meter stor (N - S). Muren är 0,6 meter bred, intill 1 meter hög av 0,2 - 0,6 meter stora stenar, huvudsakligen gråstenar. Öppning mot söder. Stenarna är bevuxna med lavar.

Kojan är byggd mitt i en stensättning (raä nr. 16). Materialet till kojan har troligen tagits från stensättningen.

Övriga uppgifter: Vaktarkojan omnämns i beskrivningen av stensättningen som ett vindskydd.

Albrunna naturvårdsområde

Löpnummer: 01

Fastighet: Albrunna 29:1

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 9h + 3g 8h

M.ö.h.: 20-30 meter

Terrängbeskrivning: Västsluttning av markerad höjdrygg med enbuskvegetation. Betesmark.

Beskrivning: Stenmur, rest av, 130 meter lång (NNO - SSV), 0,3 - 0,8 meter bred, 0,2 meter hög av en enkel rad av 0,3 - 0,8 meter stora kalkstensflisor. Flisorna lagda i 1 - 2 skift. Stenarna är bevuxna med lavar och mossor. Längs stenmuren växer en del enbuskar.

Löpnummer: 02

Fastighet: Albrunna 29:1

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 25-30 meter

Terrängbeskrivning: Östra sidan av höjdrygg med enbuskvegetation. Betesmark.

Beskrivning: Stenmur, 265 meter lång (NNO - SSV), 0,4 - 0,5 meter bred, 0,1 - 0,5 meter hög av en enkel rad av 0,2 - 0,6 meter stora kalkstensflisor lagda i 1 - 4 skift. Stenarna är bevuxna med lavar och mossor. Längs muren växer en del enbuskar.

Muren hör troligen samman med stenmur nr. 01 längs västra sidan av höjdryggen.

Löpnummer: 03

Fastighet: Albrunna 29:1

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 20-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och glest buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 550 meter lång (N - S), 1 - 1,5 meter bred och 0,1 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Överlagras i norr av skiftesmur. Huvuddelen är mycket otydlig. Bevuxen med enbuskar.

Ansluter till väg nr. 04 i södra änden.

Passerar nära grav i norr.

Löpnummer: 04

Fastighet: Albrunna 29:1 m.fl.

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h + 3g 9h

M.ö.h.: 15-25 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 3 900 meter lång (NNV - SSO), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,2 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Ställvis otydlig. Överlagras i norr och söder av skiftesmurar. Bevuxen med enbuskar, tok, slån m.m.

Vägen delar upp sig i två olika sträckningar i norr, varav den norra fortsätter norr om gränsmuren. I söder fortsätter vägen på Mörbylilla alvar. Invid ett fuktstråk nära muren mot Mörbylilla finns ett vadställe med ilagd stenfyllning, 8 meter långt (VNV - OSO), 0,8 - 0,9 meter brett av 0,2 - 0,4 meter stora stenar.

Övriga uppgifter: Passerar nära fornlämningar i söder. Ansluter troligen i söder till en väg mellan Mörbylilla, Sebberneby och Eketorp. Denna väg finns i sin helhet med på generalstabskartan från 1870. Den västra delen finns med på utmarksdelningskartan från 1819.

Löpnummer: 05

Fastighet: Albrunna 29:1 m.fl.

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 15-30 meter

Terrängbeskrivning: Flack och buskbevuxen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Hålväg, ca 2 400 meter lång (VNV - OSO), 1 - 2 meter bred och 0,1 - 0,4 meter djup. U-format bottenplan. Består ställvis av 2 parallella sträckningar. Ställvis otydlig. Överlagras i norr av skiftesmur. Bevuxen med slån, enbuskar, tok m.m.

Övriga uppgifter: Vägen har troligen hängt ihop med väg nr. 010 i Kvinnsgröta naturvårdsområde.

Löpnummer: 06

Fastighet: Albrunna 29.1

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 20-25 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja (?), sentida, kvadratisk, 1,8 x 1,8 meter stor. Muren är 0,45 meter bred, 1 meter hög av 0,1 - 0,5 meter stora kalkstensflisor. Öppning i sydost. Öster om öppningen finns en 1 meter lång mur, 0,3 meter bred och 0,6 meter hög. Tak av korrugerad plåt. Kojan är byggd invid ett stenbrott.

Löpnummer: 07

Fastighet: Albrunna samfällt m.fl.

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 20-25 meter

Terrängbeskrivning: Västra kanten av enbuskbevuxen höjdrygg. Betesmark.

Beskrivning: Väg, ca 620 meter lång (N - S), 2 - 2,5 meter bred och 0,1 meter djup. Flackt bottenplan. Består oftast av

2 parallella sträckningar. Beväxt med slån, hagtorn m.m.

Löpnummer: 08

Fastighet: Albrunna 1.2

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 15-20 meter

Terrängbeskrivning: Krön av höjdparti med gles buskvegetation. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rektangulär, 1,5 - 2 meter (NV - SO). Muren är 0,4 - 0,6 meter bred, 0,6 - 0,8 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora gråstenar och kalkstensflisor. Lagd i upp till 5 skift. Nordöstra sidan något raserad. Kojan är byggd mitt i en stensättning (raå nr. 61). Stenarna är bevuxna med lavar och mossor.

Övriga uppgifter: Vaktarkojan omnämns i beskrivningen av stensättningen som ett vindskydd.

Löpnummer: 09

Fastighet: Albrunna 1:3

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 15-20 meter

Terrängbeskrivning: Krön av liten höjdrygg omgiven av flack alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Kummel, närmast runt, 1 meter diameter, 0,2 meter högt av 0,3 - 0,5 meter stora gråstenar. Kraftigt raserat och utspritt över en 2 x 2 meter stor yta.

Ligger 6 meter väster om väg nr. 04.

Löpnummer: 010

Fastighet: Albrunna 6:2

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 20-25 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rektangulär , 2,1 x 1,9 meter (NNO - SSV). Muren är 0,4 meter bred, 0,3 - 0,4 meter hög av 0,2 - 0,5 meter stora kalkstensflisor, lagda i 3 - 4 skift. Öppning i söder. Ganska kraftigt raserad, särskilt den norra väggen. Stenarna är rikligt bevuxta med lavar och mossor. Kojan bevuxt med några enbuskar.

Löpnummer: 011

Fastighet: Albrunna 6:2

Socken: S.Möckleby

Kartblad: 3G 8h

M.ö.h.: 15-20 meter

Terrängbeskrivning: Flack och öppen alvarmark. Betesmark.

Beskrivning: Vaktarkoja, rektangulär , 2 1,4 meter (NNV - SSO). Muren är 0,4 meter bred, 0,3 - 0,6 meter hög av 0,3 - 1,3 meter stora kalkstensflisor lagda i 2 - 4 skift. Öppning mot SSV. Kojan är byggd uppe på Södra Vitrör (raä nr. 25). Något raserad. Bevuxen med några slånbuskar. Stenarna har en mycket kraftig påväxt av kalklav.

Övriga uppgifter: Vaktarkojan omnämns i beskrivningen till stensättningen som ett vindskydd.

1997:31 Kulturmiljövårdens riksintressen, Mönsterås kommun (ME) 1997:32 Kulturmiljövårdens riksintressen, Mörbylånga kommun (ME) 1997:33 Kulturmiljövårdens riksintressen, Nybro kommun (ME) 1997:34 Kulturmiljövårdens riksintressen, Oskarshamns kommun (ME) 1997:35 Kulturmiljövårdens riksintressen, Torsås kommun (ME) 1997:36 Kulturmiljövårdens riksintressen, Vimmerby kommun (ME) 1997:37 Kulturmiljövårdens riksintressen, Västerviks kommun (ME) 1997:38 Analys av den regionala utvecklingen i Kalmar län i anslutning till 1997 års prognosöversyn (SE) 1997:39 Elfiskeundersökningar på miljöövervakningsstationerna i Kalmar län 1997 (ME) 1998:1 Katalog H. Regionalt planeringsunderlag för översiktlig planering i Kalmar län (SE) 1998:2 Nätprovfiske i Kalmar län 1997 (ME) 1998:3 Årsrapport 1997. Socialtjänsten i Kalmar län (RE) 1998:4 Barn och ungdom i Hem för vård eller boende (RE) 1998:5 Miljöövervakning av våtmarker i Kalmar län (ME) 1998:6 Miljöövervakning av terrester biologisk mångfald i Kalmar län (ME) 1998:7 Grustillgångar i norra Kalmar län (ME) 1998:8 Inventering av hässlen på Ölands mittland (ME) 1998:9 Utvärdering av enskild rådgivning om växtnärbalans (LE) 1998:10 Sjöhistorisk festival i Kalmar 1997 (ME) 1998:11 Landlevande mollusker i Kalmar län. Del I, Fastlandsdelen (ME) 1998:12 Kung Valdemars segelled. Projektrapport, delen Blekinge - Småland - Östergötland (ME) 1998:13 Miljörapporter 1997 (ME)	1998:14 Flyttfågel-museet vid Ottenby. Byggnadsminnesutredning och renoveringsrapport (ME) 1998:15 Malinventering och provfiske i fyra sjöar i Viråns vattensystem, Kalmar län 1997 (LE) 1998:16 Kalkningsplan för Kalmar län 1999-2003 (ME) 1998:17 Socialtjänst i utveckling. Projekt inom missbruks- och ungdomsvård samt alkohol- och drogforebyggande arbete 1998 (RE) 1998:18 Elfiskeundersökningar på miljöövervakningsstationerna i Kalmar län 1998 (ME) 1998:19 Tema kust och vattendrag - miljötillståndet i Kalmar län 1998 (ME) 1999:1 Inventering av karaktärslavar på Stora Alvaret (ME) 1999:2 Nätprovfiske i Kalmar län 1998 (ME) 1999:3 Kvalitetsutveckling inom socialtjänsten i Kalmar läns kommuner 1998 (RE) 1999:4 Mångfald av mossor - relationen till beståndsålder i Kalmar läns örtgranskogar (ME) 1999:5 Humankapitalet i Kalmar län - resurs eller förhinder för tillväxt? (SE) 1999:6 Befolkningsutveckling eller avveckling? (SE) 1999:7 Bidrag till energiomställningen. Omfattning av bidragsgivningen 1998, Kalmar län (AE) 1999:8 Årsrapport 1998. Socialtjänsten i Kalmar län (RE) 1999:9 Vägar och vaktarkojor. En kulturhistorisk inventering av naturvårdsområdena på Stora alvaret. (ME)

